

בקיאות כהלכה

לשון הגמרא וביאורה
ועד ההלכה

הוריות

תפילה בכניסתו לבית המדרש

יהי רצון מלפניך ה' אלוהי ואלוהי אבותי, שלא יארע דבר תקלה על ידי, ולא אכשל בדבר הלכה, וישמחו בי חברי. ולא אומר על טמא טהור, ולא על טהור טמא, ולא על מותר אסור, ולא על אסור מותר, ולא יכשלו חברי בדבר הלכה ואשמח בהם. פי ה' יתן חכמה, מפיו דעת ותבונה גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך.

תפילה ליציאתו מבית המדרש

מודה אני לפניך ה' אלהי ואלוהי אבותי, ששמת חלקי מיושבי בית המדרש ולא שמת חלקי מיושבי קרנות, שאנו משכימים והם משכימים, אנו משכימים לדברי תורה, והם משכימים לדברים בטלים. אנו עמלים והם עמלים, אנו עמלים ומקבלים שכר, והם עמלים ואינם מקבלים שכר. אנו רצים והם רצים, אנו רצים לחיי העולם הבא, והם רצים לבאר שחת, שנאמר: ואתה אלהים תורדם לבאר שחת, אנשי דמי ומרמה לא יחצו ימיהם, ואני אבטח בך.

בקיאות כהלכה על מסכתות הש"ס

המעלות שבחיבור זה

- ❖ לשון הגמרא (השמטות קלות).
- ❖ רש"י ותוספות מתומצתים בסוגרים סמוך לגמרא, מועיל מאוד לשינון מהיר.
- ❖ קטעי קישור קצרים למען ירוץ הקורא.
- ❖ ביאורי ראשונים ואחרונים להבנת העניין.
- ❖ פסקי הרמב"ם והש"ע, ונימוקי הפסיקה בסוף כל סוגיא.
- ❖ ביאורי אחרונים על הש"ע בקצרה.
- ❖ ביאורים נפלאים על חלק מאגדות חז"ל.
- ❖ הרחבה בנושאים שכיחים.

השתדלתי בעזה"י שהדברים שנכתבו יהיו מתוקנים, אך כבר ידוע מאמר החכם
"כשם שאי אפשר לבר בלי תבן, כך אי אפשר לספר בלי שגיאות"
לכן אבקש מהלומדים שאם ימצאו טעויות, יועילו בטובם להודיעני
שאוכל לתקנם במהדורה הבאה.

ניתן לרכוש את סדרת הספרים בקיאות כהלכה,
בכריכה רכה וצבעונית על הרבה ממסכתות הבבלי והירושלמי
בטלפון 054-8439280/1
ובכתובת מייל S0548439280@gmail.com

כל המעוניין להשתתף בזיכוי הרבים, ולסייע בהפצה של סדרת הספרים
'בקיאות כהלכה', תע"ב. ניתן להקדיש לברכה, להצלחה, ולעילוי נשמת.
בטלפון 054-8439280/1
ובכתובת מייל S0548439280@gmail.com

הקדמה

ישתבחה הבורא ויתפאר היוצר, שזיכני להוציא לאור עולם חיבור זה, שהלומד בו בעזה"י ימצא בו תועלת בכמה עניינים. לאחר שהלומד למד את דפי הגמרא במקורם, יוכל ע"י חיבור זה לשנן את המסכת ביתר קלות, מטעם שעיקר דברי רש"י והתוספות הובאו בצמוד לגמרא, דבר שמקל מאוד שהחזרה תהיה קולחת וזורמת, כיון שהקורא קורא הכל ברצף אחד, כך שהמחשבה אינה מתנתקת, וכן הוספתי מילות קישור למען ירוץ הקורא. וביתר הבנה, שכן השתדלתי לבאר דברי התוספות, וכן קטעים קשים, בלשון שתהיה יותר קלה לקורא. וכן הבאתי מקצת מדברי קודשם של רבותינו הראשונים והאחרונים להשלמת ההבנה, הן בדברי הגמ', והן בדברי רש"י והתוס'.

אמנם עיקר העניין שבעבורו נכתב חיבור זה, הוא כדי להביא בסוף כל סוגיא את פסקי הש"ע או את פסקי הרמב"ם (באופן שש"ע לא כתב בזה) היוצאים מסוגיית הגמ', וכן השתדלתי לבאר כיצד פסקם נובע מתוך הסוגיא (אא"כ הדבר ברור מאליו), וכן הבאתי גם כן הערות נצרכות באחרונים, כך שהיון מהביאור הנרחב על הגמרא, יקבל הלומד מטען של הלכות, שבודאי יוטמעו אצלו, כיון שלימוד הסוגיא קדם להם. ואף שאין די בזה לקבל דברים מוגמרים, לא בגמ', ולא בהלכה, מ"מ הלומד יקבל בקיאות טובה במסכת הנלמדת ובהלכות היוצאים ממנה, וגם המעוניין להשלים הדברים יוכל להיעזר בחיבור זה.

דבר חדש נוסף בספר זה על מסכת מכות, שהבאתי בס"ד ריבוי מפרשים בב' הדפים הראשונים של המסכת שיהיה לעזר לתלמידי כיתות ח' הנבחרים לישיבות הקטנות.

השתדלתי, שהדברים שנכתבו יהיו מתוקנים, אמנם כיון שהמלאכה הייתה רבה, הן בביאור הגמ', והן בפסקי ההלכה, חושש אני פן ח"ו נפלה תקלה תחת ידי. לכן, מגלה אני דעתי שאין לסמוך על שום דבר שנכתב, וק"ו שאין לסמוך על הלכות שנכתבו, אלא המעיין יראה הדברים במקורם, ואדרבה, אשמח להיעזר בלומדים שיעמידוני על שגיאותיי.

רואה אני צורך בכותבי הקדמה זו, לחזק, שאין לזנוח את לימוד הבקיאות, וראיתי בשו"ת משנה הלכות (ח"י סי' קנו) שכתב דברים נפלאים בעניין זה, וזה חלק מדבריו 'ומה שהביא בשם הגאון מוהרי"ז סאלאווייציק אבדק"ק בריסק שלמד כל הש"ס כולו קודם שמילא שש עשרה שנה, ושאלו מאביו זצוק"ל מרן הגר"ח שזה נגד שיטתו ודרכו שצריך להתעמק בתורה, ולא ללמוד בשטחיות לבקיאות, והשיב שקודם שיודעים כל הש"ס כולו, אין הפלפול שמפלפלין אלא פלפול של הבל, הנה הדברים ידועים והוא באמת גמרא מפורשת במס' ע"ז, ועיין רש"י שם, וכ"כ הגר"א ז"ל, וכבר הארכתני בזה בכמה מקומות, וודאי מרן הגר"ח לא יחלוק על גמ' מפורשת ח"ו, ועל כל הראשונים ואחרונים, וגם אני שמעתי שלעת שהשתדך הגרי"ז זצוק"ל התפאר עליו אביו הגר"ח זצוק"ל שיודע ש"ס עם פרש"י עכ"פ, אין צריך ראייה שכל התורה נתנה לנו מסיני, ולא רק כמה דפיין מאיזה מסכתות ח"ו ודי בזה' עכ"ל.

במעמד זה, ברצוני להודות ולברך למורי ורבותי שהדריכוני עד הלום, וכן לכל התומכים והמסייעים, ובפרט לרבנים, הרב אורן נזרית שליט"א מקים עולה של תורה בעיר האבות, שמשחר

נעורי נטע בי אהבת תורה ויר"ש. לראש ישיבת 'קריית מלאכי' הרב יהודה עמית שליט"א ולרבני הישיבה היקרים. לראש כולל 'אורך ואמתך' הרב מאיר חדד שליט"א, שאני לומד תחת חסותו כבר חמש עשרה שנה, שדאג ודואג לכל מחסורנו. לרב ישראל דויטש שליט"א מקים עולה של תורה בשכונת רמות בירושלים בביהמ"ד 'מניין אברכים' שם אני מסתופף בשאר הזמנים. יה"ר שהקב"ה ימלא משאלות ליבם לטובה לעבודתו יתברך, ויזכו להמשיך להגדיל תורה ולהאדירה לתפארת ישראל מתוך נחת ושלחה, וירונו נחת מכל יוצאי חלציהם.

וכן להודות להורי היקרים מר אבי עזרא, ומרת אמי אסתר, ולחמותי מרת נעימה, הי"ו, אשר עמדו ועומדים לצידנו בכל עניין, יה"ר שהקב"ה יתמיד בריאותם, ויזכם ה' לנחת רוח מכל יוצאי חלציהם. וכן להנציח את זכרו של מר המי ז"ל ר' מרדכי שרגא שכל ימיו תמך ועזר שנזכה להיות שקועים בעמלה של תורה, תנצב"ה.

ועל כולם לברך לאשתי מרת רחל שתחיה, אשר לרוב מסירותה והשגחתה בטיפול הילדים אשר הנן ה' אותנו, והשגחתה על צרכי הבית, זיכני ה' והביאני עד הלום. יה"ר שנזכה לראות את כל ילדנו גדולים בתורה ויר"ש, ומקדשי שמו ברבים, ולא תמוש התורה מפנינו, ומפי זרענו עד עולם.

אסיים בהודאה להקב"ה, שזיכני להסתופף באוהלה של תורה, וגומל עמי חסדים טובים בכל רגע. מודה אני לו בכל ליבי על העבר, ומתחנן על העתיד, אנא ה', תזכני בתוך כלל עמך בית ישראל, לעבוד אותך באמתיות, באמונה, ללמוד תורתך, ולשמור מצוותיך, ויה"ר שנזכה בקרוב לביאת משיח צדקנו, ובניין בית מקדשנו ותפארתנו אכי"ר.

חותם לכבוד התורה ולומדיה
פעיה"ק ירושלים יא' אלול תשפ"ה
שמואל כהן – זדה

מקרא

כדי שהקורא יפיק את מירב התועלת מחיבור זה, אציג לפני הקורא את דרך עבודתנו בחיבור זה. דברי רש"י לפעמים בשלמותם, לפעמים בקוצר, הובאו בסוגרים עגולות או מרובעות בגודל אותיות זהה לדברי הגמ', וכן לפעמים באותיות קטנות יותר (לפעמים מילות קישור, וביאורים שנכתבו על ידי הובאו ג"כ באותיות קטנות, הקורא יזהה לפי הלשון והסגנון, אם אלו דברי רש"י או דברי). דברי התוספות, ביאורים של הראשונים והאחרונים, הובאו בכתב מוקטן, וציינו בתחילת דבריהם את שם המפרש.

בסוף כל סוגיא אם יש פסקים של הש"ע הבאנו אותם, ואם ש"ע לא דיבר בזה הבאנו את פסקי הרמב"ם, והשתדלנו להסביר את טעם הפסק (אם הדבר איננו מובן מאליו), קורא שלעת עתה איננו מעוניין ללמוד את פסקי הרמב"ם והש"ע יכול לדלג לתחילת הפסקה הבאה, וכן אם אינו מעוניין לראות את דברי התוס', או שאר ראשונים ואחרונים, ידלג לסוף הסוגריים.

מעברי עמודים מסומן בצללית כך [דף ב ע"א], וכן בראש כל עמוד בצד שמאל הבאנו את הדף בו אוהזים. שיש מספר תירוצים מרוחקים זה מזה, או שלא ברור כל כך שזה תרוץ נוסף, גם אותם סימנתי בצללית אמנם יותר בהירה [כך]. יה"ר מלפניו יתברך שתהיה תועלת גדולה ללומדים בחיבור זה, והיה זה שכרי.

ספר זה נתרם לעילוי נשמת

יהודה בן עזרא ורבקה
נלב"ע כב' טבת

בימוני בת רחל
נלב"ע יח' סיון תשמ"ז

עזרא בן פנחס ואלמם
נלב"ע כו' שבט

אברהם בן משה ורבקה
נלב"ע ד' חשוון תש"ם

שרה בת יחזקאל ושמחה
נלב"ע טו' תמוז תשע"ב

ת.נ.צ.ב.ה

לזכרון עולם

בהיכל ה'

לע"נ מר חמי איש החסד בהצנע

ר' מרדכי

בן חיים ושרה שרגא

נלב"ע ז"ך מר חשון תשע"ו

ת.נ.צ.ב.ה

א"ר אבא, אף אנן נמי תנינא הורו לה ב"ד להנשא (על פי עד אחד, דאי בשני עדים לא צריך ב"ד כתבו התוס' האי ב"ד אינו סנהדרין גדולה, שהרי ב"ד יכולין להחזיר לינשא, ומ"מ הני נמי אית להו האי דינא שאם עשתה כמו שהורו היתה פטורה כיון שתולה בב"ד) והלכה וקלקלה (בזנות ואחר כך בא בעלה) חייבת בקרבן (לפי שלא היתה תולה בב"ד מדקתני) שלא התירו לה אלא להנשא (ולא קתני התירוה ב"ד, ש"מ דלא נגמרה הוראתם עד שיאמרו מותרין אתם לעשות).

אמר רבינא, אף אנן נמי תנינא הורו ב"ד לעבור (דמשמע הורו ב"ד לעשות דאינה גמורה הוראתם עד שיאמרו מותרין אתם לעשות) על אחת מכל מצות האמורות בתורה, תו לא מידי.

איכא דאמרי, אמר שמואל אין ב"ד חייבין עד שיאמרו להם מותרים אתם לעשות. רב דימי מנהרדעא אמר אפילו מותרים אתם נגמרה הוראה.

אמר אבבי, והא לא תנן הכי (כולהו מקשו לרב דימי כתבו התוס' הא דלא פריך ללישנא קמא לשמואל כמו דפריך הכא לרב דימי דלישנא קמא מצינן למימר דרב דימי אתא לפרושי דברי שמואל) חזר לעירו, ושנה או לימד בדרך שלימד פטור, הורה לעשות חייב.

אמר רבי אבא, והא לא תנן הכי הורו לה ב"ד להנשא, והלכה וקלקלה חייבת בקרבן, שלא התירו לה אלא להנשא.

אמר רבינא, והא לא תנן הכי, הורו ב"ד לעבור על אחת מכל מצות האמורות בתורה, תו לא מידי (כתבו התוס' הכא מסקינן לענין קרבן עד שיאמרו מותרין לעשות, וה"ה בעלמא גבי הוראה דאין לתלמיד לסמוך על דברי רבו עד דאמר ליה הכי, והא דתניא בב"ב (קל): אין למידין הלכה עפ"י מעשה, הכי פירושו התם אם יאמר לך אדם ראיתי מעשה שאירע בכהאי גוונא שהורו כן אין לסמוך על דבריו דשמא לא עיין היטב ושמא אותו מעשה היה קצת משונה, עד שיאמר הלכה למעשה פירוש עד שיביא לו מתוך ההלכה דאיתא לאותו דבר מה שאומר, כי התלמוד ודברי האמוראין עיקר

פרק הורו בית דין

[דף ב ע"א] משנה הורו בית דין (ביארו התוס' הם סנהדרי גדולה כדורשינן בת"כ עדת ישראל עדה המיוחדת בישראל זו סנהדרי גדולה) לעבור על אחת מכל מצות האמורות בתורה (כגון שהורו שחלב או דם מותר) והלך היחיד ועשה שוגג על פיהם (מפרש בגמרא) בין שעשו (ב"ד) ועשה (היחיד) עמהן (כגון שאכל דם או חלב עמהן כתבו התוס' צ"ע, אם ב"ד עצמן חייבין להביא כשבה או שעירה, דנהי דפר אין מביאין אא"כ רוב צבור עשו על פיהן, מ"מ קרבן יחיד ליתו או שמא פטורים לגמרי) בין שעשו ועשה אחריהן (בזה אחר זה) בין שלא עשו (ב"ד) ועשה (היחיד על פיהן) פטור (מלהביא כשבה ושעירה) מפני שתלה בב"ד (ועשה על פיהם).

(המשך המשנה) הורו ב"ד, וידע אחד מהן (מב"ד) שטעו, או תלמיד והוא ראוי להוראה, והלך (אותו אחד או אותו תלמיד) ועשה על פיהן (שטעה במצוה לשמוע דברי חכמים כדמפרש בגמרא) בין שעשו ועשה עמהן, בין שעשו ועשה אחריהן, בין שלא עשו ועשה, הרי זה חייב, מפני שלא תלה (ממש) בב"ד (שהרי יודע שטעו, ואמרינן בגמ' העושה מפי עצמו חייב, בהוראת ב"ד פטור). זה הכלל התולה בעצמו חייב, והתולה בב"ד פטור.

(גמרא) אמר שמואל לעולם אין ב"ד חייבין (כי עשו הקהל או רובו על פיהם כלומר בין למ"ד ב"ד מביאין פר, בין למ"ד צבור מביאין פר ולא ב"ד, לעולם לא הוי גמר הוראה דלחייב קרבן ולגבי יחיד דלהוי תולה בב"ד) עד שיאמרו להם (ב"ד לצבור) מותרין אתם.

רב דימי מנהרדעא אמר (לעולם לא נגמרה הוראה לחייבין קרבן) עד שיאמרו להם מותרין אתם לעשות. מ"ט, לפי שלא נגמרה הוראה.

אמר אבבי, אף אנן נמי תנינא (בפרק אלו הן הנחנקין) חזר (זקן מורא) לעירו, שנה ולימד בדרך שלימד פטור, הורה לעשות (דמשמע דקאמר מותרין אתם לעשות דנגמרה הוראתו) חייב.

בב"ד הוי ויחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור) ור' יוחנן אמר חייב (הואיל ולא הוי על פיהם ממש, כתולה בעצמו הוא וחייב).

מיתיבי מעם הארץ בפעשה (ולא כל עם הארץ) פרט למומר (דאינו מביא קרבן על שגגתו דאין מקבלין מידו) רבי שמעון בן יוסי אומר משום ר"ש (אינו צריך) הרי הוא אומר אֲשֶׁר לֹא-תַעֲשִׂינָהּ בְּשִׁגְגָהּ וְאִשָּׁם: אֶל-הוֹדֵעַ... השב מידיעתו (שאלו ידע היה עב מחטאו) מביא קרבן על שגגתו, לא שב מידיעתו אינו מביא קרבן על שגגתו. ואם איתא, הא (מומר) לא שב מידיעתו הוא (לפיכך אינו מביא קרבן על שגגתו, ואמר לקמן בפ"ב מומר שאכל חלב והביא קרבן על הדם איכא בינייהו, והכא נמי כי הורו ב"ד שחלב מותר ונתחלף לו חלב בשומן לא שב מידיעתו הוא ולפיכך אינו חייב דהא הורו ב"ד שחלב מותר, וקשיא לר' יוחנן דאמר חייב דתולה בעצמו הוא).

אמר ר"פ, קסבר ר' יוחנן כיון דכי מתידע להו לבי דינא הדרי בהו, והוא נמי הדר ביה, שב מידיעתו קרינן ביה וחייב (קרבן, שהרי לא תלה כ"כ בב"ד שלא עשה על פיהם ממש ואמטו להכי קאמר רבי יוחנן דחייב קרבן, אבל היכא דעשה על פיהם ממש, אע"ג דאילו הוי ידיע לב"ד הוו הדרי בהו והוא נמי הדר ביה והוי שב מידיעתו אפ"ה פטור מפני שתלה ממש בדעת ב"ד).

אמר רבא (אע"ג דאמר רב כי נתחלף לו חלב בשומן דהוי יחיד שעשה בהוראת ב"ד ופטור) מודה רב, שאינו (שאינן אותו יחיד) משלים לרוב צבור (כגון שאמרו ב"ד שחלב מותר והלכו חצי צבור ועשו על פיהם ואכלו חלב ממש והלך זה ואכל ונתחלף לו חלב בשומן, שאינו משלים לרוב צבור ואין מביאין פר) מ"ט, אמר קרא בשגגה, עד שיהו כולן בשגגה אחת (כתבו התוס' צ"ע אם רוב צבור עשו בזה הענין שנתחלף להם והוי כולן בשגגה אחת, אי מחייב ב"ד).

'בין שעשו ועשה עמהן...' למה ליה למיתנא כל הני (במתניתין ועשה עמהם, ועשה

כדאיתא בירושלמי ריש פאה אין למדין לא מהלכות ולא מהגדות ולא מן התוספתא אלא מפי התלמוד).

'והלך היחיד ועשה שוגג על פיהם' וניתני ועשה על פיהם, שוגג למה ליה? אמר רבא (תרתי קתני דמשמע הכי והלך היחיד ועשה או שוגג או על פיהם) 'שוגג' לאתויי הורו ב"ד שחלב מותר, ונתחלף לו חלב בשומן ואכלו פטור (אע"ג דלא הוי על פיהם ממש ושלא במתכוין קאכיל ליה, אפילו הכי הואיל ואילו מתידע ליה דחלב הוא לא הוה הדר ביה שהרי הורו ב"ד שחלב מותר הלכך תולה בב"ד קרינן ביה ופטור) 'על פיהם' על פיהם ממש (כגון שהורו ב"ד שחלב מותר והלך ועשה על פיהם לאשמועינן דשוגג על פיהם פטור).

ואיכא דאמרי אמר רבא (חדא קתני, להכי איצטריך למיתנא...) שוגג על פיהם הוא דפטור (דמשמע דבשוגג ממש על פיהם הוא דפטור דהיינו על פיהן ממש, דידיע דחלב הוא ופטור משום דתלה בב"ד ממש) אבל (שוגג שלא על פיהן כגון שהורו ב"ד שחלב מותר ו...) נתחלף לו חלב בשומן ואכלו חייב (שלא תלה עצמו בב"ד כתבו התוס' ואיכא דאמרי חדא קתני ואין להקשות דלא ליתני כי אם על פיהם וממילא משמע דוקא על פיהם, שמא הוה אמינא הוא הדין נתחלף לו להכי תנא שוגג למימר באיזה שוגג דוקא על פיהם).

מילתא דפשיטא ליה לרבא קמיבעיא ליה לרמי בר חמא, דבעי רמי בר חמא הורו ב"ד שחלב מותר, ונתחלף לו בשומן ואכלו, מהו? אמר רבא, תא שמע הלך יחיד ועשה שוגג על פיהם... שוגג על פיהם למה לי, לאו לאתויי הורו ב"ד שחלב מותר, ונתחלף לו חלב בשומן ואכלו פטור. דלמא שוגג על פיהם הוא דפטור, אבל נתחלף לו חלב בשומן ואכלו חייב.

איכא דאמרי אמר רבא ת"ש הלך יחיד ועשה שוגג על פיהם מאי לאו שוגג על פיהם הוא דפטור, אבל נתחלף לו חלב בשומן ואכלו חייב. דלמא או שוגג, או על פיהם.

בפלוגתא הורו ב"ד שחלב מותר, ונתחלף לו חלב בשומן ואכלו רב אמר פטור (דתולה

וכ"ת דא"כ הוה משמע דלא גמיר ולא סביר, דהא מרישא ידעינן דקתני ועשה יחיד על פיהם דפטור וי"ל דקמ"ל דאפילו גמיר וסביר הוה שוגג דמעה במצוה לשמוע דברי חכמים וחיוב דלא תימא מזיד הוה).

'ראוי להוראה...' כגון מאן? אמר רבא כגון שמעון בן עזאי ושמעון בן זומא ושהיו יושבין לפני חכמים והיו ראויין להוראה כדאמרינן בסנהדרין (יז): דנין לפני חכמים שמעון בן עזאי ושמעון בן זומא.

א"ל אבוי (שמעון בן עזאי ושמעון בן זומא) כי האי גוונא (דידעי שטעו ואפ"ה עשו אמאי חיבינן קרבן) מזיד הוא (ומזיד לאו בר קרבן הוא)?

ולמעמיך, הא דתניא **בְּעֵשְׂתָּה אַחַת**, יחיד העושה מפי עצמו חיוב, בהוראת ב"ד פטור (כתבו התוס' ברייתא היא ב"כ וגרסינן בה כגון שמעון בן עזאי ולהכי אלימא טפי לאקשווי מינה ממתניתין דדוחק לומר דשמעון בן עזאי היה טועה במצוה לשמוע דברי חכמים, ולפי זה לא גרסינן וידידי נמי... דהא בברייתא נמי קתני הראוי להוראה וגם בספר מדויק הבא מארץ ישראל ליתא) כיצד, הורו ב"ד שחלב מותר, ונודע לאחד מהן שטעו, או תלמיד יושב לפניו וראוי להוראה כגון שמעון בן עזאי, יכול יהא פטור, ת"ל בעשותה אחת, יחיד העושה על פי עצמו חיוב, בהוראת ב"ד פטור, אלא היכי משכחת לה, כגון ידיע דאסור וקא טעי במצוה לשמוע דברי חכמים (אפילו למיעבד איסורא) לדידי נמי (דאמרי כגון שמעון בן עזאי ושמעון בן זומא כגון) דטעו במצוה לשמוע דברי חכמים.

זה הכלל התולה בעצמו חיוב' לאיתויי מאן? לאיתויי מבעט בהוראה (שאם היה רגיל להיות מבעט בהוראה ואח"כ הורו שחלב מותר והלך זה המבעט ועשה על פיהם ואכל חלב דחיוב, דהואיל והוא רגיל להיות מבעט, השתא נמי מבעט, וכשהוא אוכל חלב מפי עצמו הוא עושה ואינו תולה בב"ד הלכך חיוב קרבן).

זה הכלל... התולה בב"ד פטור' תולה בב"ד לאיתויי הורו ב"ד וידעו שטעו וחזרו בהן (בין

אחריהם, שלא עשו ועשה) בשלמא רישא לא זו אף זו קתני (דהכי משמע לא מיבעיא זו דעשה עמהם, דהוי ודאי תולה בב"ד דפטור, אלא אף זו נמי דעשה אחריהם הוי תולה בב"ד ופטור, ולא זו בלבד דעשה אחריהם דפטור אלא אף זו דלא עשו ב"ד ועשה אפילו הכי תולה בב"ד הוי ופטור) אלא סיפא דלחובא, איפכא מיבעי ליה למיתנא (דהכי איבעיא ליה למיתנא, הורו ב"ד וידע א' מהן שטעו או תלמיד וראוי להוראה והלך ועשה על פיהם, בין שלא עשו ועשה, ובין שעשה אחריהם, ובין שעשה עמהם דלא תלה בב"ד, דהוי משמע לא זו בלבד דלא עשו ועשה דלא הוי תולה בב"ד דחיוב, אלא אף זו דעשה אחריהן לא תלה בב"ד וחיוב, ולא זו בלבד דעשה אחריהן חיוב אלא אף זו דעשה עמהן, דס"ד אמינא הואיל ועשה עמהם תולה בבית דין קרינא ביה ולהוי פטור, אפילו הכי אמרינן הואיל וידע שטעו לא תלה בבית דין וחיוב)?

[דף ב ע"ב] (הא לא קשיא דסיפא...) זו ואין צריך לומר זו קתני (דהכי משמע לא מיבעיא זו דעשה עמהם לא תלה בב"ד ואין צריך לומר זו דעשה אחריהם ודאי לא תלה בב"ד וחיוב קרבן וכל שכן אין צריך לומר היכא דלא עשו ועשה דחיוב).

ידיע אחד מהן שטעו או תלמיד וראוי להוראה' תרתי למה לי? אמר רבא איצטריך, סלקא דעתך אמינא הני מילי גמיר (למד הדבר) וסביר (מבין דבר מתוך דבר) אבל גמיר ולא סביר לא. אמר ליה אבוי להוראה גמיר וסביר משמע? אמר ליה, אנא הכי קאמינא אי מההיא (ילע ללח מהלייניס) הוה אמינא ה"מ גמיר וסביר, אבל גמיר ולא סביר לא, תנא 'ראוי להוראה' ממשנה יתירה (להכי איצטריך משנה יתירה שלא לצורך לאשמועינן...) אפי' גמיר ולא סביר, סביר ולא גמיר (ולעולם תלמיד ראוי להוראה גמיר וסביר הוא כתבו התוס', תימה דלא ליתני במתניתין כי אם תלמיד שאינו ראוי להוראה (וסייעתי מקיני את לוחם תכלית במקום ליתר)

במאי (חטאו) אילימא בשגגת מעשה שלא בהוראת כ"ד (דלא הורו בית דין כלל וכגון שנתחלף חלב בשומן שלא בהוראתם דהכי הוי משמע מיעוט קהל שחטאו בשגגת מעשה גרידתא שלא בהוראה חייבין אבל רוב קהל שחטאו בשגגת מעשה שלא בהוראה יכול יהו פטורין שהרי כ"ד מביאין פר עליהם ת"ל מעם הארץ דמשמע דאפילו רובן חייבין בקרבן בשגגת מעשה דמייתו כל חד וחד כשבה או שעירה) מאי עבידתיהו (ומי מצית למימר הכי שהרי כ"ד מביאין עליהם פר כי חטאו רוב קהל בשגגת מעשה שלא בהוראה)? שלא בהוראת בית דין, כ"ד מי מייתו שלא בהוראה (וכי כ"ד מייתו קרבן שלא בהוראה, והא לא הורו כלל) אלא בהוראה (דהכי הוי משמע מיעוט קהל שחטאו בהוראה כגון שהורו כ"ד ועשו על פיהם חייבין כשבה או שעירה שהרי אין כ"ד מביאין פר עליהם, רוב צבור שעשו בהוראה יכול יהו פטורין ת"ל מעם הארץ דאפילו רובן חייבין).

והא כי כתיב מעם הארץ בשגגת מעשה הוא דכתיב (ומי מצית אמרת הכי שצבור מביאין קרבן, והא כי כתיב מעם הארץ בשגגת מעשה גרידתא הוא דכתיב, ומהכא לא נפקא דליחייבו רוב קהל בהוראה כלל)?

אלא לאו הכי קאמר מיעוט קהל שחטאו בשגגת מעשה (גרידתא) חייבין (כשבה או שעירה) שאין כ"ד מביאין על ידיהן פר בהוראה (כי הורו כ"ד ועשו מיעוט קהל שחטאו בשגגת מעשה על פיהם) הא הן חייבין (בהוראה כשבה או שעירה דיהוד שעשה בהוראת כ"ד חייב, וכי היכי דחייבין בהוראה ה"נ חייבין בשגגת מעשה גרידתא) יכול רוב צבור שעשו בשגגת מעשה יהו פטורין, שהרי כ"ד מביאין עליהם פר בהוראה (והן פטורין

שהביאו כפרתן ובין שלא הביאו, והלך היחיד ועשה על פיהם פטור, דתולה בכ"ד הוא וברשות כ"ד הוא עושה שמי לא ילע שחמו נהס).

הא בהדיא קתני לה [במתניתין (ג):] דר"ש פוטור? (הא לא קשיא) תני (כללא זה הכלל) והדר מפרש (במתניתין כתבו התוס' דהך דרישא אתי כר"ש דפטר אם הורו בהן).

אמר רב יהודה אמר שמואל זו דברי ר' יהודה, אבל חכמים אומרים יחיד שעשה בהוראת כ"ד חייב¹.

מאי ר' יהודה? דתניא **וְאִם נִפְשׁ אֶתְתָּ תַּחֲטָא בְּשִׁגְגָה... פְּעֻשְׁתָּהּ** (דמשמע נפש תחטא, אחת תחטא, בעשותה תחטא) הרי אלו ג' מעוטיין [דמשמע בעשותה מפי עצמו חייב למעוטי תולה בבית דין דפטור, והני שלשה מיעוטי מפרש במסכת שבת (צג.)] לר' יהודה חד למעוטי זה עוקר וזה מניח, וחד למעוטי זה יכול וזה יכול, וחד למעוטי יחיד שעשה בהוראת בית דין דפטור. **כתבו התוס' בירושלמי פריך** ככל מקום הוי מיעוט אחר מיעוט לרבות והכא למעט, ומשני היינו דוקא במקום שהן זוגות כמו בסנהדרין (טו.) 'י' כהנים כתובין בפרשה דראשון ממעט ושני לרבות ושלישי למעט ורביעי לרבות וכן לעולם ובירושלמי (פ"ד) דמגילה פריך מעתה לא יצטרך שום כהן, ומשני דבהנם לא הזכיר כהן **ורשב"א פי'** בנדה דהיכא דמיעוט אתי למעוטי דבר אחד כמו גבי כהנים כהן ולא ישראל התם אתי לרבווי, אבל היכא דכל הדא אתא למילתא לחוד כדחכא וגבי זאת היא העולה התם אתי למעוטיין ומלמד המיעוטים לכשקני... העושה מפי עצמו חייב, בהוראת כ"ד פטור.

מאי רבנן? דתניא, עדיין אני אומר מיעוט קהל שחטאו חייבין, שאין כ"ד מביאין על ידיהן (עליהן) פר, רוב קהל שחטאו יהו פטורין, שהרי בית דין מביאין על ידיהם (עליהן) פר? ת"ל מעם הארץ, אפי' רובה², ואפילו כולה היינו שאף המכוסים חייבים.

¹ תירין אונם כזה עפ"י מעות כ"ד שטעו בהוראה מיהשב שגגה.

² הספיר החפץ חיים דמדלא כתיב מאנשי הארץ אלא מעם הארץ משמע שאפי' רוב העם ואפי' כולה.

(אי הכי...) ונהדר ברישא על מיעוטא דמייחייב בשגגת מעשה, ולבסוף ניהדר על רובא לחיובא בשגגת מעשה (גרידתא), אלא לאו מדלא מהדר על מיעוט דמייחייבין בשגגת מעשה, ובסוף מהדר על רובא לחיובא בשגגת מעשה, ש"מ מיעוט בהוראה (פשיטא ליה לתנא) חייבין (הקשו תוס', תימה מהיכי תיני, דאפילו אי מברייטא משמע הכי מ"מ אסמכתא מקרא לא חזינן שיהיו חייבין במקום הוראה, ועוד היכא משמע ליה מהך ברייתא, דאי משום דלא מהדר ברישא אמיעוטא כד גמס באלות המים (מיעוט שקטו שלא עפ"י בית דין) הא לא איצטריך, דהא מיהוד ילפינן כי היכי דהוא חייב הכי נמי מיעוט קהל, וכן משמע בתורת כהנים דשנים ושלושה יש להן דין יחיד. ונראה כגירסת ספרים דגרסי 'אי לדברין גי' באלות המים מאי אריא מיעוט מרובא' כלומר מאי שנא מיעוט מרובא, ומאי פשיטא מיעוט מרובא למאי דקאמר לא הן ולא בית דין, אלא מדאיצטריך למילף רובא שמע מינה דמיעוט פשיטא ליה משום דמייתי נמי בהוראה כשבה או שעירה) הן כשבה ושעירה (דהכי קאמר שאין בית דין מביאין עליהם פר בהוראה, הא הן חייבין, דיחיד שעשה בהוראת בית דין חייב, וכי היכי דחייבין בהוראה הכי נמי שלא בהוראה בשגגת מעשה חייבין, וכיון דקיימא ליה לתנא דמיעוט בשגגת מעשה גרידתא חייבין הלכך קא מהדר על רובא לחיובא, ולעולם שמעינן מהא מתניתין דיחיד שעשה בהוראת בית דין חייב שמע מינה) ושלא בהוראה בשגגת מעשה חייבין.

מכדי תרוויחו (שמי הנכיימות) סתמי תנן, ממאי דקמיייתא ר' יהודה ובתרייתא רבנן, אימא איפכא? מאן שמעת ליה דדריש מיעוטי כי האי גוונא ר' יהודה היא, דתניא, רבי יהודה אומר [דף ג ע"א] זאת תוקת העלָה הוא העלָה (זאת היא העולה) הרי אלו שלשה מיעוטיין (חד פרט לנשחטה בלילה, וחד פרט לנשפך דמה, וחד פרט ליציאת דמה חוץ לקלעים, שאם עלתה על גבי המזבח תרד דלא הוא עולה חשובה, והכי נמי מפרש בנדה (מ.)).

ואיבעית אימא את הנכיימא 'עדיין אני אומר' לא מצית מוקמת לה כר' יהודה, דקתני רוב קהל

כדאמר לקמן ר"מ אומר שבעה שבטים שחטאו ב"ד מביאין עליהם פר בהוראה והן פטורין, וכי היכי דבהוראה פטורין הן, לפטרו נמי בשגגת מעשה (גרידתא)? ת"ל מעם הארץ, אפילו רובו (חייבין בשגגת מעשה גרידתא דמיייתו כל חד וחד כשבה או שעירה דהאי דכתיב מעם הארץ בשגגת מעשה הוא דכתיב אלמא שמעינן מהא מתניתין יחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב. ועדיין אני אומר רישא דמתניתין הכי איתא בת"כ 'בעשותה' יכול יחיד שעשה חייב, שנים שעשו פטורין ת"ל מעם הארץ אפילו מרובין ועדיין אני אומר מיעוט קהל שחטאו חייבין שאין ב"ד מביאין פר על ידיהם וכו' כתבו תוס' מעם הארץ אפילו מקצתו (כך היתה גמי לפניסס) לא גרסינן מעם דהא לעיל ילף מינה פרט למומר, ול"ג נמי אפילו מקצתו דבלאו הכי יחיד ואפילו הרבה משמע דמביאין מדמהדר ארובא, וה"ג בת"כ עם הארץ אפילו רובו ואפילו כולו).

אמר ר"פ ממאי, דלמא לא הן ולא ב"ד (והכי קאמר מיעוט קהל שחטאו בשגגת מעשה חייבין שאין ב"ד מביאין פר עליהם בהוראה, והן המועט נמי פטורין דיחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור)?

אי הכי (א"כ כדקאמרת לא הן ולא ב"ד, לא מחייבי בהוראה כלל. א"כ, מיעוט קהל בשגגת מעשה גרידתא נמי ליפטרו כי היכי דמיפטרו בהוראה, דאי הכי כדקאמרת לא הן ולא ב"ד...) מאי אריא דקמהדר על רובא לחיובא (בשגגת מעשה דקתני אבל רוב קהל שחטאו בשגגת מעשה גרידתא יכול יהו פטורין שהרי ב"ד מביאין עליהם פר בהוראה והן פטורין ת"ל מעם הארץ ואפי' רובו דחייב בשגגת מעשה) לאו מכלל דמיעוט בהוראה קיימא ליה (פשיטא ליה לתנא) דמייחייבו בהוראה (כדאמר הא הן חייבין דיחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב, וכי היכי דמייחייבי בהוראה הכי נמי מייחייבי בשגגת מעשה גרידתא ואמטול הכי קא מהדר לעיל על רובא לחיוב, אלא לדידך דאמרת לא הן ולא ב"ד, דאכתי לא נפקא לך דמייחייבי מיעוטא בשגגת מעשה גרידתא).

מייתי וב"ד מייתי (ור' מאיר פוטר צבור דהא קא מייתי ב"ד כדאמרינן לקמן רבי מאיר אומר שבעה שבטים שחטאו בית דין מביאין עליהם פר והן פטורין. ואי קשיא הא אמרינן בכל התורה אין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות והיכי אמרינן אלו ג' מיעוטין דמעוטין אותם, בירושלמי מפרש הני מילי היכא דליכא אלא ב' מעוטין אבל הכא דאיכא ג' מעוטין בזה אחר זה בחד קרא כוליה אתו למעט, וכן בל"ב מדות מצאתי).

ואיבעית אימא שבט שעשה בהוראת בית דינו, ומאן חכמים, רבי יהודה היא, דתניא שבט שעשה בהוראת בית דינו, אותו השבט חייב (להביא פר דקסבר שבט אחד אקרי קהל).

ואב"א כגון שחטאו ששה והן רובו של קהל, או שבעה אע"פ שאינן רובו של קהל, ומתניתין מני, ר' שמעון בן אלעזר היא דתניא, רבי שמעון בן אלעזר אומר משמו (של ר' מאיר והא מתניתא מפרש לקמן) חטאו ששה והן רובו של קהל, או שבעה אע"פ שאינן רובו של קהל חייבין.

אמר רב אסי ובהוראה (דקיי"ל כי הורו בית דין ועשו רוב קהל על פיהם שמביאים פר) הלך אחר רוב יושבי ארץ ישראל (דאותם שבחוצה לארץ אינן מן המנין ולא אותן דמנהל מצרים ולחזין דחוצה לארץ היא) שנאמר **וַיַּעַשׂ שְׁלֹמֹה בְּעֵת הַהִיא אֶת-הַחֹג וְכָל-יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ קָהָל גָּדוֹל מִלְּבֹא חַמְתּוּ עַד-נְחַל מִצְרַיִם לִפְנֵי ה' אֱלֹהֵינוּ שְׁבַעַת יָמִים וְשְׁבַעַת יָמִים אַרְבַּעַת עָשָׂר יוֹם**, מכדי כתיב וכל ישראל עמו, קהל גדול מלבוא חמת עד נחל מצרים למה לי, שמע מינה הני הוא דאיקרי קהל, אבל הנך לא איקרי קהל (**כתבו התוס' אע"ג דד"ת מדברי קבלה לא ילפינן, הא הוי גילוי מילתא בעלמא**).

פשיטא, מרובין ונתמעטו (כגון שהורו ב"ד ועשו רוב קהל על פיהם דנתחייבו להביא פר ולא הספיקו להביא פר עד שנתמעטו שמתו

שחטאו ב"ד מביאין על ידיהן פר, ואי רבי יהודה, האמר צבור הוא דמייתי, ב"ד לא, דתנן רבי יהודה אומר שבעה שבטים (דהו רוב שבטים) שחטאו מביאין ז' פרים (דקסבר ר' יהודה דשבט א' איקרי קהל והן מביאין ולא ב"ד **כתבו התוס' אית ספרים דגרסי דתנן ר' יהודה אומר י"ב שבטים שחטאו מביאין י"ב פרים, וכן נראה דהכי תנן ברישא דמתניתין ובתרי הכי תני ז' שבטים...** ולא שביק רישא דמתניתין למנקט סיפא).

ורב נחמן אמר שמואל זו דברי ר"מ, אבל חכמים אומרים יחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב.

מאי ר"מ ומאי רבנן? דתניא הורו ועשו רבי מאיר פוטר, וחכמים מחייבין.

מאן עשו, אילימא ב"ד, מ"ט דרבנן דמחייבי (לכ"ל להביא פר) והתניא יכול הורו ב"ד ועשו ב"ד, יכול יהו חייבין, ת"ל הקהל ועשו, מעשה תלוי בקהל, והוראה תלויה בב"ד (דכתיב ונעלם דבר דהיינו שהורו לעבור, 'מעיני הקהל' דהיינו ב"ד) אלא הורו ב"ד ועשו רוב קהל (ונחלקו רבי מאיר ורבנן אס דכופין זה מביאין פר העלם דכ) מאי טעמא דר' מאיר פוטר, אלא לאו הורו ב"ד ועשו מיעוט קהל, ובהא קמיפלגי, מר סבר יחיד שעשה בהוראת בית דין פטור **וכתבו התוס' תימה מאי דוחקיה לכך דלמא ר"מ ס"ל דדוקא יחיד שעשה חייב אבל שנים ושלושה שעשו פטורים ולית ליה ברייתא (לעיל ב:) דועדיין אני אומר... דבלאו הכי לית ליה דברייתא אית לה יחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב ור"מ אית ליה דפטור ומיהו (טס לתנן) כיון דלא מצינו תנא דמהלק בין א' לשנים דחיק למימר הכין ומר סבר יחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב.**

אמר רב פפא (טס לתמו) דכולי עלמא (הו רבנן וסו ר"מ) יחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור, אלא ב"ד משלים לרוב צבור (דעשו עם מעט צבור והשלימו לרוב צבור) קמיפלגי, מ"ם (חכמים) ב"ד משלים לרוב צבור, ומ"ם (ר"מ) אין ב"ד משלים לרוב צבור (והכי הו סע מעוט שעשו, ופטורין מלהביא פר).

ואיבעית אימא הורו ב"ד ועשו רובו של קהל, ומאן חכמים, רבי שמעון היא, דאמר צבור

ותיסברא, אימור דשמעת ליה לר"ש דאזיל אף
 בתר ידיעה (דאמר אם נודע להם עד שלא
 נתמנו חייבין...) היכי דהוי ידיעה וחטאה
 בחיוב, ידיעה דלא חטאה מי שמעת ליה,
 דא"כ, לייתי כי השתא (דלהוי כי הטאו
 משנתמנו דלייתי פר ואמאי קתני משנתמנו
 פטורין) אלא (מדקתני פטור שמע מינה...)
 ר"ש חטאה וידיעה בעי (בחיובא, ומועטין
 ונתרבו לדברי הכל פטורין, דכי הטאו בפטור
 חטאו, דיחיד שעשה בהוראת בית דין פטור).

איבעיא להו הורו ב"ד חלב מותר ועשו מיעוט
 הקהל, וחזרו ב"ד בהך, (וקוז טעו...) והורו ועשו
 מיעוט אחר, מהו? כיון דשתי ידיעות נינהו לא
 מצטרף, או דלמא כיון דאידי ואידי חלב הוא
 מצטרף?

ואם תמצא לומר כיון דאידי ואידי חלב הוא
 מצטרף, מיעוט בחלב שעל גבי הקרב גי' קס"י ותוס'
 ומיעוט בחלב שעל גבי דקין, מהו ונקשו התוס'
 תימה דאמרינן לקמן (ד.) אין ב"ד חייבין עד שיוור בדבר
 שאין הצדוקין מודין, ובשלמא חלב שעל הדקין דאתי
 מריבויא (חולין מט.) ניהא דאין הצדוקין מודין בו אלא
 חלב המכסה את הקרב וכן דם (מה שהגמ' מסתפקת לקמן)
 מאי איכא למימר מיהו לפי התוספתא דמכילתין ניהא
 דתנא לקיים מצות חייבין כיצד יש חלב ודם בתורה אבל
 אין חייבין אלא על הקרב לשלמים (זה לשון התוספתא
 וכו' לנטל מקלת ולקיים מקלת הכי אילו חייבין כולל יס' ס'
 בתורה אבל אין חייבין על הדם הקרב שלמים) ואע"ג דדם
 היה נאסר (זה מצולח מפורש בתורה, והכי מיה אינה קרבה
 שלמים) שמא הצדוקים אומרים דגם הוא (מיה) קרב
 (שלמים)? הכא ודאי כיון דבתרי קראי קאתי לא
 מצטרף, או דלמא כיון דאידי ואידי חלב הוא
 (כיון דחלב שם אחד הוא דבין חלב המכסה
 את הקרב ובין חלב המכסה את הדקין שם
 אחד הוא שחלב סתם איקרו) מצטרף? ואת"ל
 שם חלב הוא ומצטרף, מיעוט בחלב ומיעוט
 בדם, מהו (פתבו התוס') הא דקתני כהאי גוונא
 דמשמע דוקא משום שידעו בינתים שטעו בחלב, דהא
 אפילו לא ידעו נמי מצי למבעי כדאמר משום דשני
 מינים הם דם שוה בכל ולא חלב אלא נקטינן אגב
 אחרני, והא דלא פשיט מההוא דלעיל עד שיהיו כולן
 בשגגה אחת, דהכא כיון דתליא בב"ד הוי שגגה אחת?
 הכא ודאי (כיון) דתרי איסורי נינהו (דחלב

מקצתן) היינו פלוגתא דרבי שמעון ורבנן
 (דתנן לקמן י.) חטא כהן משוה ונשיא עד שלא
 נתמנו דהוי חייבים להביא כשבה או שעירה
 ולא הספיקו להביא עד שנתמנו הרי הן
 כהדיוטות ונחייבם להביא כשבה או שעירה
 כבתחלה הכא נמי חייבין פר כבתחלה, רבי
 שמעון אומר... הכא נמי אם נודע להם עד
 שלא נתמעטו חייבין להביא פר אבל אם נודע
 להן משנתמעטו פטורין] מועטין ונתרבו מאי
 [כגון שהורו בית דין ועשו מיעוט קהל על
 פיהם דיחיד שעשה בהוראת בית דין פטור
 ומתו מקצתן של רוב קהל ונתרבו אלו, ולאחר
 שנתרבו נודע להם שחטאו, דהני מועטין
 ונתרבו לא דמי ממש לחטאו עד שלא נתמנו,
 דמועטין כי הטאו בהוראה לאו בני קרבן נינהו
 דיחיד שעשה בהוראת בית דין פטור אבל כי
 חטאו כהן משיח ונשיא עד שלא נתמנו נעשו
 בני קרבן ומחייבי לאתווי כשבה או שעירה
 אבל מרובין ונתמעטו דמי ממש לחטאו עד
 שלא נתמנו דהא מרובין כי הטאו בני קרבן
 נינהו ואמטול הכי קאמר במרובין ונתמעטו
 דהוי פלוגתא דר"ש ורבנן אבל במועטין
 ונתרבו איבעיא לן אי דמי לפלוגתא דר'
 שמעון ורבנן אי לא, מי אמרינן ר"ש דבתר
 ידיעה אזיל דאמר אם נודע להם עד שלא
 נתמנו חייבין כבתחלה הכא נמי מחייב דכי
 אתיידע להו בחיובא אתיידע להו דכי נתרבו
 אתיידע להו ומביאין פר, ורבנן דבתר חטאה
 אזלי דאמרי הרי אלו כהדיוטות הואיל וחטאו
 כי לא נתמנו הכא נמי אזלי בתר חטאה וכי
 חטאו אכתי מועטין היו ופטורין דיחיד שעשה
 בהוראת בית דין פטור כתבו התוס', פרש"י בעיין
 דהני לאו בני קרבן כמו משיח ונשיא, אבל מרובין
 ונתמעטו כבר הוו בני קרבן, ולא נחירא דאפי' מרובין
 ונתמעטו כי נתמעטו לאו בני קרבן נינהו אם לא דבתר
 חטאה אזלינן אבל התם (במשיח ונשיא) תרוייהו בני קרבן
 נינהו (גם בשעת עשיית החטא וגם בשעת ידיעת החטא) אלא
 משיח מבעיא ליה במועטין ונתרבו דאיכא למימר דאפי'
 ר"ש מודה דפטור כדפירש ואזיל] מי פליגי רבי
 שמעון ורבנן, ר"ש דאזיל בתר ידיעה מחייב,
 ורבנן דאזלי בתר חטאת פטרי, או לא, מאי?

להורות). אמר רב הונא בריה דרב הושעיא הכי נמי מסתברא, דבכל התורה כולה קי"ל רובו ככולו, והכא כתיב כל העדה, הואיל וכך, אפילו הן מאה.

תנן הורו ב"ד, וידע אחד מהן שטעו או תלמיד וראוי להוראה, והלך ועשה על פיהם, בין שעשו ועשה עמהן, ובין שעשו ועשה אחריהן, ובין שלא עשו ועשה ה"ז חייב, מפני שלא תלה בב"ד האי הוא דחייב, הא אחר פטור, ואמאי, הא לא נגמרה הוראה? הכא במאי עסקינן כגון שהרכין ההוא אחד מהן (או תלמיד) בראשו (דנראה כהודה לדבריהם ונגמרה הוראה).

ת"ש הורו ב"ד, וידע אחד מהן שטעו ואמר להן טועין אתם הרי אלו פטורים טעמא דאמר להן טועין אתם דפטורים, הא שתיק מישתק חייבין וגמר לה הוראה, ואמאי, והא לא הורו כולן? אמרי ה"נ כגון שהרכין בראשו.

מתיב רב משרשיא סמכו רבותינו על דברי רשב"ג ועל דברי ר"א בר' צדוק, שהיו אומרים אין גוזרין גזירה על הצבור אלא א"כ רוב הצבור יכולין לעמוד בה, ואמר רב אדא בר אבא מאי קרא **בְּמֵאֲרָה אֲתֶם נְאֻרִים וְאֲתֵי אֲתֶם קְבָעִים הַגִּי פְּלוֹ** (כגון שהגוי כולו דיכולין לקבלה הכי משמע, אי איכא גוי כולו וקא עבר עליה האי גברא אותי אתם קובעי) והא הכא דכתיב הגוי כולו, ורובא ככולא דמי, תיובתא דר' יונתן? תיובתא.

ואלא מאי כל עדת דקאמר רחמנא? ה"ק אי איכא כולם (סנהדרין של שבעים וא') הויא הוראה (אע"פ שלא הורו כל אותן שישבו להורות) ואי לא, לא הויא הוראה.

אמר רבי יהושע י' שיושבין בדין קולר תלוי בצואר כולן. פשיטא: הא קמ"ל, דאפילו תלמיד בפני רבו.

רב הונא כי הוה נפיק לבי דינא, מייתי עשרה תנאי דבי רב לקמיה, כי היכי דנימטיין שיבא

אינו שוה בכל דחלב היה מותר) וכיון דאין איסורן שוה לא מצטרף, או דלמא כיון (דאיסורן שוה) דקרבתן שוה מצטרף (כיון דאילו צבור אכלי האי חלב והאי דם שלא בהוראה בשגגת מעשה מייתו כל חד וחד אי בעו כשבה מייתו אי בעו שעירה מייתו דמצי אשוויי קרבנם השתא נמי כי עשו בהוראה מצטרפי). ואת"ל כיון (דאיסורן שוה) דקרבתן שוה מצטרף, מיעוט בחלב ומיעוט בעבודת כוכבים (קרבנם שעירה ולא כשבה) מהו (כתבו התוס' צ"ע, מה יביאו כיון שאין קרבנותיהן שוין אם יביאו קרבן עבודת כוכבים וגם דחלב או לא, וגם צ"ע אי דוקא מיבעיא, דמעיקרא הוי מיעוט וכן בסוף אבל אי הוי רובו (להקל) בסוף (בהוראה צ"ל השניה) לא איצטרכי למיעוטא (ר"ל ללא נלמד למיעוט הקהל שגגו בהוראה הרשונה) שיתכפר (מיעוט הרשון) בפר (שמציאים בית דין על שגגת רוב הקהל שגגו בהוראה של בית דין השני, ובית דין מציאים הפך לכפר גס...) להוויא מיעוטא, או דלמא לא שניא (ואין המיעוט שגגו צאיסור שבהוראה הרשונה מלטרפסי לרוב הקהל שגגו בהוראה השניה) אבל הא ודאי אי הוי מתחלה רובא ולבסוף מיעוטא אין מיעוט מצטרף לרובא כיון שכבר נתחייבו רובא בקרבן) הכא ודאי אין איסורן שוה ואין קרבנן שוה, או דלמא כיון דאידי ואידי כרת הוא מצטרף? תיקו.

איבעיא להו הורו ב"ד שחלב מותר ועשו מיעוט הקהל, ומת אותו ב"ד, ועמד ב"ד אחר, וחזרו והורו ועשו מיעוט אחר, אליבא דמ"ד ב"ד מייתי לא תיבעי לך דהא ליתנהו, אלא כי תיבעי לך אליבא דמ"ד צבור מייתי מאי (כתבו התוס' צ"ע, אי הוי מצי למבעיא נמי למ"ד ב"ד מייתי, אם מתו מיעוט צבור הראשונים ולא נודע כי אם אל אלו החיים מי אמרינן ב"ד חייביה דמ"מ הם הורו שלא כדת או לא, והא דנקיט מת ב"ד ולא נקיט הורו ב"ד אחר, דלא אפשר כי אם בסנהדרי גדולה (וסנהדרי גדולה י' רק אחד) צבור הא קאי, **דף ג ע"ב**] או לא בעינן ההוא בית דין דהורו להם מעיקרא דתהוי להו ידיעה גי' כס"י עפ"י המהרש"א (כלומר לא בעינן דתהוי להו ידיעה לב"ד קמא ומצטרפי)? תיקו.

אמר רבי יונתן מאה שישבו להורות אין חייבין עד שיוורו כולן, שנאמר **וְאִם כָּל-עַדְתַּת יִשְׂרָאֵל יִשְׁנֻוּ**, עד שישגו כולן, עד שתפשוט הוראה בכל עדת ישראל (דהיינו אותן שישבו

בפני עצמו אינו מצטרף לרוב השוגגים שגגות (יגה). ג. ...וכן אם הורו וידע אחד מהן שטעו ואמר להם טועים אתם ורבו עליו המתירים והתירו, הרי בית דין פטורין וכל מי שעשה על פיהם חייב להביא חטאת קבועה על שגגתו, שנאמר ואם כל עדת ישראל ישגו עד שישגו כל הסנהדרין. ידע אחד מן הסנהדרין או מיעוטן שטעו המתירין ושתקו הואיל והורו ולא היה שם חולק ופשטה ההוראה ברוב הקהל הרי בית דין חייבין בקרבן וכל שעשה על פיהם פטור, ואלו ששתקו אם עשו על פי אלו שהורו הרי אלו חייבין מפני שלא תלו בבית דין, וכן אם נשאו ונתנו בדבר ואמרו דבר זה מותר הוא ולא הורו לעם ולא אמרו להם מותרין אתם לעשות ושמע השומע מהן בעת שגמרו מותר והלך ועשה כפי מה ששמע הרי כל העושה חייב חטאת קבועה ובית דין פטורין שהרי לא הורו להם בפירוש לעשות, וכן אם הורו ועשו מיעוט הקהל על פיהם ונדעה השגגה, הרי בית דין פטורין ואלו המיעוט שעשו חייבין וכל אחד ואחד מביא חטאתו שגגות (יגה). פסק כחכמים דיחיד שעשה בהוראת בית דין חייב. ד. היו העושים מרובין בשעת החטא ומועטין בשעת ידיעה, או מועטין בשעת החטא ומרובין בשעת ידיעה, הכל הולך אחר שעת המעשה שגגות (יגה). כרבנן דר"ש ה. הורו בית דין בחלב מן החלבים שהוא מותר ואכל מיעוט הקהל על פיהם ונדע להם שחטאו וחזרו בהן, ואחר כך הורו שע"ז פלונית מותרת ועבד אותה ע"ז מיעוט אחר על פיהם, וכשיצטרפו האוכלים לעובדים יהיו רוב הרי אלו מצטרפין אע"פ שהיתה להן ידיעה בינתיים, כמה דברים אמורים כשהיה המורה בית דין אחד, אבל אם מת בית דין שהורה תחילה ועמד אחר והורו אין אלו מצטרפין לאלו. השגת הראב"ד 'הורו בית דין בחלב מן החלבים עד הרי אלו מצטרפין' א"א בעיא ולא איפשיטא היא ולא ב"ד מייתו ולא צבור מייתו. שגגות (יגה).

(אופתא) מכשורא. רב אשי כי הוּו מייתי טרפתא לקמיה, מייתי עשרה טבחי ממתא מחסיא ומותיב קמיה, אמר כי היכא דנימטיין שיבא מכשורא.

פסק הרמב"ם א. כל דבר שחייבין על שגגתו חטאת קבועה אם שגגו בית דין הגדול בהוראה והורו להתירו ושגגו העם בהוראתן ועשו העם והם סומכין על הוראתן ואחר כך נודע לבית דין שטעו, הרי בית דין חייבין להביא קרבן חטאת על שגגתן בהוראה ואע"פ שלא עשו הן בעצמן מעשה שאין משגיחין על עשיית בית דין כלל בין עשו בין לא עשו אלא על הוראתן בלבד, ושאר העם פטורין מן הקרבן ואע"פ שהם העושים מפני שתלו בבית דין... שגגות (יבא). ב. אפילו הורו שני בתי הדינים בדבר אחד כגון חלב וחלב, או דם, וכן אם לא היו העושים שוגגין על פי ההוראה, הרי בית דין פטורין וכל העושים חייבין, כיצד הורו בית דין לאכול חלב הקיבה כולו, וידע אחד מן הקהל שטעו ושחלב הקיבה אסור ואכלו מפני הוראתן, שהיה עולה על דעתן שמצוה לשמוע מבית דין אע"פ שהם טועים, הרי זה האוכל חייב חטאת קבועה על אכילתו, ואינו מצטרף למנין השוגגים על פיהם, כמה דברים אמורים כשהיה זה שידע שטעו חכם או תלמיד שהגיע להוראה אבל אם היה עם הארץ הרי זה פטור שאין ידיעתו באיסורין ידיעה ודאית ומצטרף לכלל השוגגים על פיהם, וכן אם לא ידע שטעו ונתכוון לאכול שומן וחלב ואכל חלב הקיבה שהתירוהו והוא לא ידע שהוא חלב קיבה, הרי זה חייב מפני שאכילתו מפני שגגתו לא מפני ההוראה, ואינו מצטרף למנין השוגגים על פיהם שנאמר לכל העם בשגגה, עד שתהיה שגגה אחת לכל, וכן אם תלה בעצמו ואכל חלב הקיבה שהורו להתירו לא מפני הוראתן אלא מפני שהוא מותר בדעתו הרי זה חייב חטאת קבועה בפני עצמו, זה הכלל כל התולה בבית דין פטור והוא שיהיו שם כל הדרכים שמנינו, וכל החייב

בין שוגג למזיד (להודיע שהעושה על פיהם שוגג הוא ולא מזיד הוא, וזה על פי הוראה הוא עושה לפיכך שוגג הוא ויחיד שעשה בהוראת בית דין פטור. **פירוש אחר** גי' המסכתא לא ניתנה הוראה לפטור יחיד התולה בה אלא להכיר לבין עושה בשגגת עצמו לעושה מזיד וברשות בית דין, וזה הרי אומר לנו שלא ידע שחזרו ומזיד עשה על פיהם ולא על שגגת עצמו, ויחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור).

מיתיבי פר העלם דבר של צבור (כגון שהורו ב"ד בעבודת כוכבים ועשו צבור על פיהם וידעו שמעו וחזרו בהם וצריכין מעות כדי ליקח פר) ושעירי עבודת כוכבים (של צבור כתבו התוס' משום הכי נקיט לשון רבים דאיכא טובא שעירים שעירי ראש חודש ושעירי רגלים שהן מרובים, ואידי דקאמר התם שעירים נקיט נמי הכא, אע"ג דאינו אלא אחד כמו פר העלם) בתחלה גובין עליהן (שגזברין גובין מכל אחד מישראל מעות לקנות מהם פר ושעירי עבודת כוכבים לצורך קרבן) דברי ר"ש, ר' יהודה אומר מתרומת הלשכה הן באין.

אמאי (קאמר רבי שמעון דפטור דברשות ב"ד הוא עושה הא...) כיון דגבי להו (מעות לצורך פר העלם דבר של צבור) הוי ליה הודע (הוה מתיידע ליה שהבית דין טעו וחזרו מהוראתן, ואמאי הוי תולה בב"ד)?

איבעית אימא כגון שגבו סתם (שלא הודיעוהו לצורך מה הן גובין) **ואב"א** כגון דלא הוה ליה כמתא (כי גבו להו ולאחר גבייה הוא דעשה על פיהם). **ואיבעית אימא** רב כאידך תנא סבר, דתניא איפכא בתחילה גובין להן, דברי רבי יהודה, ר"ש אומר מתרומת הלשכה הן באין (דלא הוי מפרסמא הלכך כי עשה על פיהם הוי תולה בבית דין הלכך פטר ר' שמעון, ותנא דמתניתין הכי סבירא ליה אליבא דרבי שמעון דמתרומת הלשכה הן באין).

תני ר"מ מחייב (דתולה בעצמו הוי) **ור"ש** פטור (דתולה בב"ד הוי) **ר"א** אומר ספק

משנה הורו ב"ד (ועשו רוב צבור על פיהם) וידעו שמעו וחזרו בהן (מהוראתן) בין שהביאו כפרתן ובין שלא הביאו כפרתן (ולאחר שידעו שמעו) והלך (היחיד) ועשה על פיהן (דזה אין מצטרף עם רוב הצבור, לפי שלאחר שנודע להם עשה זה) ר' שמעון פומר (לפי שברשות ב"ד הוא עושה, שזה עדיין לא היה יודע שידעו שמעו וחזרו בהן, והוי תולה בב"ד הלכך פטור) **ור' אלעזר אומר** ספק (כלומר ספק אי תולה בב"ד אי תולה בעצמו דמי ומביאין אשם תלוי). איזהו ספק (כלומר אמאי הוא חייב אשם תלוי) ישב לו בתוך ביתו חייב (אשם תלוי) הלך לו למדינת הים פטור, אמר רבי עקיבא מודה אני בזה, שהוא קרוב לפטור מן החובה (דהוי ודאי תולה בב"ד שלא ידע חזרתן הואיל והלך לו למדינת הים). אמר לו בן עזאי מאי שנא זה (שהלך למדינת הים) מן היושב בביתו, אמר לו רבי עקיבא גי' כפי' שהיושב בביתו אפשר היה לו שישמע (שב"ד חזרו בהן, והוי קרוב לתולה בעצמו ולפיכך חייב להביא אשם תלוי) וזה (שהלך למדינת הים) לא היה לו אפשר שישמע (והוי תולה בבית דין ממש, הלכך פטור).

(המשך המשנה) הורו ב"ד לעקור את כל הגוף, אמרו אין נדה בתורה, אין שבת בתורה, אין עבודת כוכבים בתורה הרי אלו פטורין. הורו לבטל מקצת ולקיים מקצת הרי אלו חייבין. כיצד, אמרו יש נדה בתורה אבל הבא על שומרת יום כנגד יום פטור, יש שבת בתורה אבל המוציא מרה"י לרה"ר פטור, יש עבודת כוכבים בתורה אבל המשתחוה פטור, הרי אלו חייבין, שנאמר וְנִעְלַם דְבָרְךָ, דבר ולא כל הגוף. **(גמרא)** אמר רב יהודה אמר רב מ"ט דר"ש, הואיל וברשות ב"ד הוא עושה.

איבא דאמרי אמר רב יהודה אמר רב אומר היה ר"ש כל הוראה שיצאה ברוב צבור (אע"פ שב"ד חזרו בהן כתבו התוס' למעוטי דאם הטאו חצי צבור ועשה גם הוא חייבין) יחיד העושה אותה פטור, לפי שלא ניתנה הוראה אלא לתבחיך

הא כל הלילה ילין וכתוב השלמים עליה השלם... ולא משני הא לכתחלה הא דיעבד אלמא דפסולין. ושמא הכא נמי איירי במחוסר כפורים בערב פסח כדאמרינן התם אין מתעכב אחר התמיד בין הערבים אלא קמרת ונרות ומחוסר כפורים בערב פסח] ספק מבעו"י נתכפר לו כלומר ספר הקריבו מצעו"י (והיא כפרה מעליא) ספק משחשכה נתכפר לו כלומר ספר הקריבו מחסכה [ולא הוי כפרה גי' תנ"ח דביום צוותו כתיב ר"ל וקרנן שוקדנן צלילה פסול דקיימא לן דפטור מלהניא חסס תלוי דאין צריך להביא קרבן אחר שאין כאן כל חיוב גמור כליחבאל ואע"פ שהוא קרב אחר תמיד של בין הערבים אין בו שום פסול, דהכי אמר בפסחים (נט). דאתי עשה דפסח ועשה דאכילת קדשים ודחי עשה דהשלמה ואיכא נמי שינויי אחרוני טובא, והא הכא דבין השמשות לית ביה צד חיוב מעליא דליכא למימר שמא משחשכה נתכפר לו סק אז הוי חיוב גמור, שחיוב צניעות חלש תלוי שהרי בין השמשות כהרף עין ואין אדם בעולם יכול לעמוד עליו אם מן היום או מן הלילה ופטור, ה"נ ליכא למימר שמא ממש תולה בעצמו שהרי כבר הורו ב"ד] שאין מביא אשם תלוי. ולא מבעיא למ"ד ב"ד מביאין (ולא צבור) דלא אפרסמא מלתא (והאי יחיד תולה בב"ד הוא ופטור) אלא אפילו למ"ד צבור מביאין (ואיכא למימר) דמפרסמא מלתא (היא, והאי יחיד לאו תולה בב"ד ותולה בעצמו הוא, אפילו הכי אמר תולה בב"ד הוא דכי עשה על פיהן עשה) והווי אמרינן ליה, דהכא בספק מבעוד יום ספק משחשכה, אי שאיל לא אשכח אינש דמשייליה (ולא סליק אדעתיה למישאל למה הביאו צבור פר הלכך ליכא צד חיוב מעליא, דהא צד פטור שייך ביה טפי דתולה בב"ד הוא, הלכך אינו מביא אשם תלוי).

'אמר לו בן עזאי מאי שנא מן היושב... שפיר קאמר ליה ר"ע לכן עזאי? אמר רבא החזיק בדרך (לילך למדינת הים ועדיין ישנו בעיר) איכא בינייהו, לכן עזאי חייב דהא בביתיה איתיה, לר"ע פטור דהא החזיק בדרך (דכיון דטורד הוא לא היה אפשר לו שישמע דהווי בהן הלכך תולה בב"ד הוא ופטור לגמרי).

(מביא אשם תלוי) משום סומכוס אמרו תלוי. אמר ר' יוחנן אשם תלוי איכא בינייהו (בין ר' אלעזר לסומכוס, לסומכוס אינו מביא אשם תלוי, דהכי קאמר סומכוס, מעשה שלו תלוי הוא וליכא למימר שמא תולה בעצמו הוה, דלא הוי בר חיוב מעליא, דהיכא דהוי לפניו חתיכה אחת ספק של חלב ספק של שומן ואכלו, בדין הוא דמביא אשם תלוי משום דאיכא למימר שמא חלב ממש אכל, דהוי בר חיוב מעליא, אבל הכא ליכא למימר שמא תולה בעצמו ממש הוא שהרי על פי הוראה הוא עושה הלכך מעשה שלו תלוי הוא, דצד חיוב שלו תלוי הוא, דלא הוי צד חיוב מעליא, הלכך אינו מביא אשם תלוי).

א"ר זירא משל דר"א למה הדבר דומה [הקשו התוס', תימה דהתם בספק אכל, ספק לו ולכולי עלמא (שאין מי שזודע אם הוא חלב או שומן) אבל הכא לו אין ספק (שקול ולתי תלה צניעות לין) וכן בסומכוס. מיהו יש לומר דבהא תרווייהו שוין (למ"מ סס דומים) דספק הווי לאדם שאכל ספק חלב ספק שומן (והרי סבור ששומן הוא) ונדע לו (שספק הוא) שמביא אשם (תלוי, משום דשמא חלב ממש אכל, הכי נמי איכא למימר שמא תולה בעצמו ממש הוא). [דף ד ע"א] ולא מבעיא למ"ד צבור מייתי (דכי הביאו כפרתן דמו, דהא... דמפרסמא מלתא (ולא הוי האי יחיד תולה בב"ד) אלא אפילו למ"ד (דכי הורו ב"ד ועשו קהל על פיהם) ב"ד מביאין (עליהם פר והם פטורין דאיכא למימר) דלא מפרסמא מלתא (כל כך, והאי יחיד תולה בבית דין הוא, אפ"ה לאו תולה בב"ד הוא שהרי... אי הוה שאיל (מפני מה בב"ד מביאין פר) הווי אמרינן ליה (דמעו וחזרו, הלכך תולה בעצמו קרינא ביה, ואית ביה צד חיוב מעליא הלכך מביא אשם תלוי).

אמר ר' יוסי בר אבין, ואיתימא רבי יוסי בר זבידא משל דסומכוס למה הדבר דומה, לאדם שהביא כפרתו בין השמשות [בתבו התוס' משמע אבל קודם לכן (קודם ציהסמ"ט) נתכפר אע"ג דקרב אחר תמיד בין הערבים. וקשה דבתוספתא משמע דפסולין, וכן משמע בפסחים דרמי התם כתיב לא ילין עד בוקר

קרא אתא אפילו לחייב בכך וכל שכן בביטול כל הגוף כדאמר בפ' הנחנקין גבי עבודת כוכבים (גזי נזילי שקליח לעזור על ע"ז שחייב מיתה בין אמר לעקור כל ע"ז, או פרט ממנה) דכתיב מן הדרך אפילו מקצת דרך וחייב בקיום מקצת, ובין על כל הגוף, אבל בשאר מצות אינו חייב (הנזיל) אלא בביטול כל הגוף (שליח לעקור את כל המנוה). וי"ל דהתם (גזי נזילי המליח גזי שאר מלות) כתיב 'ללכת בה' ותניא בספרי ולא האומר גי הספרי במקצת משייר מקצת, מיעט בהדיא גי מסורת ה"ס קיום מקצת (שחייב שאר מלות רק אם הליח לעזור על כל הגוף), להכי בעבודת כוכבים דגלי קרא (מן הלך) חייב אפילו במקצת הגוף, וגם בביטול כל הגוף חייב דלא גרע משאר מצות, ואי לא מיעוט דשאר מצות והוי כתיב סתמא היה חייב נמו בשאר מצות בכל ענין, והכי נמי הכא, ולהכי כתיב הכא 'דבר' למעוטי כל הגוף (שכסולתא דית לין חייב רק על עקירת מקצת) וליכא למימר אפכא ד'דבר' כולו דבר משמע דתניא בת"כ כתיב הכא מכל מצות ה' וכתוב במשיח מכל מצות ה', ואי לא דמייחייב אלא בעוקר כל הגוף לא משכחת במצות האמורות אלא בתו מאנוסתו ואם חמותו ואם חמוי (שקק אלו חשיב כעוקר כל המנוה) דבר שאין הצדוקין מודיין בו, הועתק מפיי רבינו שמחה זצ"ל.

חזקיה אמר אמר קרא (בסיפא) וְעָשׂוּ אֶת־מִכְּל־מִצְוֹתַי, מכל מצות (דמשמע מכל מצות של שבת דהוי בטול מקצת וקיום מקצת או מכל מצות של עבודת כוכבים דהוי ביטול מקצת וקיום מקצת או מכל מצות נדה דהוי ביטול מקצת וקיום מקצת) ולא כל מצות (ולא כל מצות השבת דהוי עוקר כל הגוף, ולא כל מצות נדה ודעבודת כוכבים דעוקר כל הגוף).

מצות תרתי משמע (כלומר מצות טובא משמע כגון נדה שבת ועבודת כוכבים דהכי משמע ועשה אחת מכל מצות ה' דעבד חד מהני או שבת או עבודת כוכבים או נדה ולעולם בעוקר כל הגוף קא מיירי)? אמר ר"נ בר יצחק מצות כתיב (בחד ז') דהוא מצוה משמע דהכי משמע ועשה אחת מכל מצות דשבת או אחת מכל מצות דעבודת כוכבים או אחת מכל מצות דנדה דהוי מקיים מקצת דשבת ומבטל מקצת, והוא הדין לעבודת כוכבים והוא הדין לנדה והוא הדין לשאר מצות דקיום מקצת ובטול מקצת חייב ועוקר כל הגוף פטור).

הורו לו ב"ד לעקור את כל הגוף ת"ר וְנִעְלָם דְּבָרָא ולא שיעקר המצוה כולה. כיצד, אמרו אין נדה בתורה, אין שבת בתורה, אין עבודת כוכבים בתורה, יכול יהו חייבין, ת"ל וְנִעְלָם דְּבָרָא, ולא שתתעלם מצוה כולה הרי אלו פטורין, אבל אמרו יש נדה בתורה אבל הבא על שומרת יום כנגד יום פטור, יש שבת בתורה אבל המוציא מרשות היחיד לרשות הרבים פטור, יש עבודת כוכבים בתורה אבל המשתחהו פטור, יכול יהו פטורין, תלמוד לומר וְנִעְלָם דְּבָרָא ולא כל הגוף.

אמר מר יכול יהו פטורין ואי בקיום מקצת וביטול מקצת פטורין, ובעקירת כל הגוף פטורין, במאי חייבין? תנא הכי קא קשיא ליה, אימא 'דבר' כולה מילתא משמע (דהורו לעקור כל הגוף, דהא לא כתיב מדבר, ואימא איפכא דהורו לבטל במקצת ולקיים במקצת יכול יהו פטורין וכי הורו לעקור כל הגוף יהו חייבין) ת"ל ונעלם דבר (בא ללמד דבטול מקצת וקיום מקצת חייב).

מאי משמע (כלומר, היכי משמע האי ונעלם דהוי קיום מקצת ובטול מקצת)? **אמר עילא** קרי ביה ונעלם מדבר (דהאי מ' דנעלם שדיא אדבר דמ' נדרשת לפניו ולאחריו וקרי ביה ונעלם מדבר דמשמע מדבר ולא כל דבר כ"כ התוס', והוסיפו לבאר ואמר בירושלמי **דאיכא דאמר** גורעין ודורשין מתחלת פרשה לסופה (ניאל הפנ"מ שהכוונה מתחילת תיבה לסוף תיבה) **ואיכא דאמרי** אף באמצע פרשה (כ"ל אמלע תיבה) ויצקת עליה שמן הצקת שמן המנחה ללמד כל המנחות ליציקה. **הקשה ריב"ק בר' מאיר** מאי שנא דהכא דרשינן ונעלם מדבר וגבי עדות יקום דבר לכ"ע דרשינן דבר ולא חצי דבר, וי"ל דודאי דבר כולה דבר משמע, והכא מעניינו דקרא מכדי כתיב אחת מכל מצות ה' דמשמע מצוה שלימה, למאי הלכתא כתב דבר, אלא על כרחך למדרש ונעלם מדבר אפילו דבר אחד מן המצות, וכן בכל דוכתי גורעין ומוסיפין ודורשין משום דהקא דקרא דאיהו דהיק ומוקים אנפשיה, כי ההוא דהוהב דה"ל למכתב והמישיתו יוסף עליו כי היכי דכתיב גבי מעשר, ובפרק יש נוחלין ה"ל למכתב אשתו תירש את הנחלה וכי כתב קרא צריך ליישב המקרא על ידי גרעון ותוספת. **תימה מנ"ל** דאתי קרא לחייב רק קיום מקצת וביטול מקצת, דלמא

שלא כדרכה כתבו התוס', משמע צדוקין מודין בו ובפי' אחד דיני ממונות גבי טעה בנואף ונואפת משמע דאין צדוקין מודין בו התם בהעראה שלא כדרכה? דאמרי כדרכה אסור אפילו העראה (דהאי דכתיב את מקורה הערה בכדרכה) בשלא כדרכה גמר ביאה הוא דאסור, אבל העראה שריא. אי הכי (מאי איריא דקתני שהורו בשומרת יום כנגד יום) אפי' נדה נמי (כי האי גוונא קיום מקצת וביטול מקצת הוא והוי בדבר שאין הצדוקין מודין בו)? אלא לעולם כדרכה (דאמרי בשומרת יום העראה שריא אפילו בכדרכה, וגמר ביאה הוא דאסור) ודאמרי העראה (כתיב) באשה דזה הוא דכתיבא (ולא בשומרת יום, הלכך לא מתוקמא בנדה אלא בשומרת יום, והוי בדבר שאין הצדוקין מודין בה). ואיבעית אימא (דקאמרת שומרת יום הא כתיבא, הא לא קשיא דכי קתני כגון...) דאמרי זבה לא הויא אלא (היכא דחזיא...) ביממי, דכתיב כל ימי זובה (אבל היכא דחזיא בליליא מהורה, והוא הדין לשומרת יום דאמרי דהוא היכא דקחזיא ביממא דהיינו בימי זיבה, הלכך לא מתוקמא בנדה אלא בשומרת יום ובזבה, והויא הוראה בדבר שאין הצדוקין מודין כתבו התוס' הכתיב כל ימי זובה' הוה מצי לאתויי קרא קמא דכתיב זב דמה ימים רבים).

תנן יש שבת בתורה אבל הבא על שומרת יום כנגד יום פטור (כתבו התוס' בנדה גופה הוי מצי לאשכוחי טובא כגון בדם אדום בדם שחור וטובא דחשיב בת"כ, אלא דאתא לאשמעינן אפילו בשומרת יום ובנדה מקרי קיום מקצת וביטול מקצת, וכגמרא דפריך אי הכי אפילו נדה נמי, הכי פירושו, אפילו נדה בכהאי גוונא אי הוה בדבר שאין הצדוקין מודין בו הוי קיום מקצת) ואמאי, שומרת יום כנגד יום הא כתיב וספרה לה (כתבו התוס' וספרה לה ל"ג דהא כשמעתיא בתרייתא דנדה מפיק לה ממשכב נדתה יהיה לה) מלמד שסופרת אחד לאחד (היינו יום כנגד יום)? דאמרי העראה שריא, גמר ביאה הוא דאסירא. הא נמי כתיב אֶת־מִקְרָהּ הֶעֱלָה? דאמרי כדרכה אסירא (גמר ביאה) שלא כדרכה שריא. הא (שלא כדרכה נמי...) כתיב משכבי אשה (שני משכבות אחד כדרכה ואחד

רב אשי אמר יליף דבר מזקן ממרא (כתבו התוס' והתם יליף בתוספתא בין דם לדם ולא כל דבר, והני דהבא (סאל סאלמולאוס כלו) לא שמיע להו ברייתא דילפי מטעמא אהרינא) דכתיב ביה בזקן ממרא כִּי יִפְלֹא מִמֶּהָ דָּבָר... לֹא תִסֹּר מִן־הַדָּבָר אֲשֶׁר־יִגִּידוּ לָךְ יָמִין וּשְׂמָאל, מה ממרא מן הדבר ולא כל דבר נדהא כתיב מן הדבר (סנהדרין פה:) האומר אין תפלין לעבור על דברי תורה פטור חמש מוטפות להוסיף על דברי סופרים חייב דהיינו מן הדבר ולא כל דבר] אף בהוראה דבר ולא כל הגוף.

אמר רב יהודה אמר שמואל אין ב"ד חייבין (דלא הוי הוראה מעליא) עד שיוורו (להתיר) בדבר שאין הצדוקין מודין בו (שיהא אסור, שהורו להיתר בדבר אסור שאין כתוב בתורה בהדיא כתבו התוס' והא דאצטריך למעוטי כוליה דבר ולא נפיק משום צדוקין מודין בו (מקום שיש דברים שאף שהם נכחינת 'כל דבר' אין הלוקים מודים בהם...) כמו בתו מאנוסתו דלית להו ג"ש או אם חמוי ואם חמותו, ומתניתין דנקט נדה ושבת ועבודת כוכבים לא משום דאהנהו דוקא קאי אלא רק לפרש קיום מקצת נקטינהו) אבל בדבר שהצדוקין מודין בו פטורין מאי טעמא, זיל קרי בי רב הוא (דכיון דאפשר לו ללמוד ולידע לא הוי שוגג מעליא, וקרוב למזיד הוי).

תנן יש נדה בתורה אבל הבא על שומרת יום כנגד יום פטור (כתבו התוס' בנדה גופה הוי מצי לאשכוחי טובא כגון בדם אדום בדם שחור וטובא דחשיב בת"כ, אלא דאתא לאשמעינן אפילו בשומרת יום ובנדה מקרי קיום מקצת וביטול מקצת, וכגמרא דפריך אי הכי אפילו נדה נמי, הכי פירושו, אפילו נדה בכהאי גוונא אי הוה בדבר שאין הצדוקין מודין בו הוי קיום מקצת) ואמאי, שומרת יום כנגד יום הא כתיב וספרה לה (כתבו התוס' וספרה לה ל"ג דהא כשמעתיא בתרייתא דנדה מפיק לה ממשכב נדתה יהיה לה) מלמד שסופרת אחד לאחד (היינו יום כנגד יום)? דאמרי העראה שריא, גמר ביאה הוא דאסירא. הא נמי כתיב אֶת־מִקְרָהּ הֶעֱלָה? דאמרי כדרכה אסירא (גמר ביאה) שלא כדרכה שריא. הא (שלא כדרכה נמי...) כתיב משכבי אשה (שני משכבות אחד כדרכה ואחד

מי אמרינן כיון דמקיימין לה בשאר שני שבוע, כביטול מקצת וקיום מקצת דמי, או דלמא כיון דקא עקריין ליה בשביעית, כעקירת הגוף דמי?

אמר רבינא, ת"ש נביא שנתנבא (כגון שתחלתו נביא של אמת ולבסוף נביא השקר שהתנבא...) לעקור דבר מדברי תורה חייב (ודברי הכל בהנק) לביטול מקצת ולקיום מקצת (דשאר מצות) רבי שמעון אומר פטור (וה"ה לרבנן). ובעבודת כוכבים, אפילו אמר היום עובדה ולמחר במלה (דהיינו קיום מקצת ובטול מקצת דעבודת כוכבים) חייב [דרחמנא אמר להדיחך מן הדרך אפילו מקצת דרך ובעבודת כוכבים הוא דכתיב, וכי קתני חייב כגון לרבנן בסקילה ולר"ש בהנך והכי מתריץ ליה רב חסדא (פנהדרין צ). והיום עובדה ולמחר במלה כאין שבת בשביעית דמי וקרי להו ביטול מקצת וקיום מקצת] שמע מינה אין שבת בשביעית כביטול מקצת וקיום מקצת דמי, שמע מינה וכתבו התוס' (עפ"י מסקנת הגמ' אין שבת בשביעית' הוי קיום מקלף וביטול מקלף, ואם זי"ל הו"ו 'אין שבת בשביעית' חייבים להביא פר) משמע דאין צדוקין מודין בהאי דרשא (ר"ל שהלוקים בלמנה לורשים שאין שבת בשביעית, שאם הוי מודים שהשבת נובחת בשביעית, לא הוי בית דין מתחייבים על הולאתן פר) אע"ג דלעיל דרשי ליה 'יהיה לה' לשומרת יום (ר"ל שלעיל לאינו שיש לרשות של חזל שהלוקים מודים להם, שמודים לקין שומרת יום כנגד יום).

פסק הרמב"ם א. בית דין שהורו בשגגה ונדעיה להם שגגתן בין שהביאו כפרתן בין שלא הביאו, כל העושה כפי הוראתן שפשטה ברוב הצבור מאחר שידעו הרי זה מביא אשם תלוי, הואיל והיה לו לשאול בכל עת על דברים שנתחדשו בבית דין ולא שאל הרי זה כמי שנסתפק לו אם הטא או לא הטא, כמה דברים אמורים במי שהיה עם בית דין במדינה אבל מי שראה ההוראה והלך למדינה אחרת אע"פ שעשה אחר שידעו פטור מפני שתלה בהן והרי אי אפשר לו לשאול, ולא עוד אלא הנבחה

כדרכה שריא (כגון משתחוה לפעור או למרקולים). **ואיבעית אימא** דאמרי השתחויה גופה כדרכה הוא דאסיר דאית בה פשוט ידים ורגלים (כדכתיב וישתחו אפים ארצה) הא השתחויה דלית בה פשוט ידים ורגלים שריא.

דף ד ע"ב בעי רב יוסף אין חרישה בשבת, מהו (הבא לא מבעיא ליה לרב יוסף בדבר שאין הצדוקין מודין כלל אלא כביטול מקצת וקיום מקצת קא מבעיא ליה כתבו התוס' רישא דאבות מלאכות דפ' כלל גדול נקט³ (ר"ל שזו המלאכה הלאשונה שמוכרת במלאכות צפוק כלל גדול) אבל חרישה צדוקין מודין בה, ולרב יוסף נמי בעי דבר שאין מודין בו כדלקמן אמר לך רב יוסף... משמע דסבר כשמואל) מי אמרינן כיון דקא מודו (ב"ד) בכולה מלתא (בכולה שאר מלאכות דשבת דאסירי) כביטול מקצת וקיום מקצת דמי (והייבין) או דלמא כיון דקא עקריין ליה לחרישה כל עיקר, כעקירת גוף דמי?

ת"ש יש נדה בתורה אבל הבא על שומרת יום כנגד יום פטור ואמאי, הא עקריין לשומרת יום כנגד יום כל עיקר? אמר לך רב יוסף שומרת יום דקאמרינן כדשנין (לעיל דלא הוי עקירת כל הגוף דשומרת יום).

ת"ש יש שבת בתורה אבל המוציא מרה"י לרה"ר פטור ואמאי, הא עקריין להוצאה כל עיקר? התם נמי כדשנין (דמושיט וזורק שרי דלא הוי עקירת כל הגוף).

ת"ש יש עבודת כוכבים בתורה אבל המשתחוה פטור אמאי, והא עקריין להשתחויה כל עיקר? אמרי השתחויה נמי כדשנין (דהשתחואה שלא כדרכה שריא).

בעי ר' זירא אין שבת בשביעית מהו? במאי טעו (בית הלוי) בהדין קרא **בְּחָרִישׁ וּבְקָצִיר תִּשְׁבֹּת** (דמשמע...) בזמן דאיכא חרישה (דהיינו בשאר שני שבוע) איכא שבת, ובזמן דליכא חרישה (דהיינו בשביעית) ליכא שבת,

³ משום דחרישה קודם זריעה והמשנה קמ"ל דאף חרישה דלאחר זריעה הוי חרישה...

³ כתב ערוך השולחן העתיר הלכות שגגות סימן רכח פ"ט, וז"ל ותמיהני דהזורע הוי רישא בכלל גדול, וצ"ל

שהאוכל דם שיצא בשעת שחיטה הוא החייב אבל האוכל דם הלב מותר הרי אלו חייבים, וכן כל כיוצא במעיות אלו אם הורו בהן ועשו רוב הקהל על פיהן פטורין ובית דין מביאין קרבן על שגגתן שגגות (יד, ב).

משנה הורו ב"ד, וידע אחד מהן שטעו ואמר להן, מועין אתם (לא הוי הוראה מעליא ופטור דבעינן עד שיוורו כולן כדאמר לעיל) או שלא היה מופלא של ב"ד שם [אע"ג דלא הוה (המפלא) מסנהדרין עצמן, דאילו הוי מסנהדרין עצמן אפילו קמן שבכולן לא היה שם לא הויא הוראה מעליא כדאמר לקמן מ'אם כל עדת' איתא לכולה סנהדרי הויא הוראה, ואי לא לא. ואיבא למימר (להסביר כיצד היה מניין לסנהדרין אף שהמפלא לא היה מהמניין 7...) נצטרך (המפלא) לצאת לדרך ומינו אחר במקומו (וקמ"ל שאף שהיה מניין לסנהדרין, כיון שהמפלא לא נכה, לא הוי הוראה) א"נ (המפלא שכולס) זקן שאין לו בנים היה (ולכן ממניין הסנהדרין לא יכול להיות, מ"מ חייב שינכה כהולאה כדיבאר הטעם לקמן) לכך נתמנה אחר בסנהדרין **כתבו התוס', פרשי'** ולא היה במנין דא"כ אפילו קמן שבהם נמי כדאמרינן לעיל שיהיו כולן בהוראה. וקשה דהא אתותב לעיל (הגהה נ"ל לר"י) לומר דלפני התוס' לא היה כתוב לעיל ה"ל למסיק ולא לא מאז כל עדת לקאמר רחמנא... ובת"כ מוסיף נמי אם אמר אחד איני יודע דכמאן דליתיה דמיתא] או שהיה אחד מהן גר או ממזר **וכתבו התוס'** בירושלמי שעברו ומנוהו, דמי שאין ראוי להוראה נעשה כאבן (ואינו חסוד ממניין הדיינים) או נתין, או זקן שלא ראוי לבנים (וקשיא לי מפני מה אין ראוי להוראה⁴) ה"ז פטור, שנאמר כאן (כפר העלם דבר) עדה (דכתיב 'אם כל עדת ישראל ישגו') ונאמר להלן (בסנהדרין) עדה, מה עדה האמורה להלן כולן ראויין להוראה, אף עדה האמורה כאן עד שיהיו כולן ראויין להוראה.

(גמרא) או שלא היה מופלא של ב"ד שם. מנלן? אמר רב ששת, וכן תנא דבי רבי ישמעאל, מפני מה אמרו הורו בדבר שהצדוקין מודין בו

לצאת אע"פ שעדיין לא יצא לדרך ועשה על פיהם מאחר שידעו הרי זה פטור. השנת הראב"ד זעשה על פיהם מאחר שידעו הרי זה פטור' א"א דדוקא שעשה אחר שהמאור רוב הקהל על פיהם שכבר נתחייבו ב"ד אבל אם עשה עד שלא המאור רוב הקהל מביא המאור יחיד שהרי פסק למעלה יחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב וכ"ש כשעשה אחר שהורו שהוא חייב. שגגות (יד, ח). כתב הכס"מ פסק כר"ע ב. בית דין ששגגו והורו לעקור גוף מגופי תורה ועשו כל העם על פיהם בית דין פטורין וכל אחד ואחד מן העושים חייב המאור קבועה שנאמר ונעלם דבר ולא כל הגוף שגגות (יד, א). ג. לעולם אין בית דין חייבין עד שיוורו לבטל מקצת ולקיים מקצת בדברים שאינן מפורשין בתורה ומבוארים ואחר כך יהיו בית דין חייבין בקרבן והעושים על פיהם פטורין, כיצד שגגו והורו שמותר להשתחוות לעבודה זרה, או שמותר להוציא מרשות לרשות בשבת, או שמותר לבוא על שומרת יום כנגד יום, הרי אלו כמי שאמרו אין שבת בתורה או אין ע"ז בתורה או אין נדה בתורה שעקרו כל הגוף ואין זו וכיוצא בזה שגגת הוראה אלא שכחה, לפיכך פטורין מן הקרבן וכל העושה על פיהן חייב המאור בפני עצמו, אבל אם טעו והורו ואמרו המוציא מרשות לרשות הוא שחייב שנאמר אל יצא איש ממקומו אבל הזורק או המושיט מותר, או שעקרו אב מאבות מלאכות והורו שאינה מלאכה, הרי אלו חייבין, וכן אם טעו ואמרו המשתחוה לעבודה זרה בפשוט ידים ורגלים הוא החייב שנאמר בו לא תשתחוה לאל אחר אבל הכורע על הארץ ולא פשט ידיו ורגליו הרי הוא מותר הרי אלו חייבין, וכן אם טעו ואמרו הבא על שומרת יום כנגד יום שראתה דם ביום הוא חייב שנאמר כל ימי זובה אבל ראתה בלילה מותר לבוא עליה, וכן אם הורו ואמרו שמי שפירשה אשתו נדה בשעת תשמיש מותר לפרוש ממנה כשהוא מתקשה, הרי אלו חייבין, וכן אם טעו ואמרו

⁴ אלא משום שהוא אכזרי, והיינו בידינו נפשות, אבל לענין הוראה מפני מה אינו ראוי להורות באיסור והיתר.

⁴ ביאר הקרן אורה ונראה דקושיית רש"י היא מפני מה אינו ראוי להוראה, כיון דפסול זקן ושאיין לו בנים אינו

משנה הורו ב"ד שווגנין ועשו כל הקהל שווגנין (על פיהם, ב"ד...) מביאין פר (ר"מ כדאית ליה, ור' יהודה כדאית ליה, ור"ש כדאית ליה, דהוי הוראה מעליא). סומו ז"ל מזידין, ועשו סקל שווגנין (לא הוי הוראה מעליא דאם כל עדת ישראל ישגו כתיב, דבעינן שווגנין בב"ד, וחכא הוה ליה שגגת מעשה בלא הוראה, ו...) מביאין (כל אחד מן הקהל) כשבה ושעירה (כשבה או שעירה, דכיהיד דמו) סומו ז"ל שווגנין ועשו סקל מזידין הרי אלו פטורין (דמזיד לאו בר קרבן הוא).

(גמרא) שווגנין ועשו מזידין הרי אלו פטורין. (מעמא דשווגנין ועשו מזידין דפטורין, דמזיד לאו בר קרבן הוא לא צבור ולא יחיד...) הא שווג דומיא דמזיד (דלא הוי ממש תולה בב"ד, הוי שווג תולה בעצמו ו...) חייב (בשגגת מעשה קרינא ביה) והיכי דמי טון שהורו בית דין שחלב (שעל הקרב ולא שעל הכליות, דלא הוי עוקר כל הגוף) מותר, ונתחלף לו (חלב) בשומן ואכלו (דחייב, דתולה בעצמו הוא והאי דקרי ליה דומיא דמזיד משום דכי היכי דמזיד לאו תולה בב"ד הוא, האי שווג נמי לאו תולה בב"ד הוא).

לימא תפשוט הא דבעי רמי בר חמא (לעיל ב.)? אמר לך (רמי בר חמא האי דקתני שווגנין ועשו מזידין לאו למידק מינה קא אתי אלא...) משום דתנא רישא מזידין ועשו שווגנין, תנא סיפא (כדי נסבה...) שווגנין ועשו מזידין (ולא דייקנין מינה כלום, ובעיא דידיה מהא ליכא למשמע מינה). **פסק הרמב"ם** הורו בית דין להתיר דבר האסור בזדון ועשו הקהל על פיהם בשגגה בית דין פטורין מן הקרבן מפני שהן מזידין, וכל אחד ואחד מן העושים על פיהם חייב קרבן בפני עצמו מפני שהוא שווג, הורו בית דין בשגגה וידעו הקהל שטעו ושאיין ראוי לקבל מהן ואעפ"כ עשו הקהל על פיהם, אלו ואלו פטורין מן הקרבן, בית דין פטורין שהרי לא עשו הקהל מפני הוראתן שהטעתם, וכל העושים פטורין מן הקרבן מפני שמזידין הם שהרי ידעו שטעו ושאיין ראוי לעשות שגגות (יג).

פטורין, מפני שהיה להם ללמוד ולא למדו, לא היה מופלא של ב"ד שם נמי פטורין, מפני שהיה להם ללמוד ולא למדו.

'נאמר שם עדה ונאמר כאן עדה, עד שיהו כולן ראויין להוראה' והתם (בסנהליון) מנלן (דכולהו דהויין ראויין להוראה)? דאמר רב חסדא אמר קרא וְהִתְיַצְבוּ שָׁם עִמָּךְ, עמך בדומין לך (גמר ממש דמשה אוקי דהו כולן ראויין להוראה דכתיב והתיצבו שם עמך עמך בדומין לך דליהו כולן ראויין להוראה, חכא נמי בעינן דסנהדרי דעלמא ליהו ראויין להוראה, והואיל ומצינו דעדה האמורה כאן כולן ראויין להוראה שמעינן מינה נמי דהיינו סנהדרי גדולה דתניא בת"כ עדת ישראל עדה המיוחדת לכל ישראל ואיזו זו סנהדרי גדולה). ואימא עמך לשכינה (דלגופיה הוא דאתא כלומר שיהו עומדין עמך ולא יכנסו לפני ולפנים במקום שכינה דסלקא דעתא אמינא והואיל דכתב אספה לי דיכנסו במקום שכינה קמ"ל. **לישנא אחריא** 'עמך משום שכינה' כלומר ברור צדיקים גמורים שאני רוצה להשרות שכינה עליהם)? אלא אמר ר"נ בר יצחק, אמר קרא וְנִשְׂאוּ אִתְּךָ, אתך בדומין לך (שיהו ראויין להוראה).

פסק הרמב"ם כיצד אם חסר אחת מכל הדרכים שביארנו יפטרו בית דין ויתחייבו העושים... וכן אם הורו בית דין הגדול שדם הלב מותר ולא היה ראש ישיבה עמהן או שהיה אחד מהן אינו ראוי להיות ממונה בסנהדרין כגון שהיה גר או ממזר או זקן או שלא ראה בנים וכיוצא בהן ועשו העם על פיהם ואכלו דם הלב הרי בית דין פטורין וכל מי שאכל מביא חטאת קבועה על שגגתו... ומנין שעד שיהיו כולן ראויין להוראה שנאמר ואם מעיני העדה עד שיהיו להם כעינים, ולחלף הוא אומר ושפטו העדה מה העדה האמורה בדיני נפשות כולן ראויין להוראה אף עדה האמורה בשגגה זו עד שיהיו כולן ראויין להוראה שגגות (יגא).

ד - ה.

הוריות בית דין הגדול בלבד (אבל שבט אחד בהוראת בית דינו, כשגגת מעשה דמי, ומביאין כל אחד כשבה או שעירה) שנאמר וְאִם כָּל-עֵדָת יִשְׂרָאֵל (היינו סנהדרין כלומר סנהדרין של ישראל דהיינו ב"ד הגדול) יִשְׁגּוּ ולא עדת אותו שבט.

גמרא ת"ר ידעו שהורו, וטעו מה הורו (כלומר הורו ב"ד שחלב מותר בבטול מקצת, ועשו קהל על פיהן ואכלו שוגגין חלב ודם דהוי חד בשגגת מעשה בלבד וחד בהוראה, ואח"כ ידעו שהורו שלא כראוי אלא שטעו במה שהורו דאינם יודעים אם על החלב הורו או על הדם) יכול יהו חייבין (פר דליהוי הוראה מעליא)? ת"ל וְנִדְרָהּ הַחֲטָאת (אשר הטאו עליה והקריבו. כלומר דצריך שיודע החטאת שיהיו יודעין על מה הורו, אם על החלב או על הדם) ולא שיודעו החוטאין (דלא סגי בידיעה דחוטאין, דאע"ג דעשו בהוראה, דממה נפשך חד מנייהו בהוראה הוה, דהא אכלי לתרווייהו חלב ודם, אפ"ה פטורין דצריך שיברר להם אותו הטא שעשו בהוראה).

דוכסי את המטן הפסוק אֲשֶׁר חָטְאוּ, הטאו שני שבטים מביאין שני פרים (והוא הדין דכי הטא שבט אחד שמביא פר אחד, והא קמ"ל דשני שבטים לא סגי להו בפר אחד) הטאו שלשה מביאין שלשה. או אינו אומר אלא הטאו שני יחידים מביאין שני פרים, הטאו ג' מביאין ג'? ת"ל הקהל, הקהל חייב, וכל קהל וקהל חייב. כיצד, הטאו שני שבטים מביאין שני פרים, הטאו ז' מביאין ז', ושאר שבטים שלא הטאו מביאין על ידיהן פר פר, שאפילו אלו שלא הטאו מביאין ע"י החוטאין, לכך נאמר קהל לחייב על כל קהל וקהל (דשבט אחד איקרי קהל כדמפרש טעמא לקמן) דברי רבי יהודה, ר"ש אומר ז' שבטים שחטאו מביאין ז' פרים, ובית דין מביאין על ידיהן פר, שנאמר למטה קהל ונאמר למעלה קהל, מה קהל האמור למעלה ב"ד עם הקהל (דתרווייהו כתיב למעלה ב"ד עם קהל דכתיב ונעלם דבר מעיני הקהל

משנה הורו ב"ד ועשו כל הקהל או רובן על פיהן מביאין פר (ב"ד, ולא צבור) ובעבודת כוכבים מביאין פר ושעיר דברי ר"מ (דכתיב בפרשת שלח לך אנשים וזכי תשגו ולא תעשו את כל המצות האלה' דהיינו בעבודת כוכבים כדאמר לקמן בפרק הורה כהן משיח איזו היא מצוה ששקולה כנגד כל המצות הוי אומר זה עבודת כוכבים, וכתיב 'ועשו כל העדה פר בן בקר אחד לעולה לריח ניחוח לה', ומנחתו ונסכו כמשפט ושעיר עזים אחד לחטאת). ר' יהודה אומר י"ב שבטים מביאין י"ב פרים (דכל שבט ושבט אקרי קהל, וקסבר צבור מביאין פר ולא בית דין) ובעבודת כוכבים מביאין י"ב פרים ושנים עשר שעירים **דף ה ע"א** רבי שמעון אומר י"ג פרים (פר לכל שבט ושבט ופר לבית דין, וטעמייהו דכולהו מפרש בגמרא) ובעבודת כוכבים שלשה עשר פרים וי"ג שעירים, פר ושעיר לכל שבט ושבט, פר ושעיר לב"ד.

(המשך המשנה) הורו ב"ד ועשו ז' שבטים או רובן (של כל שבט ושבט דשבעה שבטים, וכגון דהוי רובן של ישראל) על פיהן מביאין פר, ובעבודת כוכבים מביאין פר ושעיר, דברי ר"מ (דס"ל ב"ד מביאין פר ולא צבור) רבי יהודה אומר ז' שבטים שחטאו מביאין ז' פרים, ושאר שבטים שלא הטאו מביאין על ידיהן פר שאף אלו שלא הטאו מביאין ע"י חוטאין (כלומר פר לכל שבט ושבט, ואמר בגמרא דו' דקאמר ר' יהודה לאו דוקא דהוא הדין לשבט אחד שחטא עפ"י הוראת בית דין הגדול שהשאר שבטים שלא הטאו מביאין על ידיהן פר פר, ואידי דקאמר ר"מ ז' דאיהו בעי רובא ממש, קא"ר יהודה נמי) ר"ש אומר ח' פרים, ובעבודת כוכבים ח' פרים וח' שעירים, פר ושעיר לכל שבט ושבט, פר ושעיר לב"ד.

(המשך המשנה) הורו ב"ד של אחד מן השבטים ועשה אותו השבט על פיהן, אותו שבט הוא חייב, ושאר כל השבטים פטורין, דברי רבי יהודה, וחכמים אומרים אין חייבין אלא על

הקהל. דלימא קרא מעיני קהל מאי תקהל תרי, וליכתוב קרא והקריבו קהל מאי תקהל תרי, והרי ארבעה, חטאת תקהל לא קא חשיב דהא לא כתיב, לא בהוראה, ולא בהקרבה) חד לחייב על כל קהל וקהל (על כל שבט ושבט דשבט אחד איקרי קהל כדאמר לקמן) וחד להוראה תלויה בב"ד [כדאמר לעיל (ג.) תקהל ועשו, הוראה תלויה בב"ד] ומעשה תלוי בקהל, וחד לגרירה (דשאר שבטין שלא חטאו נגררין אחר החוטאין ומביאין על ידיהם פר) וחד לשבט שעשה בהוראת בית דינו (כדתנן בסופא דמתניתין הורו בב"ד של אחד מן השבטים...).

ור"ש, תלתא קהלי כתיבי תקהל קהל הקהל, מעיני תקהל (לא דרשינן ביה תרתני, דהא לשמוש הוא דאתא ד...) אורחיה דקרא הוא (דמשתעי הכי) כדאמרי אינשי מעיני דפלניא (הכא נמי מעיני תקהל משמע מעיני של קהל וחד הוא, אבל והקריבו תקהל דרשינן ביה תרי, דלכתוב קרא והקריבו קהל, מאי תקהל תרי, הא תלת) חד לחייב על כל קהל וקהל (דר"ש נמי ס"ל דשבט אחד איקרי קהל אייתרי ליה תרו) ותרי אחריני (לג"ש) נאמר למטה תקהל ונאמר למעלה תקהל, מה להלן בב"ד עם תקהל, אף כאן בב"ד עם תקהל (כתבו התוס' יש ספרים דגרסי ור"ש תרי קהל כתיבי) וכן נראה, ובעי למימר דחד תקהל כוליה קרא לאורחא דקרא, וחד תקהל דרשינן תקהל תקהל והיינו תרי קהל (אחד לכל קהל וקהל, ואחד לגז"ש 'מעני תקהל' גז"ש עם תקהל) ודר' מאיר חד תקהל כוליה לאורחא דקרא ומיניה נמי שמעינן דאיירי בבית דין ולא בצבור, וחד תקהל לג"ש ולפי הגירסא הכתוב בספרים (תלת קהלי) בעי למימר דתרוייהו אתו לג"ש, ולא נהירא (סקהי אפסך ללכוש גז"ש מקהל אחד סהול מיוסר ולא לנידן צ' מיוסרים). מיהו, אפשר דתלמודא בעי למימר לר"ש דקהל האמור למעלה הוא בית דין עם הצבור ואי לא כתיב ההוא קהל הוה אמינא דקהל למטה היינו צבור ולא בית דין ול"מ משמע איפכא. ועוד קשה אליבא דר"ש לימא ד' קהל כתיבי ומייתר ליה חד תקהל למעשה תלוי בקהל ולא הוה צריך לאהדורי אקרא אחרינא, מיהו ליכא למפרך לר"מ לדרוש ג' קהל כר"ש למדרש מעשה תלוי בקהל כיון דאית ליה ג"ש דקהל בבית דין אמור א"כ לא מצי למילף משם מעשה תלוי בקהל דהא לעיל אמר תקהל ועשו, הוראה תלויה בב"ד ומעשה תלוי בקהל א"כ

דהאי מעיני היינו בב"ד אף קהל האמור למטה (והקריבו תקהל) בב"ד עם תקהל. רבי מאיר אומר ז' שבטים שחטאו בב"ד מביאין על ידיהם פר והן פטורין, נאמר קהל למטה ונאמר קהל למעלה, מה קהל האמור למעלה (ונעלם דבר מעיני תקהל) בב"ד ולא צבור (כלומר דהוראה תלויה היא בב"ד ולא בקהל, דהא לא כתיב ונעלם מקהל אלא מעיני תקהל דמשמע מב"ד של קהל ולא מקהל) אף קהל האמור למטה בב"ד ולא צבור. רבי שמעון בן אלעזר אומר משמו חטאו ששה שבטים והם רובו של קהל, או ז' אע"פ שאינו רובו של קהל מביאין פר.

אמר מר ונודעה החטאת, ולא שיודעו החוטאין'. מאן תנא? אמר רב יהודה אמר רב, ואיתמא רבא דלא כרבי אליעזר דתנן [במסכת כריתות (יט.) חלב ונתר לפניו ואכל את אחד מהם ואינו יודע איזה מהן אכל רבי אליעזר מחייב חטאת ורבי יהושע פוטר. ותניא...] אמר ר' אליעזר מה נפשך אם חלב אכל חייב, נותר אכל חייב (אמר לו רבי יהושע הרי הוא אומר 'אשר חטא בה' עד שיודע לו במאי חטא, הכא נמי סבירא ליה לר"א מה נפשך אם חלב אכלו בהוראה מביאין פר ואם דם אכלו בהוראה מביאין פר, וחייבין ממה נפשך הקשו התוס', תימה מי דמי התם בין בחלב בין בנותר חד קרבן הוא אבל הכא קרבן דעבודת כוכבים אינו שוה לחלב, וצ"ל דהנ"ד ידעי דלא איירי אלא בעניינים שקרבנם שוה כעין חלב ודם כדפרש"י).

רב אשי אמר אפילו תימא רבי אליעזר, שאני הכא, דכתיב **אֲשֶׁר חָטְאוּ עָלֶיךָ** (דמשמע שיוודע להם החטא שחטאו עליו ע"פ בית דין). התם נמי הכתיב אשר חטא בה (דמשמע עד שיוודע לו במה חטא)? ההוא זה מיבעי ליה פרט למתעסק [משמע דמתכוין לעשות החטא פרט למתעסק בשבת כגון שנתכוין להגביה את התלוש והתך את המחובר דפטור אבל מתעסק בחלבים ובעריות חייב שכבר נהנה כדאמר (פנהדרין סב.)].

מ"ט דר' יהודה? קסבר ארבעה קהלי כתיבי קהל תקהל, קהל תקהל (מעיני תקהל, והקריבו

תלויה בבית דין הקשו התוס', תימה השתא אע"פ שמיעוט נשארו מצבור (ולא עשו כהולאת הבית דין) לא היישנין (כיון שרוב הליבור עשו כהולאת הבית דין), כ"ש דלא ניהוש לבית דין, כיון דרובא ניהו, בשלמא אי הוי בעינן כולחו (ליבור שיעשו כהולאת הבית דין) ניהא דליבעי בית דין בהדייהו) להכי כתיב והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה.

והא כי כתיבי הני קראי בעבודת כוכבים הוא דכתיבי? ילפינן מעיני מעיני (כתיב הכא מעיני הקהל, וכתיב בעבודת כוכבים והיה אם מעיני העדה).

'הורו ב"ד של אחד...' איבעיא להו שבט אחד לרבי יהודה בהוראת ב"ד הגדול, מי מייתו שאר שבטים או לא, מי אמרינן שבעה שבטים הוא דמייתו שאר שבטים בהדייהו ופתבו התוס' לר' יהודה דקאמר בברייתא לעיל אפילו שני שבטים (גורכיס שאר שבטים) הוה מצי למיבעי אבל בבי' שבטים לא (כלומר היה יכול לשאול אם גם שצט שחטא גורכ שאר שבטים שג"כ יצילו קרבן) אלא אמתניתין מיבעי ליה דאיירי בו' שבטים משום דאיכא רובא, אבל חד שבט דליכא רובא לא (והוא הדין לשנים או שלשה שבטים) או דלמא לא שנא?

תא שמע מה הן מביאין, פר אחד, ר"ש אומר שני פרים. במאי עסקינן, אילימא שחטאו שבעה, ר"ש תמניא בעי (פר לכל שבט ושבט ופר לבית דין) אלא דחטא שבט אחד, במאי, אי בהוראת בית דינו, ר"ש לית ליה (דהא לא מייתר ליה קהל להוראת בית דינו) אלא לאו בהוראת בית דין הגדול. ות"ק מני, אי נימא ר"מ, הא רובא בעי, אלא לאו רבי יהודה (וקתני מה הן מביאין פר אחד אלמא לא מייתו שאר שבטים בהדיה נמלא סנפט הספק, ודעת רבי יאודה היא, שקוקא אס חטאו רוב ליבור או רוב שבטים מביאין השאל פר צגליכה. אצל אס חטא רק שצט אחד, הוא אינו גורכ את שאר השבטים לחייבם בקרבן).

הגמ' לוחה אמרי הכא במאי עסקינן כגון שחטאו ששה שבטים והן רובן של קהל, ורבי שמעון בן אלעזר היא דתניא, ר"ש בן אלעזר אומר

העדה נגרה לה ע"י אחרים, והיינו בית דין.

מי שלמד משם סובר דקהל האמור למעלה בצבור מיירי, ולר"מ לא ס"ל הכי דבצבור מיירי).

ור"מ, קהל הקהל לא דריש, הלכך תרי קהלי כתיבי, מיבעי ליה לנאמר למטה קהל ונאמר למעלה קהל, מה להלן ב"ד ולא צבור, אף כאן ב"ד ולא צבור.

ורשב"א מ"מ? כתיב (בהוראה דעבודת כוכבים בפרשת שלח לך אנשים) וְהָיָה אִם מְעִינֵי הָעֵדָה אֶלְמָא מִיעוּטָא (חטאו מביאין פר ושעירה) דכתיב מעיני (משמע מקצת עיני ולא כל עיני) וכתיב כִּי לְכָל־הָעָם בְּשִׁגְגָה, למימרא דרובא אין (דרובו ככולו) מיעוטא לא. הא כיצד, עשו ו' והן רובו של קהל, או ו' אע"פ שאינן רובו של קהל חייבין (דמעיני) אפילו מיעוט קהל כגון ברוב שבטים, והאי דכתיב 'כי לכל' דבעינן רובא דקהל אפילו במיעוט שבטים).

[דף ה ע"ב] ור"ש ור"מ (דדרשי תרי קהל לג"ש ולא איתר חד להוראה תלויה בבית דין) דהוראה תלויה בבית דין ומעשה תלוי בקהל מנא להו? אמר אבבי דאמר קרא וְהָיָה אִם מְעִינֵי הָעֵדָה נְעֻשְׁתָּה לְשִׁגְגָה⁵ (שתעשה לשגגה על ידי אחרים דהיינו על ידי הוראת ב"ד דהוראה תלויה בבית דין). רבא אמר מְלָכְל־הָעָם בְּשִׁגְגָה (שיהו כולם תלויין בשגגה הקהל וב"ד, דהוראה תלויה בב"ד ומעשה תלוי בקהל).

וצריכא, דאי כתב רחמנא והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה, הוה אמינא אפילו מיעוטא (חטאו מביאין פר) להכי כתיב לכל העם בשגגה. ואי כתב לכל העם בשגגה, הוה אמינא עד דעבדי בית דין בהדי רובא נולא יהו מביאין פר עד שיעשו בית דין עם הצבור דליבעי לבית דין הוראה ועשיה, כתב רחמנא והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה, שתעשה שגגה על ידי אחרים דהוראה בלבד

⁵ המילה 'נעשתה' היא כבניין נפעל, משמע ששגגת

ה:

שחטאו שבעה, שני פרים, שמנה פרים בעי, אלא דחטא שבט אחד, ובמאי, אילימא בהוראת בית דינו, רבי שמעון לית ליה, אלא בהוראת בית דין הגדול.

ותסברא, תנא קמא מני, אי רבי מאיר, הא רובא בעי, אי רבי יהודה, שאר שבטים נמי מייתו, אלא הא מני, רבי שמעון בן אלעזר היא, וכדתניא.

תא שמע (ממסנתנו הוורו צ"ד של אחד מן השבטים ועסה אותו השבט על פיהן אותו שבט הוא חייב, ושאר כל השבטים פטורין, דכני דני יהודה...) וחכמים אומרים לעולם אינו חייב אלא על הוראת בית דין הגדול, מאן חכמים, אילימא רבי מאיר, רובא בעי, אלא לאו רבי שמעון היא, שמע מינה.

ורבי יהודה ורבי שמעון, שבט אחד דאקרי קהל מנא להו? אמרי, דכתיב וַיַּעֲמֵד יְהוֹשֻׁפָּט בְּקַהֲלֵ יְהוּדָה וַיְרוּשָׁלַם בְּבֵית ה' לִפְנֵי הַחֶזֶק הַחֲדָשָׁה (מדכתיב קהל יהודה אלמא דשבט אחד איקרי קהל). מאי חדשה? א"ר יוחנן, שחידשו דברים ואמרו טבול יום אל יכנס במחנה לויח.

מתקיף לה רב אחא בר יעקב ממאי, דלמא שאני ירושלים, דהוה נמי בנימין (ושני שבטים הוא דאקרי קהל אבל שבט אחד לא)?

אלא אמר רב אחא בר יעקב, דכתיב וַיֵּאמֶר אֵלֵי הַנְּנִי מִפְּרֻךְ וְהִרְבִּיתִּיךָ וְנִתְתִּיךָ לְקַהֲלֵ עַמִּים (פתבו התופ' תימה דשביק קרא דאמר הקב"ה ליעקב גוי וקהל גוים יהיה ממך) וְנִתְתִּי אֶת־הָאָרֶץ תְּנָאת לְיָרְעֶךָ אַחֲרֶיךָ אֶחֶזֶת עוֹלָם (והיכא אמר ליה הכי דכתיב וירא אלהים אל יעקב עוד כבואו מפקד ארם... וכתיב ויאמר לו אלהים אני אל שדי פרה ורבה גוי וקהל גוים יהיה ממך...) מאן אתיליד ליה (כלומר מאן הוה עתיד למילד) ההיא שעתא בנימין, ש"מ ה"ק רחמנא מתיליד לך השתא קהל אחרינא.

א"ל רב שבא לרב כהנא, דלמא הכי קא"ל רחמנא לכי מתיליד לך בנימין, הוא דהווי י"ב שבטים דמתקריית קהל? א"ל אלא שנים עשר

משמו חטאו ששה והן רובו של קהל, או שבעה אע"פ שאינן רובו של קהל מביאין פר (ור"ש דאמר שני פרים קסבר פר לכל שבט ושבט, דשבט א' איקרי קהל כגון שחטאו שבעה שבטים והן רובן של קהל דכי הוויא רובא בגברי ורובא בשבטים הוא דמביא פר לכל שבט ושבט ופר לב"ד, אבל היכא דאיכא ששה והן רובא או שבעה ואינן רובא כיון דלאו רובא בגברי ורובא בשבטים כחד שבט דמו ומביאין פר אחד ופר לב"ד הקשו התופ', תימה א"כ מ"ט דר"ש דלא מחייב אלא פר אחד (לכל הקהל) הא לא אשכחן דפליג אר' יהודה אלא דבעי נמי פר לבית דין אבל מודה מיהו לרבי יהודה דשבט אחד איקרי קהל (א"כ הו' לריכס להציא פר לכל שבט)).

תא שמע, רבי יהודה אומר שבט שעשה בהוראת בית דינו אותו השבט חייב ושאר כל השבטים פטורין, ובהוראת ב"ד הגדול אפילו שאר שבטים חייבים, שמע מינה.

אמר רב אשי מתניתין נמי דיקא, דקתני ועשה אותו השבט על פיהם אותו השבט חייב ושאר כל השבטים פטורין, למה לי למיתנא ושאר שבטים פטורים, הא תנא אותו השבט חייב, וכיון דתנא אותו השבט חייב, ממילא ידענא שאר שבטים פטורין, אלא הא קמשמע לך, דבהוראת בית דינו הוא דשאר שבטים פטורים, אבל בהוראת ב"ד הגדול אפילו שאר שבטים חייבין, שמע מינה.

איבעיא להו שבט אחד שעשה בהוראת בית דין הגדול, לרבי שמעון מי מייתי (פר) או לא (מי אמרינן, כי אמר ר' שמעון לחייב על כל קהל וקהל דשבט אחד איקרי קהל כגון שחטאו שבעה שבטים דהווי רובן, אבל היכא דליכא רובא כיחיד דמו ופטורים, דיחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור, או דלמא כיון דסבירא ליה דשבט אחד איקרי קהל, לא שנא שבט אחד ולא שנא שבעה, מביאין פר לכל שבט ושבט ופר לב"ד)?

תא שמע מה הן מביאין, פר אחד, רבי שמעון אומר שני פרים. במאי עסקינן, אילימא

ה: - ו.

דב"ד (ואחד שהביאו ב"ד, הרי י"ב) אלא לרבי מאיר דאמר בית דין מביאין ולא צבור, שנים עשר היכי משכחת ליה? כגון דחטאו והדר חטאו והדר חטאו, עד תריסר זימני.

והא מייתי להו הנהו דחטאו (בין לר' יהודה בין לר"ש בין לר"מ היכי קרבי הנהו חטאות, והא מייתי הנהו דחטאו בימי צדקיהו דהוו חטאת שמתו בעליהן?)

אמר רב פפא כי גמירי חטאת שמתו בעליה במיתה הני מילי ביחיד, אבל לא בצבור, לפי שאין מיתה בצבור (דאע"ג דמתו צבור לא אולא למיתה חטאת דידהו).

מנא ליה לרב פפא הא, אילימא מדכתיב תחת אֲבֹתֶיךָ יְהִי בְנֵיךָ (דמשמע דבנים במקום אבות קיימי, וכאבות חיים דמו, והכא איכא בנים דדורו של צדקיהו) אי הכי, אפילו ביחיד נמי (לימא חטאת שמתו בעליה דלא למיתה אולא דלהוי הבן במקום אב)?

אלא דוקיא דרב פפא משעיר דראש חדש (דהוי חטאת) דאמר רחמנא מייתי מתרומת הלשכה (דכל קרבנות צבור מתרומת הלשכה הם באין) והא (דלמא) מייתי להו מישראל (לאחר שנתרמה תרומת הלשכה), והנך (ישראל) דפיישי היכי מייתו (שעיר דר"ח דאתא מתרומת הלשכה והא הוי חטאת שמתו בעליה...) אלא שמע מינה חטאת שמתו בעליה בצבור קרבה.

מי דמי, שעיר ר"ח (דלמא מיתו מצבור...) דלמא לא מייתו מצבור, אבל הכא ודאי מייתו?

אלא טעמא דרב פפא מהכא, דכתיב פָּסַר לְעַמּוּךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר-פָּדִיתָ הוּא, ראויה כפרה זו (בעגלה ערופה) שתכפר על יוצאי מצרים מדכתיב אֲשֶׁר פָּדִיתָ (ויוצאי מצרים מתים נינהו, אלמא אין מיתה בצבור, וה"ה לדורו של צדקיהו דאע"ג דמתו, מתכפרין בהנהו חטאות).

שבטים איקרו קהל, אחד עשר שבטים לא איקרו קהל (בתמיה, והא אמרת דשני שבטים איקרו קהל יהודה ובנימין, אלא ודאי הכי קאמר ליה דהשתא מתיליד לך קהל אחריןא, אלמא שבט בנימין לבדו איקרי קהל).

תניא ר"ש אומר, מה תלמוד לומר (פסוק חנוך הלוים) וּפְרֹשְׁנֵי בְּן־בְּקָר תִּקַּח לְחַטָּאת, אם ללמד שהם שנים, והלא כבר נאמר (בהמשך הפסוק) וַעֲשֵׂה אֶת־הָאֱחָד חַטָּאת וְאֶת־הָאֱחָד עֹלָה לַיהוָה, אלא יכול תהא נאכלת חטאת ללוים, ת"ל ופר שני, שני לעולה, מה עולה לא נאכלת, [דף ו ע"א] אף חטאת לא נאכלת.

כיוצא בו, אמר רבי יוסי (לגבי השזים מהגולה בעליית עזרא) הַבָּאִים מִהַשְּׁבִי בְנֵי־הַגּוֹלָה הַקְּרִיבוּ עֲלֹתוֹ לְאֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל פָּרִים שְׁנַיִם־עֶשְׂרֵת עַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל אֵילִים תִּשְׁעִים וְשֵׁשָׁה כִּבְשִׂים שִׁבְעִים וְשִׁבְעָה צִפִּירֵי (שעירי) חַטָּאת שְׁנַיִם עֶשְׂרֵת הַכֹּל עוֹלָה לַיהוָה וּבְתוֹב הַתּוֹסֵף צִי, מאי טעמא נשרפו (גס האלילים והכנשים) שהרי אינן באין על עבודת כוכבים) הכל עולה סלקא דעתך (והכתיב שעירי עזים לחטאת) אפשר שחטאת עולה, אלא הכל כעולה, מה עולה לא נאכלת, אף חטאת (דהקריבו) לא נאכלת [לפי שהיו שעירין של צבור הנשרפין לפי שהכניסו דמן לפני ולפנים כדכתיב וכל חטאת אשר יובא מדמה אל אהל מועד לכפר בקדש כדתנן (זבחים מז.) פרים הנשרפין ושעירים הנשרפין דהיינו שעירי עבודת כוכבים דצבור דאמר רב יהודה על עבודת כוכבים הביאום] דתניא, רבי יהודה אומר (שניס עשר פרים ושעירים) על עבודת כוכבים הביאום, ואמר רב יהודה אמר שמואל על עבודת כוכבים שעשו בימי צדקיהו.

בשלמא לרבי יהודה, משכחת לה להני שנים עשר חטאות כגון דחטאו שנים עשר שבטים, דמייתו שנים עשר שעירים, אי נמי דחטאו שבעה שבטים ושאר אונך בגרירה, ולרבי שמעון נמי משכחת לה כגון דחטאו אחד עשר שבטים, דמייתו אחד עשר שעירים ואידך

מאן תנא? אמר רב חסדא אמר רבי זירא אמר רב ירמיה אמר רב רבי מאיר היא, דאמר ב"ד מביאים ולא צבור, הלכך מת אחד מן הצבור חייבין, דהא קאים כוליה בית דין, מת אחד מבית דין פטורין, דהוויא לה חטאת שמת אחד מן השותפין, ומשום הכי פטורין.

מתקיף לה רב יוסף, ונוקמה כרבי שמעון דאמר בית דין עם הצבור, מת אחד מן הצבור חייבין, דאין צבור מתים (דאין דין מיתה בצבור דכי גמירי חטאת שמתו בעליה למיתה אולא ביחיד ולא בצבור) מת אחד מבית דין פטורין, כדאמרין דחטאת שותפין היא?

א"ל אבוי, שמעינן ליה לר"ש דאמר חטאת שותפין אינה מתה, דתניא פר ושעיר של יום הכפורים שאבדו והפריש אחרים תחתיהם (ונתכפרו בהן ואח"כ נמצאו האבודים) ימותו כולן, דברי רבי יהודה (דהכי ס"ל דאפי' חטאת צבור מתה) ר"א ור"ש אומר ירעו לפי שאין חטאת צבור מתה (והא הכא דפר של יום הכפורים דהיינו פר של אהרן הוי חטאת השותפין דכהנים מתכפרים בו, וקאמר רבי שמעון ירעו דלא הוי חטאת שכפרו בעליה בעלמא דלמיתה אולא, משום דחטאת שותפות לאו חטאת יחיד דמיא אלא חטאת צבור דמיא, והוא הדין כי מת אחד מן השותפין דלא חטאת שמתו בעליה דמיא אלא חטאת השותפין היא ואינה מתה, והכא הוא דקאמר ירעו משום דהא כפרו בעליה, אבל היכא דמת אחד מן השותפין אימא לך דסבירא ליה לר"ש דקרבה, דחטאת השותפין אינה מתה הלכך לא מיתוקמא כר"ש פתבו חתופי אע"ג דלא דמי דהכא מתו בעליהם, מ"מ לא חוו למקרבה, ומה לי פסול זה ומה לי פסול אחר ואפילו הכי שמעינן ליה דירעו).

א"ל רב יוסף כהנים קא אמרת, שאני כהנים, דאיקרו קהל, דכתיב וְעַל הַכֹּהֲנִים וְעַל-כָּל-עַם הַקֹּהֵל יִכָּפֵר (דאתקש לקהל וכיון דאיקרו קהל משום הכי קאמר ר"ש דפר חטאת דידיהו חטאת שעיר דקהל דמי דאינה מתה, אבל

מי דמי, התם (גבי עגלה ערופה) כולהו איתנין (בהיים, דעיקר כי אתיא עגלה ערופה אחיני דאיתנהו קא אתיא, ו...) מגו דמכפרה אחיים מכפרה נמי אמתים (דהיינו יוצאי מצרים) אלא הכא מי הוו חיים (הני דורו של צדקיהו)?

אין הכי נמי, דכתיב וְרָבִים מִהַפְּתָנִים וְהַלְוִיִּם וְרֵאשֵׁי הָאֲבוֹת... ודלמא מועטין הוו ולא רבים הוו (דהאי דכתיב ורבים מהכהנים והלוים דלמא מעוטי דצבור דבית שני הוו, והוה ליה חטאת שמתו רוב בעליה ולא קרבה, והכא כתיב דקרבה)?

(הא לא מצית אמרת דמעוטי הוו אלא ודאי רבים הוו ד...) הכתיב וְאֵין הָעַם מְכִירִים קוֹל תְּרוּעַת הַשְּׂמִחָה לְקוֹל בְּכֵי הָעַם כִּי הָעַם מְרִיעִים תְּרוּעָה גְדוֹלָה וְהַקוֹל נִשְׁמָע עַד-לְמַרְחֹק. (ואותן דבוכים מדור של בית הראשון היו, ומדאין מכירין קול השמחה, שמע מינה דרובא הוו אותן דבוכין, והוי כחטאת שרוב בעליה קיימין ומשום הכי קרבה).

והא מזוידין הוו (דורו של צדקיהו ובני קמלא נינהו ולא בני קרבן נינהו, והיכי מתכפרים בהנך חטאות)? הוראת שעה היתה (דאע"ג דהוו מזוידין הוו מתכפרים פתבו חתופי הוא הדין דעל כולהו מצי לתרצוי הכי).

הכי נמי מסתברא, דאי לא תימא הכי, אֵילִים תִּשְׁעִים וְשֵׁשָׁה כְּבָשִׂים שִׁבְעִים וְשִׁבְעָה... כנגד מי, אלא הוראת שעה היתה, הכא נמי הוראת שעה היתה.

ת"ר מת אחד מן הצבור (כגון שהורו ב"ד ועשו צבור על פיהם ולא הספיקו להביא עד שמת אחד מן הצבור) חייבין, (מת אחד מבית דין פטורין (והוויא ליה חטאת שמת אחד מן השותפין דהוויא כמתו מקצת בעליה ולא קרבה. הא דאיקרי להו שותפין לא משום דחטאת של שותפין דעלמא קרבה דאין שנים מביאין קרבן, אלא האי דאיקרי להו שותפין משום דלא מצי קרי להו צבור, דהא לאו צבור נינהו הלכך קרי להו שותפין).

עשה ו' ימי הנוכה, ומה ראה משה לעשות שנים עשר ימי הנוכה? כדי לחלוק כבוד לנשיאים.

מאי הוי עלה (אי הוה דוקא הא דאביי דאמר דשמעינן ליה לר"ש דאמר דהטאת השותפין אינה מתה או לאו דוקא)?

ת"ש, דתניא ר"ש אומר, חמש הטאות מתות ולד הטאת, ותמורת הטאת, והטאת שמתו בעליה, והטאת שנתכפרו בעליה, והטאת שעברה שנתה, ואי אתה יכול לומר ולד הטאת בצבור שאין צבור מפרישין נקבה (שאינן אתה מוצא קרבן צבור שהיתה באה נקבה) ואי אתה יכול לומר תמורת הטאת בצבור שאין תמורה בצבור [דכתיב לא יחליפנו ולא ימיר דלשון יחיד הוא ולא צבור ושותפין והכי מפרש בתמורה (יג.)] ואי אתה יכול לומר הטאת שמתו בעליה בצבור שאין צבור מתים, שנתכפרו בעליה ושעברה שנתה לא שמענו (אם מתים בצבור אי לא) יכול ימותו? אמרת ילמוד סתום מן המפורש, מה מצינו בולד הטאת ותמורת הטאת ושמתו בעליה ביחיד דברים אמורים ולא בצבור, אף שנתכפרו בעליה ושעברה שנתה ביחיד דברים אמורים ולא בצבור.

וכי דנין אפשר משאי אפשר (הא ולד הטאת ותמורת הטאת ושמתו בעליה אי אפשר בצבור וקא אמר מה מצינו)? ר"ש בחד מקום גמיר.

פסק הרמב"ם א. ...נמצאת למד שאם שגגו בית דין הגדול בהוראה בע"ז מביאין כל הקהל שנים עשר פרים עולות ושנים עשר שעירים הטאות והם נשרפות שהרי דמון נכנס לפנים והם הנקראין שעירי ע"ז, ואם בשאר המצות שגגו מביאין שנים עשר פרים הטאות והן נשרפות מפני שדמם נכנס לפנים, וכל פר מהן נקרא פר העלם דבר של צבור שנאמר והקריב הקהל כל קהל וקהל וכל שבט ושבט קרוי קהל שנאמר ויעמד יהושפט בקהל יהודה, בין שעשו כל ישראל שבארץ ישראל על פי בית דין שהורו

בהטאת השותפין לעולם אימא לך דס"ל לרבי שמעון דכי מת אחד מן השותפין דלא קרבה וכי מת אחד מן בית דין פטור ואכתי נוקמה (כר"ש).

[דף ו ע"ב] אלא מעתה (דכהנים איקרו קהל) נייטו פר בהוראה, וכי תימא הכי נמו, טפי להו שבטים (לר"ש הויין י"ג שבטים, ותנן רבי שמעון אומר י"ג פרים פר לכל שבט ושבט ופר לב"ד דלא הוו אלא י"ב שבטים)?

אלא אמר רב אחא ברבי יעקב שבטו של לוי לא איקרו קהל (והוא הדין לכהנים דלא איקרו קהל, דכהנים הויין בכלל שבט לוי כר"ש) דכתיב הַנְּיִי מִפְּרֻךְ וְהַרְבִּיתִּיךָ וְנִתְקַיֵּד לְקַתְּלָ עַמִּים... כל שיש לו אחוזה איקרי קהל, וכל שאין לו אחוזה לא איקרי קהל (וכהנים ולוים אין להם אחוזה).

א"כ, חסרי להו י"ב שבטים? אמר אביי אַפְרִיִם וּמְנַשֶּׁה פְּרָאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן יְהוֹדָהְלִי (דבתי שבטים חשיב להו כראובן ושמעון).

אמר רבא, והא כתיב עַל שֵׁם אֶחֱיָהֶם יִקְרָאֵי בְּנִחְלָתָם, לנחלה הוקשו (אפרים ומנשה לשאר שבטים שיהיו נוטלים בנחלה כשאר שני שבטים) ולא לדבר אחר (אבל אין מביאין ב' פרים ואכתי חסרי להו מו"ב שבטים, אלא שמעינן מינה דלוי איקרי קהל, וכהנים לא איקרי קהל ושותפין נינהו, ולא מתוקמא כר"ש

ג' ד"ו?)

ולא, והא חלוקין בדגלים, כנחלתן כך חנייתן (שיעקב אבינו חלק להם את הארץ וציום היאך יחנו לדגליהם וכן מצינו במדרש תנחומא דיעקב אבינו תקן להם דגלים וחלק להם הארץ, וכן מצינו איש על דגלו באותות באות אשר צוה להם אביהם, שלאותן רוחות שנחלקו לשאת משתו לאותן רוחות חנו לדגליהם והיינו דאמרינן כנחלתן כך חנייתן)? כדי לחלק כבוד לדגלים. והא חלוקים בנשיאים? ההוא לחלוק כבוד לנשיאים. דתניא שלמה

לכל לעלמו, נמלא סוף עושה בשתיקה, הכי הוא עושה כפי שהורה קודם לכן, וא"כ אף עשייתו כמזיד עפ"י הוראתו (עמ' 101) שהוראת כהן משיח לעצמו בהוראת כ"ד לצבור (מה הוראת כ"ד לצבור אין חייבין אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה, אף הוראת כהן משיח לעצמו אינו חייב אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה, כדמפרש בגמרא 'לאשמת העם' הרי משיח כצבור, וכי הורו בית דין מזידין ועשו קהל שוגגין לא היו הוראה והיו שגגת מעשה לחודיה והיו יחידין ומייתו כל חד וחד כשבה או שעירה, אבל כהן משיח כי הורה מזיד ועשה שוגג, לא דיניה כיחיד ופטור לגמרי, דהכי אמרינן (יא.) מעם הארץ פרט למשיח דאינו מביא קרבן בשגגת מעשה כתבו התוס' כמה עניינים שונה הכא מה שכבר שנה בפרק קמא אלא משום דאתי לפרושי רישא אמאי שוה להוראת צבור לענין שוגג ועשה... משום דשוו פר כהן משיח וצבור להדדי.)

(גמרא) שוגג ועשה שוגג מביא פר. פשיטא (דכי הורה בשוגג ועשה שוגג דהוי שוגג מעליא ומביא פר קרבן כתבו התוס' לעיל (ד:) דקתני שוגגין ועשו שוגגין לא פריך נמי פשיטא וצ"ל אגב דתנא הכא (ולאיה ללכך קסם טקס טקס כאן...) דהתם ליכא לשנויי כדכא, דהיינו סלקא דעתך למימר דכולהו סנהדרין שכחו מאיזה טעם הורו? אמר אב"י הכא במאי עסקינן כגון שהורה ושכח מאיזה טעם הורה, ובשעה שטעה אמר הריני עושה על דעת הוראתי גי עב"ז דמהו דתימא, כיון דאילו מתיידע ליה (מאיזה טעם הורה) שמוא הדר ביה (שמוא היה הוור בו מאותו טעם, וכי שכח החוה מעמא ואעפ"כ הוא עושה ותולה בהוראתו ראשונה אימא) כמזיד דמי ולא לחייב (קרבן) קמ"ל.

'מזיד ועשה שוגג...' מנא ה"מ? דתנו רבנן לְאִשְׁמַת הָעָם הרי משיח כצבור. והלא דין הוא [דף ז ע"א] צבור מוצא מכלל יחיד (דיחיד מביא כשבה או שעירה, וצבור מביא פר) ומשיח מוצא מכלל יחיד, מה צבור אין חייבין אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה, אף משיח לא יהא חייב אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה. או כלך לדרך זו, נשיא מוצא

בין שעשו רוב ישראל אע"פ שהן מיעוט מנין השבטים, בין שעשו רוב השבטים אע"פ שהן מיעוט כל ישראל, מביאין כמנין כל השבטים פר לכל שבט ושבט ובע"ז פר ושעיר לכל שבט ושבט שאף אלו שלא הטאו מביאין על ידי החוטאים, אפילו עשה שבט אחד בלבד והוא רוב הקהל הרי כל הצבור מביאין שנים עשר פרים ובע"ז שנים עשר פרים ושנים עשר שעירים שגגות (יב,א). כתב הכפ"מ פסק כר' יהודה, וכן פסק כר"ש בן אלעזר, שמסתבר מעמו כ. במה דברים אמורים שבית דין חייבין ואלו העושים על פיהם פטורין מן הקרבן, כשהיו המורים בית דין הגדול של שבועים ואחד... שגגות (יב,ב). פסק כהכמים דר' יהודה ג. בית דין שהורו בשגגה ושכחו עצמו של הטא שהורו בו, אע"פ שהן יודעים בודאי שהטאו בשגגה ואע"פ שהעם מודיעין אותן ואומרים להן בכך וכך הוריתם לנו, הם פטורין והעושים על פיהם חייבין בפני עצמן, שנאמר ונדעיה החטאת אשר הטאו עליה לא שיוודיעו אותו החוטאים, כיצד שוגג והתירו חלב שעל גבי הקיבה ואכלוהו רוב העם ואחר שידעו ששגגו בהוראה ושהתירו דבר שהיבים על זדונו כרת ועל שגגתו הטאת קבועה נסתפק להם אם מקצת החלבים התירו או מקצת הדמים התירו הרי אלו פטורין וכל מי שאכל מביא הטאת קבועה שגגות (יד,ד). ד. ... ואין אתה יכול לומר בהטאת צבור ולד או תמורה או שמתו בעליה, שכל קרבנות הצבור זכרים ואין הצבור עושין תמורה כמו שיתבאר ואין כל ישראל מתים פסולי המוקדשין (ד,א).

פרק הורה כהן משיח

משנה הורה כהן משיח לעצמו שוגג ועשה שוגג מביא פר, שוגג ועשה מזיד, מזיד ועשה שוגג פטור [מקרבן חקשו התוס' תימה, היכא הוי שוגג בלא הוראה אי אכיל בשתיקה ולא מיקרי הוראה הא מאחר שאינו מורה לאחרים כי אם לעצמו מה לי בשתיקה מה לי בדיבור (תמהים התוס') איך יתכן שעשייתו הייתה כשוגג שלא עפ"י מה שהורה קודם לכן, ואם מזוכר שצבעה שעשה את האיסור עשה בשתיקה ולא הורה אז שהלכך מותר כפי שהורה קודם לכן, והכי כיון שאין הוראתו ללכ"ס

דבר עם שגגת מעשה, אף משיח אינו מביא אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה.

אימא מה צבור הורה ועשו אחריו בהוראתו חייבין, אף משיח כשהורה ועשו אחריו בהוראתו יהא חייב (הקשו התוס' תימה, היאך שייך לדמותו לבי"ד דהכתיב לאשמת העם וטפי מסתבר לומר מה צבור אין חייבין עד שיוורו להן אחרים אף משיח לא יהיה חייב אלא כשהטא עפי"י הוראת בית דין, ולא כשהטא עפי"י הוראת עצמו?) ת"ל וְהִקְרִיב עַל הַטָּאֵת אֲשֶׁר הִטָּא עַל מַה שֶּׁהִטָּא הוּא מְבִיא, ואין מביא על מה שהטאו אחרים.

אמר מר משיח בפר ואין מביא אשם תלוי. מנא ליה דאין (משיח) מביא אשם תלוי? דכתיב (באשם תלוי) וְכִפֹּר עָלָיו הַפְּהִין עַל שְׁגָגָתוֹ אֲשֶׁר שָׁגָג, מי שחטאתו ושגגתו שוה (דאינו חייב עד דהוי הכל בשגגת מעשה דהיינו יחיד) יצא משיח שאין שגגתו וחטאתו שוה, דכתיב לאשמת העם (דאינו חייב אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה) הרי הוא משיח כצבור.

לאשמת העם על כרחק לא קאמר ליה (כלומר מלאשמת העם קאמר דנפקא ליה דאין חטאתו ושגגתו שוה דמשיח כצבור והא אכתי לא קמה ליה היקש דלאשמת העם דעדיין לא הועמד לאשמת העם במקומו, דהא קאמר אע"ג דאילו לא נאמר לאשמת העם יכולני ללמוד מן הדין דמשיח צריך העלם דבר עם שגגת מעשה בצבור וקאמר נראה למי דומה צבור בפר ואין מביאין אשם תלוי ומשיח בפר ואין מביא אשם תלוי, בענין זה הוא דומה משיח לצבור, אע"ג דאילו לא נאמר לאשמת העם והכא קאמר דמלאשמת העם נפקא ליה דמשיח אין חטאתו ושגגתו שוה דאין מביאין אשם תלוי והלא בלא אשמת העם הוא דן ולמד) אלא, אשם כדי נסבה (אלא עיקר הדין שהוא דן כך הוא, צבור בפר משיח בפר, מה צבור אינו חייב אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה, אף משיח לא יהא חייב אלא על העלם דבר ושגגת מעשה). **פסק הרמב"ם א.** כבר

מכלל יחיד (דבכלל אם נפש אחת הוא, ומוצא מכללו, דיחיד מביא כשבה או שעירה, ונשיא מביא שעיר) ומשיח מוצא מכלל יחיד, מה נשיא מביא בשגגת מעשה בלא העלם דבר, אף משיח מביא בשגגת מעשה בלא העלם דבר.

נראה למי דומה, צבור בפר ואין מביאין אשם תלוי (כלל), כדאמר לקמן דכתיב ביה באשם תלוי ואם נפש כי תחטא... ולא ידע ואשם, וכתיב וכפר עליו הכהן על שגגתו אשר שגג, והוא לא ידע' מי שחטאתו ושגגתו שוה חייב בשגגת מעשה בלא העלם דבר, יצא כהן משיח שהטאו בהעלם דבר, וכ"ש צבור דיצא מאשם תלוי משום דהעלם דבר בהדיא כתיב בהו ואין חטאתו ושגגתו שוה דבעינן העלם דבר עם שגגת מעשה, ועוד דצבור אינו בכלל (נפש) ומשיח בפר ואין מביא אשם תלוי, מה צבור אינו חייב אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה, אף משיח לא יהא חייב אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה.

או כלך לדרך זו נשיא (ומשיח) מביאין שעירה בעבודת כוכבים (דכתיב בפרשת 'שלח' בעבודת כוכבים 'ואם נפש' דאחד יחיד ואחד נשיא ואחד משיח במשמע) ומביא אשם ודאי [בין נשיא ובין משיח דכתיב באשם גזילות ובאשם מעילות נפש, ומשיח ונשיא בכלל נפש אחת הן, וצבור אין מביאין אשם ודאי דאינן בכלל נפש אחת, והא דתנן (ת.) אין חייבין אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת וכן המשיח הכי משמע דבי"ד הוא דאינן חייבין כלל עד שיוורו בדבר שחייבין על זדונו כרת ושגגתו חטאת שאם הוורו בשחייבין על זדונו כרת ושגגתו אשם פטורין לגמרי, ועוד דבאשמות אין בהם דין שוגג דעל זדון הוא מביא אשם, וכן המשיח אין מביא פר אלא בדבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת אבל במקום אשם ודאי חייב אשם לפי שהוא בכלל נפש אחת דלחכי הושווה לצבור דאין מביאין פר במקום אשם ומשיח מביא שעירה בעבודת כוכבים ומביא אשם ודאי, מה נשיא מביא בשגגת מעשה, אף משיח מביא בשגגת מעשה, ת"ל לְאֲשַׁמַּת הָעָם, הרי הוא משיח כצבור, מה צבור אינו מביא אלא על העלם

עד שיורו לבטל מקצת וכן המשיח... והואיל והושוה משיח לב"ד הלכך כי הורה עם הצבור ועשה עם הצבור מתכפר עם הצבור, והא דקתני שאין ב"ד חייבין ולא קתני שאין צבור חייבין סתמא כר"מ דאמר לעיל בפ"ק ב"ד מביאין על ידיהן פר והן פטורין) שאין ב"ד חייבין עד שיורו לבטל מקצת ולקיים מקצת, וכן המשיח, ולא בעבודת כוכבים (אין חייבין קרבן) עד שיורו לבטל מקצת ולקיים מקצת.

(גמרא) מנהני מילי, דת"ר הורה עם הצבור ועשה עם הצבור יכול יביא פר לעצמו, ודין הוא נשיא מוצא מכלל יחיד, ומשיח מוצא מכלל יחיד, מה נשיא הטא בפני עצמו מביא בפני עצמו, הטא עם הצבור מתכפר לו עם הצבור (משום דבשגגת מעשה בלבד הוא מביא שעירה, והואיל והטאתו בשגגת מעשה הוא כיחיד דעלמא הלכך כי הטא ע"פ ב"ד עם הצבור דהוי העלם דבר עם שגגת מעשה מתכפר עם הצבור ועוד שכן מתכפר לו עם הצבור ביוה"כ לפיכך מתכפר לו עם הצבור) אף משיח הטא בפני עצמו מביא בפני עצמו, הטא עם הצבור מתכפר לו עם הצבור.

לא, אם אמרת בנשיא שכן מתכפר לו עם הצבור ביום הכפורים (כתבו תוס' הוה מצי למימר שכן נשיא אין מביא בהוראה, אלא דאלימא פריך שמתכפר בצבור) תאמר במשיח שאין מתכפר לו עם הצבור ביום הכפורים, הואיל ואין מתכפר לו עם הצבור ביום הכפורים יכול יביא פר לעצמו? ת"ל (דכתיב בכהן משיח) עַל חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא (דמשמע...) הא כיצד, הטא בפני עצמו מביא בפני עצמו, הטא עם הצבור מתכפר לו עם הצבור.

היכי דמי (דכי הורה משיח בפני עצמו דמורו בתרי איסורי, דמתכפר בפני עצמו) אילימא דהוא מופלא והם אינן מופלאין, פשיטא דמתכפר לו בפני עצמו הוראה דלהון ולא כלום, ובעי אתוויי כשבה או שעירה [דהא תנן לעיל (ד:) או שלא היה שם מופלא של ב"ד דלא היא הוראה, שאע"פ שאינו מסנהדרין שאילו

ביארנו שכל שגגה שההדיוט מביא עליה הטאת הקבועה כשבה או שעירה, אם שגג בה הנשיא מביא שעיר, ואם שגג בה כהן משיח מביא פר, במה דברים אמורים שכהן משיח מביא פר על שגגתו כשטעה בהוראת עצמו ועשה מעשה בשגגת הוראתו לבדה והיא שיהיה חכם מופלא שנאמר אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם הרי משיח כצבור מה הצבור שהן בית דין אינן חייבין בקרבן עד שיהיו חכמים ראויין להוראה ויטעו בהוראה ויעשו העושים על פיהם ויורו לבטל מקצת ולקיים מקצת כך המשיח בכל הדרכים האלו שגגות (טו"א). ב. כיצד כהן משיח שטעה בהוראה לעצמו, ודימה שהזורק מרשות לרשות בשבת מותר זורק מרשות לרשות והוא תולה בהוראתו לעצמו, כשיודע לו הטא יביא פר לחטאת, אבל אם לא תלה בהוראתו אלא שגג זורק בשגגה, או שתלה בהוראתו ולא היה חכם מופלא, או שעקר כל הגוף בהוראתו לעצמו, או ששגג בהוראתו לבטל מקצת ולא עשה והוא סומך על הוראתו אלא עשה בשגגה אחרת, או שהיה מזיד בהוראה ושגג במעשה, הרי זה פטור מקרבן כלל שדינו להוראת עצמו כדין הקהל להוראת בית דין לכל דבר, הורה לעצמו ושכח מאי זה טעם הורה ובשעת מעשה אמר הריני עושה על דעת הוראתי הרי זה מביא פר הטאת שגגות (טו"ב).

משנה הורה (כהן משיח) בפני עצמו (כגון דמורו בתרי איסורי ב"ד בחלב והוא בעבודת כוכבים) ועשה בפני עצמו, מתכפר לו בפני עצמו (דמביא פר בפני עצמו, דאי הורה הוא בפני עצמו ולא הורו ב"ד כלל לא איצטריך למיתני דחייב להביא פר דמקרא מלא הוא, אלא כי איצטריך למיתני כגון שהורו בשני איסורים). הורה עם הצבור (ב"ד כגון דהורו בחדא איסור הוא בחלב והן בחלב) ועשה עם הצבור, מתכפר לו עם הצבור (שהוא מתכפר בשל בית דין, ומפני מה מתכפר בשל בית דין עם הצבור כי הורה עם הצבור, לפי שבדברים הרבה שוה משיח לב"ד, שאין ב"ד חייבין קרבן

סוין בחכמה) בתר דמוקי (כגל, למיילי סאור) בתרי אסורי. **אמר ליה רבא** אטו שני מקומות גורמין, אלא אפילו יתבי בחד מקום, וכיון דקא מורו בתרי אסורי חטא בפני עצמו הוא.

פשיטא, הוא בחלב והן בעבודת כוכבים חטא בפני עצמו הוא, דהא חלוקין בטעמייהו (בפסוקים, דחלב ועבודת כוכבים מתרי קראי נפקי) וחלוקין בקרבנות (דב"ד מייתי שיעיר אעבודת כוכבים, והוא לא מייתי שיעיר) דהוא (שטעה בחלב) בפר והן (שטעו בעבודת כוכבים) בפר ושיעיר, דהא קא מייתו הני שיעיר (בנוסף לפי לעולה) והוא לא מייתי (שעיר, חלל פר בלל) וכל שכן הוא (בלופן סווא חטא) בעבודת כוכבים והן בחלב, דחלוקין בקרבנותיהן לגמרי, דהוא שיעירה (לחודיה, דכתיב בעבודת כוכבים בפרשת שלח לך אנשים ואם נפש' דאחד יהיד ואחד נשיא במשמע) ואינהו פר (לפיכך, כשני האופנים אלו, פשיטא שמתכפר המשיח בפני עצמו).

אלא הוא (שיש לזון בלופן סווא חטא חטא לעצמו בטעות) בחלב המכסה את הקרב [דהוי דבר שאין הצדוקים מודין דהא לא מפרש קרא מאי ניהו דאפילו אמוראי פליגי בחולין (ג): מאי ניהו כרם הפנימי וכ"ש חלב שעל גבי הדקים שאין הצדוקים מודין, דהא לא כתיב בהדיא **אי נמי** דהורו בחלב שעל הקרב בין בכזית לפחות מכזית דכזית לא כתיב בהדיא והוי דבר שאין הצדוקין מודין] והן בחלב שעל הדקין, מהו, מי אמרינן אע"ג דקרבתן שוה (דהן בפר והוא בפר) כיון דמתרי קראי קאתו [כדאמרינן לעיל (ג): ואת החלב י' יתירא להביא חלב שעל גבי הדקין] הא פליגי בטעמייהו (הא חלוקים בפסוקים ומתכפר בפני עצמו) או דלמא שם חלב אחד הוא (והורה עם הצבור הוא ומתכפר עם הצבור)?

אם תמצא לומר שם חלב אחד הוא, הוא בחלב והן בדם (כגון בדם המובלע באיברים או בין כזית לפחות מכזית והוי דבר שאין הצדוקין מודין) מהו, מי אמרינן בטעמייהו הא פליגי, או דלמא כיון דשוין בקרבן בתר קרבן אזלינן

היה מסנהדרין אפילו אם קטן שבכולם לא היה שם לא הויא הוראה כדאמרינן מאי כל עדת דאי איתא לכולה מסנהדרין הויא הוראה ואי לא לא הויא הוראה, וכשגגת מעשה לחודיה דמי דמייתי כל חד וחד כשבה או שעירה, ה"נ כי הוי הוא מופלא והן אינן מופלאין כי הורה בפני עצמו הואיל והוא לא היה שם עמהן פשיטא דמתכפר בפני עצמו דהוראה דידהו [לא כלום היא] כל חד וחד (מצבור) ואי דאינן מופלאין והוא לא מופלא (כי הורה בפני עצמו...) אמאי מתכפר לו בפני עצמו, הא הוראה דידיה ולא כלום היא [דכיון דאינו מופלא לא ידע מאי קא מורה ולא הוה הוראה מעליא וכשגגת מעשה לחודיה דמי ואשכחן משיח בשגגת מעשה גרידתא פטור לגמרי כדאמרינן בסוף פירקא שאין חטאתו שוה ליחידים **ביארו התוס'** דהא איתקש לציבור כדכתיב לאשמת העם (חטאו של כהן משיח הוא כמו חטאו של העם כשם שאין ציבור חייב על שוורו בית דין ויהיה מופלא שצננהלרין עמהם, כך כה"ג אינו חייב על שיהיה הוא מופלא שצננהלרין) ותנן לעיל... כדפרש"י?]

[דף ז ע"ב] אמר רב פפא כגון שהיו מופלין שניהן (בשוין דהוא מופלא והן מופלאים הלכך איצטריך למיתני דכי חטא בפני עצמו אע"ג דהוראה דידהו הוי הוראה מעליא אפילו הכי מתכפר בפני עצמו משום דקא מורו בשני אסורי חטא עם הצבור אע"ג דהוא מופלא דהוראה דידיה הוי הוראה מעליא אפ"ה מתכפר עם הצבור משום דקא מורו בחדא אסורא).

סבר אביי למימר חטא בפני עצמו ועשה בפני עצמו, היכי דמי, דיתבי בשני מקומות (משיח במקום אחד וב"ד במקום אחר) וקא מורו בתרי אסורי (**פתבו התוס'** וקמורו בחד אסורא' כ"ג תוספות - תימה מאי איצטריך בשוין) (למה הולכנו להעמיד סווא והכית לין סוין בחכמה ומופלאים כהוראה) אפילו לא שוו נמי הוראתן הוראה דהא דבעינן לעיל מופלא בב"ד שהיה להן ללמוד ולא למדו, והכא מאי איצטרכין ללמוד כיון דבאסור אחד הורו ושניהן הורו שוה. **ונראה** כספרים דגרסי מלתא דרב פפא בשוין ג"י עפ"י הגליון ומס"כ רנשבורג (לאלמ למיילי סהיה סהן והכית לין

מה הצבור שהן בית דין אינן חייבין בקרבן עד שיהיו חכמים ראויין להוראה ויטעו בהוראה ויעשו העושים על פיהם ויורו לבטל מקצת ולקיים מקצת כך המשיח בכל הדרכים האלו שגגות (טו.א). ב. הורה הכהן המשיח עם בית דין ושגג הוא והם בהוראה אע"פ שעשו על פי ההוראה הזאת שטעו בה, הואיל ולא סמך בשעת מעשה על הוראתו לבדה אלא על הוראתו עם הוראת בית דין הרי זה פטור ואין צריך להביא כפרה בפני עצמו, אלא אם היו בית דין מביאין קרבן מתכפר לו בכלל הצבור, ואם היו העושים הם המביאים קרבן הוא אינו מביא קרבן שהרי אין צריך כפרה בפני עצמו שגגות (טו.ד). ג. הורה עם בית דין בשגגה ושגגו הם בדם והוא בחלב, אינו מתכפר לו עם הצבור אלא מביא פר לעצמו שגגות (טו.ה).

משנה אין (ב"ד) חייבין אלא על העלם דבר עם שגגת המעשה, וכן המשיח [וצבור הוא דכי עבדי בשגגת מעשה לחודיה מיינתו כל חד וחד כשבה או שעירה דדיניהם כיהידים דכיון דלא עשו על פי ב"ד מהלקי כולהו מהדדי והוו יחידים ויחידים חייבין בשגגת מעשה, אבל משיח בשגגת מעשה לחודיה פטור מכלום כדאמר לקמן (יא). מעם הארץ פרט למשיח דאינו מביא בשגגת מעשה כלל והיינו דקאמר יצא משיח שאין חטאתו בשגגה דהיינו בשגגת מעשה...] ולא בעבודת כוכבים הגהות הב"ה (ב"ד לו מס'א) אלא על העלם דבר עם שגגת המעשה.

(גמרא) מנלן (ס'אין בית לין מציאס פר העלם דבר, אלל אס כן היה העלם דבר יחד עם שגגת המעשה)? דתנו רבנן יִשְׁגֹּגוּ יָכוֹל יְהוּ חַיִּיבִין עַל שִׁגְגַת מַעֲשֵׂה (כתבו התוס' תימה, למאי איצטריך הא כבר ילפינן מדבר דבר דמקצת דבר בעינן והא לא שייך כי אם בהוראה, ועוד איך יהיו חייבין על שגגת מעשה למ"ד ב"ד מביאין פר מוכיה חטא וזיגוד מינגד מה חטאו ב"ד, ועוד תניא פ"ק עם הארץ לרבות אפילו רובו ואפילו כולו דמיינתו שעירה או כשבה ולא פר, וי"ל דאי לאו דמשמע דבעינן העלם דבר לא היינו אומרים שב"ד יהיו חייבין אלא צבור דאע"ג דלעיל דרשינן דמעשה תלוי בקהל והוראה תלויה בב"ד השתא מיהו לא דרשינן הכי, מיהו הקישא דדבר

(דכיון דשוין בקרבן הורה עם הצבור הוא ומתכפר עם הצבור)? תיקו.

'שאינ בית דין חייבין עד שיורו לבטל מקצת ולקיים מקצת' מנלן דעד שיורו לבטל מקצת ולקיים מקצת? כדאמרינן באידך פירקין ונעלם דבר, דבר ולא כל הגוף.

'וכן המשיח' מנלן? דכתיב לְאַשְׁמֵת הָעַם, הרי משיח כצבור.

'ולא בעבודת כוכבים...' מנלן? דתנו רבנן לפי שיצאה עבודת כוכבים (מכלל פר העלם דבר של צבור) לדון בעצמה (בהבאת פר ושעיר) יכול יהו חייבין על עקירת מצוה כולה? נאמר כאן (בעבודת כוכבים) מעיני (והיה אם מעיני העדה הקשו התוס', תימה דלעיל בפ"ק משמע בדברי אבוי דלא ידעינן שאר מצות אלא מעבודת כוכבים והכא משמע איפכא? וי"ל דאבוי נמי הכי בעי למילף כי הכא דעיני דעבודת כוכבים לא פשוט לן שהוא ב"ד אלא ה"ק ילפינן עיני עיני כלומר האי עיני דעבודת כוכבים ילפינן משאר מצות שהוא ב"ד, והדר ילפינן ההוא מעיני מהאי לענין זה, דכי היכי דגבי עבודת כוכבים מעשה תלוי בקהל כדמשמע נעשתה, הכא נמי האי עיני דשאר מצות) ונאמר להלן מעיני (ונעלם דבר מעיני הקהל) מה להלן בבית דין [דכתיב ונעלם דבר מעיני הקהל ועשו, ואמרינן לעיל (ה) הוראה תלויה בב"ד דכתיב 'ונעלם דבר מעיני הקהל' דהיינו ב"ד ומעשה תלוי בקהל דכתיב 'הקהל ועשו' ובעבודת כוכבים לא כתיב בית דין דכתיב 'והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה', ואי סלקא דעתך ב"ד והא אין מעשה תלוי בב"ד אלא בקהל דהכא כתיב 'מעני העדה נעשתה' דהיינו מעשה, אלא מה להלן ב"ד דכתיב בפרשת ויקרא] אף כאן נמי בב"ד, ומה להלן דבר ולא כל הגוף, אף כאן נמי דבר ולא כל הגוף.

פסק הרמב"ם א. ...במה דברים אמורים שכהן משיח מביא פר על שגגתו כשטעה בהוראת עצמו ועשה מעשה בשגגת הוראתו לבדה והיא שיהיה חכם מופלא שנאמר אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם הרי משיח כצבור

(לעבודת כוכבים דמשיח כצבור כי היכי דאין ב"ד חייבין על עבודת כוכבים אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה ודלא כרבי).

מ"ט דרבי? אמר קרא (בפרשת שלח לך) וְכִפַּר הַכֹּהֵן עַל-הַנֶּפֶשׁ הַשֹּׁגְגָה בַחֲטָאָה בַשֹּׁגְגָה, 'הנפש' זה משיח, 'השוגגת' זה נשיא, 'בחטאה בשוגגה' רבי סבר חטא זה בשוגגה יהא (כלומר בשגגת מעשה להודיה ואפילו משיח) ורבנן סברי מי שחטאתו בשוגגה (דהכי משמע וכפר הכהן על הנפש השוגגת דיביא שעירה בשגגת מעשה מי שחטאו בשגגה בשאר מצות) יצא משיח שאין חטאתו בשגגה (בשאר מצות כלומר בשגגת מעשה) אלא בהעלם דבר (עם שגגת מעשה, דעל שגגת מעשה להודיה פטור לגמרי).

זשויין שבשעירה כיהיד. מנלן? דאמר קרא וְאִם-נִפְּשׁ אַחַת, אֶחָד יָחִיד וְאֶחָד נָשִׂיא וְאֶחָד מְשִׁיחַ כּוֹלֵם כְּכֹלל נֶפֶשׁ אַחַת הֵן.

[דף ח ע"א] זשויין שאין (משיח) מביא אשם תלוי מנלן? דכתיב (באשם תלוי) וְכִפַּר עָלָיו הַכֹּהֵן עַל שֹׁגְגָתוֹ אֲשֶׁר-שָׁגָג (והוא לא ידע. מי שחטאו בשגגה יצא משיח. ולרבי היכי מצי אמר יצא משיח, והא לרבי חטאו בעבודת כוכבים בשגגה הוא, דהא תניא לעיל משיח בעבודת כוכבים רבי אומר בשגגת מעשה, אלא...) רבי סבר (דהכי מתרין קרא לטעמיה) מי שכל חטאו בשגגה, יצא זה (משיח) שאין כל חטאו בשגגה, אבל בשאר מצות אין חטאו בשגגה בלבד...) אלא בהעלם דבר (עם שגגת מעשה). מידי כל כתיב? אין, דאם כן נכתוב על שגגתו, למה לי אשר שגג? הא קמ"ל, דעד דאיכא כל חטאו בשגגה.

ורבנן (סברי) מי שחטאו בשגגה, יצא משיח שאין חטאו בשגגה לא בעבודת כוכבים ולא בשאר מצות אלא בהעלם דבר עם שגגת מעשה (ולדברי הכל משיח אין מביא אשם תלוי וכל שכן צבור דאין חייבין אשם תלוי דהעלם דבר כתיב בהו בהדיא).

צ"ל דמתחלה צריך למילף הוא ואח"כ לומר דבר ולא כל הגוף? ת"ל וְיָשָׁגוּ וְיַעֲלִמוּ דְבָר, אין חייבין אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה.

זוכן המשיח מנלן? דכתיב לְאַשְׁמַת הָעָם, הרי משיח כצבור.

זלא בעבודת כוכבים אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה מנלן? דת"ר לפי שיצאה עבודת כוכבים לדון בעצמה, יכול יהו חייבין על שגגת המעשה? נאמר כאן מעיני (נענולת טוכסי) ונאמר להלן (נשאכ המלוות) מעיני, מה להלן אין חייבין אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה, אף כאן אין חייבין אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה.

ואילו משיח בעבודת כוכבים לא קתני (דקתני ולא בעבודת כוכבים אין חייבים אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה ולא קתני וכן המשיח, ומדלא קתני וכן המשיח, מכלל דמשיח בעבודת כוכבים חייב בשגגת מעשה להודיה) מתניתין מני? רבי היא דתניא משיח בעבודת כוכבים רבי אומר בשגגת מעשה (להודיה) וחכמים אומרים בהעלם דבר (כלומר עם שגגת מעשה כשאר מצות) ושויין (חכמים וכי שקרבנו של המשיח נענולה זכה טור) שבשעירה כיהיד הגהות הב"ה ושויין שאין מביא (הכא המשיח) אשם תלוי.

ותסברא בזדונו כרת ובשגגתו חטאת מי קתני? (ולא בעבודת כוכבים אלא על דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת מי קתני וכן המשיח, והא קי"ל דמשיח נמי בעבודת כוכבים אינו חייב אלא על דבר שזדונו כרת ועל שגגתו חטאת כדאמרינן לקמן נאמר כאן עליה... ואפילו הכי לא קתני במתניתין וכן המשיח) אלא תני הא (בדבר שחייבין על זדונו כרת ושגגתו חטאת כשאר מצות וכן המשיח) הוא הדין להא (בעבודת כוכבים, דמשיח כצבור דאינו חייב בעבודת כוכבים אלא בדבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת) הכא נמי תנא הא (דאין חייבין בשאר מצות אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה, וכן המשיח) והוא הדין להא

על דבר שזדונו כרת ושגגתו הטאת כדתנן (שם) כל מצות שבתורה שהייבין על זדונן כרת ועל שגגתן הטאת יחיד מביא כשבה או שעירה ונשיא מביא שעיר) יליף מצות מצות, כתיב גבי נשיא וְעִשָּׂה אֶחָת מִקְּל־מִצְוֹתָ ה', וּכְתִיב בְּצַבּוּר וְעִשָּׂה אֶחָת מִקְּל־מִצְוֹתָ, מה צבור דבר שזדונו כרת ושגגתו הטאת, אף נשיא דבר שזדונו כרת ושגגתו הטאת. יחיד (נמי) אינו מביא הטאת אלא על דבר שזדונו כרת דתנן כל מצות שבתורה... אמר קרא (בפרשת ויקרא אם נפש) ואם נפש, וילמד תחתון מעליון (יחיד מנשיא).

ולא בעבודת כוכבים עד שיוורו בעבודת כוכבים מנלף? דת"ר לפי שיצאה עבודת כוכבים לדון בעצמה (דהכא כתיב זכי תשגו ולא תעשו' ולא כתיב הכא כרת) יכול יהו הייבין אפילו על דבר שאין זדונו כרת ושגגתו הטאת [כגון מגפף ומנשק ומרביץ כדאמרינן במסכת סנהדרין (ב) בלא תעשה ואינו בכרת] נאמר כאן (בכוללת עזרה זרה) מעיני ונאמר להלן מעיני (בשאל המטות) מה להלן דבר שזדונו כרת ושגגתו הטאת, אף כאן דבר שזדונו כרת ושגגתו הטאת.

אשכחן צבור, יחיד, נשיא, משיח מנלף? אמר קרא וְאִם־נִפְשָׁא אֶחָת וּבְתוֹבוֹ הַתּוֹם' הכא נמי הוה מצי למילף גבי יחיד (גז"ט) מצות מצות (מליצור) דהכא נמי כתיב וְאִם־נִפְשָׁא אֶחָת וּבְתוֹבוֹ הַתּוֹם' מכל מצות ה', אלא דהכי ניהא ליה למילף] אחד יחיד ואחד נשיא ואחד משיח כולן בכלל נפש אחת הן, וילמד תחתון (יחיד, נשיא, ומשיח) מן העליון [מצבור הקשו התוס', וא"ת היכי יליף יחיד מנשיא והא נשיא גמיר מגזירה שוה ואינו חוזר ומלמד בהיקש (כדאיתא בזבחים נ:)] ויש לומר דגילוי מילתא בעלמא הוא ולא היקש דתרווייהו בכלל יחיד ובכלל נפש. מיהו לעיל קשה דילף עבודת כוכבים משאר מצות ושאר מצות מוקן ממרא והלא הלמד מגזירה שוה אין חוזר ומלמד בגזירה שוה (עי' זבחים נפס"ט ה"ס לזכר הלמד בגזירה שוה חוזר ומלמד בגזירה שוה ולאן חולק על זה ולכך עיון גדול) ויש לומר דבתר מלמד אולינן, והמלמד חולין.

הניחא למאן דמפיק לה לעליה לג"ש כדאמרן, אלא לרבנן דמפיק לה לעליה [לדרשא אחריןא

פסק הרמב"ם א. הורה לעצמו לבטל מקצת ולקיים מקצת בע"ז ועשה כפי הוראתו, הרי זה מביא שעירה כהדיוט והוא שישגוג בהוראה כמו שביארנו, שאין הכהן המשיח חייב קרבן אלא בהעלם דבר בהוראה עם שגגת המעשה כצבור אבל אם שגג במעשה בלבד בלא הוראה בין בע"ז בין בשאר מצות אינו מביא קרבן כלל שגגות (טו.ג). ב. כהן משיח שנסתפק לו אם שגג שגגה זו שהיא שגגת הוראה עם המעשה או לא שגג אותה, אינו מביא אשם תלוי מפני שהוא בה צבור שאינן מביאין אשם תלוי על לא הודע של שגגת הוראה... שגגות (טו.ו).

משנה אין בית דין חייבין (קרבן) עד שיוורו בדבר שזדונו כרת ושגגתו הטאת (ואם הורו בדבר שהייבין אשם ודאי פטורין דכתיב באשם ודאי וְאִם־נִפְשָׁא אֶחָת וּבְתוֹבוֹ הַתּוֹם' אין הם בכלל נפש אחת, ועוד דבאשמות אין בהן דין העלם דבר, דחייבין אשם ודאי על המזיד כשוגג הקשו התוס', תימה אמאי קאמר על שגגתו הטאת, הא היא גופה (פל העלם לזכר) הטאת היא ומה שייך לומר 'אין הייבין הטאת אלא על דבר ששגגתו הטאת' ושמא אנב דוכתא אחריתי דנקיט לה גבי מלקות נקיט נמי הכא, עוד יש לומר דהכי פירושו דמה שאדם אחר היה מחויב הטאת על שגגתו הכא מביאין פר) וכן המשיח [אין מביא פר אלא על העלם דבר שזדונו כרת ושגגתו הטאת, אבל במקום אשם ודאי חייב להביא אשם ודאי לפי שהוא בכלל נפש אחת ולהכי הוה לצבור דאין מביא פר במקום אשם אבל אשם יביא כדתנן לקמן (ט).] אשם ודאי הנשיא המשיח והיחיד הייבין, וב"ד פטורין] ולא בעבודת כוכבים עד שיוורו על דבר שזדונו כרת ושגגתו הטאת.

(גמרא) מנלף? דתניא, רבי אומר נאמר כאן עֲלִיָּהּ (ונודעה החטאת אשר הטאו עליה) ונאמר להלן עֲלִיָּהּ (לגלות ערותה עליה) מה להלן דבר שזדונו כרת ושגגתו הטאת, אף כאן דבר שזדונו כרת ושגגתו הטאת.

אשכחן צבור, משיח מנלף? לְאִשְׁמַת הָעַם הרי משיח כצבור. נשיא [נמי לא יביא שעיר אלא

לעולם לשום קרבן לא לצבור ולא ליחיד? ת"ל תורה אחת יהיה... (דעיר הנדחת דשוגג כיחידים דמו ומייתי כל חד וחד שעירה כיחיד).

מתקיף לה רב חלקיה מהגרונאי טעמא דלא חלק הכתוב, הא חלק הוה אמינא נחלוך, מאי נייתי (אנשי עיר הנדחת רבים דבסייף) נייתי פר, צבור בשאר מצות הוא דמייתו (ולא הוי חלוך, וכל שכן דבעינן חלוך בין אנשי עיר הנדחת לצבור דהא אין צבור נעשין עיר הנדחת כלל) נייתי פר לעולה ושעיר לחטאת, צבור בעבודת כוכבים הוא דמייתו, נייתי שעיר, נשיא בשאר מצות הוא דמייתי, נייתי שעירה, יחיד נמי היינו קרבנו (ולא הוי חלוך) איצטריך (תורה אחת)?

סלקא דעתך אמינא צבור מייתי פר לעולה ושעיר לחטאת, הני נייתי איפכא, פר לחטאת ושעיר לעולה, אי נמי צריך (לחלוך בקרבן) ואין לו תקנה (לעיר הנדחת בשוגג דאי אפשר לחלוך) קמ"ל (תורה אחת דמייתי כל חד שעירה כיחיד).

דכ"ע מיהת כי כתיבי הני קראי בעבודת כוכבים הוא דכתיבי, מאי משמע? אמר רבא, ואי תימא ר' יהושע בן לוי, ואמרי לה כדו, אמר קרא וְכִי תִשָּׁנוּ וְלֹא תַעֲשׂוּ אֶת כָּל-הַמִּצְוֹת הָאֵלֶּה, איזו היא מצוה שהיא שקולה ככל המצות (כתבו התוס' דכיון דמודה בה מה צורך לו לקיים כל המצות ומסתמא יעבור על כולן, ובספרי מפיך לה מיאת בריתי היפר' משמע שכל הברית מיפר?) הוי אומר זו עבודת כוכבים (שכל המודה בה ככופר בכל התורה כולה).

דבי רבי תנא, אמר קרא אֲשֶׁר-דָּבַר ה' אֶל-מֹשֶׁה, וּכְתִיב אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֱלֹהֵיכֶם בְּיַד-מֹשֶׁה (דמשמע שצוה ע"י משה, וכתוב אשר דבר ה' דמשמע שהיא בדיבורו של הקב"ה כלומר ששמעו ישראל מפיו כשדבר עם משה) איזו היא מצוה שהיא בדיבורו של הקב"ה, וצוה על ידי משה? הוי אומר זו עבודת כוכבים דתנא רבי ישמעאל, אֲנָכִי, וְלֹא יִהְיֶה לְךָ מִפִּי הַגְּבוּרָה שְׁמַעְנִים (דהיינו

כדאמרינן בפ"ק דיבמות (ג): 'ואשה אל אחותה... עליה' מה ת"ל לפי שנאמר יבמה יבא עליה... [לערויות וצרות (ספוטות מיפוס) דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת מנא להו?]

נפקא להו מדמתני ליה ר' יהושע בן לוי לבריה תוֹרָה אַחַת יִהְיֶה לָכֶם לַעֲשׂוֹת בְּשִׁנְיָהּ וְהַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר-תַּעֲשֶׂהוּ בְיַד רָמָה (בעבודת כוכבים משתעי קרא דתניא בספרי ר"ש אומר בעבודת כוכבים הכתוב מדבר שנאמר כי דבר ה' בזה, שבזה על דיבור ראשון שנאמר בו אנכי ה' אלהיך ולא יהיה לך אלהים אחרים על פניו) הוקשה כל התורה כולה לעבודת כוכבים, מה עבודת כוכבים שחייבין על זדונו כרת (דהכא כתיב הכרת תכרת אף...) ועל שגגתו חטאת, אף כאן שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת.

אשכחן יחיד, נשיא, ומשיח בין בעבודת כוכבים בין בשאר מצות (דכתיב 'ואם נפש' וכתוב 'תורה אחת יהיה לכם, והנפש אשר תעשה ביד רמה דיחיד' ונשיא ומשיח בכלל ואם נפש אחת) צבור מנלן? יליף עליון מתחתון (דכתיב בפרשה למעלה וכי תשגו דהיינו צבור וילמד מתחתון, מואם נפש, מה לחלן דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת בין בעבודת כוכבים בין בשאר מצות דגבי יחיד הוקשה כל התורה כולה לעבודת כוכבים אף צבור אין חייבין אלא בדבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת בין בעבודת כוכבים בין בשאר מצות).

ורבי הא דר' יהושע בן לוי מאי עביד ליה? מפיך ליה לכדתניא לפי שמצינו שחלק הכתוב בין רבים ליחידים, דרבים (במזיד אנשי עיר הנדחת) בסייף וממונן אבד, יחידים בסקילה וממונן פלט, יכול נחלוך בקרבנותיהם (דכי היכי דחלוך צבור מיחידים, דקרבן צבור בעבודת כוכבים לא דמי לשום קרבן יחיד הכא נמי נחלוך בקרבנותיהם, דלהוי חלוך דמרובין שעשו שוגגין דעיר הנדחת דלא להוי דמי

ור"ע, ר"ע לא פטר ליה מפר על טומאת מקדש וקדשיו, ור"ש פטר ליה לגמרי כדמפרש בגמרא בסוף פירקין) ואין מביאין (יחידין) אשם תלוי על עשה ועל לא תעשה שבמקדש (דאין אשם תלוי בא אלא על ספק הטאת קבועה כדמפרש בגמרא, אבל בב"ד לא איצטריך למיתנא אין מביאין אשם תלוי על עשה ועל לא תעשה שבמקדש, שהרי אין ב"ד מביאין אשם תלוי אפילו במקום ספק הטאת קבועה כדאמרינן בריש פירקין משוח בפר ואין מביא אשם תלוי דכתיב באשם תלוי זכפר עליו הכהן על שגגתו אשר שגג מי שהטאתו ושגגתו שוה, יצא משיח, ומנלן דאין הטאתו ושגגתו שוה דכתיב 'לאשמת העם' הרי משיח כצבור, דצבור צריכין העלם דבר עם שגגת מעשה לפיכך אינו באשם תלוי הלכך כי איצטריך אין מביא אשם תלוי על עשה ועל לא תעשה שבמקדש כגון ביחיד דעלמא) אבל חייבין (ב"ד) על עשה ועל לא תעשה שבנדה (דהוי זדונו כרת ושגגתו הטאת קבועה כתבו התוס' בפרק ידיעות הטומאה מפרש שפירש מן הנדה בקושי שיציאתו הנאה לו כביאתו אלא ינעץ צפרניו ויפרוש באבר מת, ולהכי חייב על אותו עשה דהוי בלא תעשה שיש לפרוש באבר מת, ובתורת כהנים מפרש דאין חייבין על עשה דכתיב אשר לא תעשינה יכול שאני מוציא אף עשה שבנדה ת"ל מצות ה' ריבה... ומה ראית... מוציא אני שאר מצות שאין בהן לא תעשה ומרבה אני עשה שבנדה שיש בה לא תעשה) ומביאים (יחידיים) אשם תלוי על עשה ועל לא תעשה שבנדה (משום דהוי ספק הטאת קבועה). איזו היא מצות עשה שבנדה? פרוש מן הנדה [כלומר בסמוך לוסתה כדי שלא תהא רואה בשעת תשמיש דכתיב והזרתם את בני ישראל כדמפרש בגמרא במסכת שבועות (יה.)] ומצות לא תעשה? אל תבא על הנדה (דכתיב ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב.).

גמרא מנא הני מילי דצבור לא מחייבי קרבן בעלמא (אלא במקום הטאת קבועה) ויחיד אשם תלוי נמי לא (אין חייבין אלא על ספק הטאת קבועה)?

ששמעו בדבורו של הקב"ה וצוה ע"י משה בכמה פרשיות שבתורה כגון לא תשתחוה לאל אחר דלא שמענו אלא מפי משה).

דבי רבי ישמעאל תנא **[דף ה ע"ב]** למן ה'יום אשר צוה ה' וְהִלָּאָה לְדִרְתֵיכֶם (הכי משמע את כל אשר צוה ה' אליכם ביד משה דזו עבודת כוכבים ומנין שזו עבודת כוכבים מדכתיב בהדיה למן היום אשר צוה ה' והלאה, שאר מצות והלאה, כלומר מכאן ואילך לדורותיכם...) איזו היא מצוה שהיא נאמרה בתחלה? הוי אומר זו עבודת כוכבים (דכתיב בתחילת עשרת הדברות אנכי ולא יהיה לך דהיינו עבודת כוכבים).

והא אמר מר עשר מצות נצטוו ישראל במרה (דהיינו קודם מתן תורה אלמא עבודת כוכבים לא נאמרה תחלה אינה המלוה הלכאונה כתבו התוס' הא דלא מיייתי מהני דכתיב בהדיא (מלוות סכתוונות צמורה וניתנו לפני מתן תורה) כגון מילה לאברהם, שפיכת דמים דכתיב שופך דם האדם, וגילוי עריות, משום דהכא נצטוו ישראל, והתם בני נח?) אלא, מחוורתא כדשנינן מעיקרא (כדברי ר' יהושע בן לוי או כדברי רבי).

ספק הרמב"ם כל דבר שהייבין על שגגתו הטאת קבועה אם שגגו בית דין הגדול בהוראה והורו להתירו ושגגו העם בהוראתן ועשו העם והם סומכין על הוראתן ואחר כך נודע לבית דין שמעו, הרי בית דין חייבין להביא קרבן הטאת על שגגתן בהוראה... שגגות (יבא).

משנה אין חייבין (קרבן) על עשה ועל לא תעשה שבמקדש (דהיינו טומאת מקדש וקדשיו, עשה שבמקדש זישלחו מן המחנה כל צרוע, לא תעשה ולא ישמאו את מהניהם' שאע"פ שהוא דבר שזדונו כרת ושגגתו הטאת, הואיל ואין שגגתו הטאת קבועה אלא קרבן הטאת עולה ויורד הלכך פטור לגמרי כדמפרש בגמרא. והאי דקתני אין חייבין על עשה ועל לא תעשה שבמקדש, לא קא מיירי בכהן משיח כלל, משום דהוי פלוגתא דר"ש

מקדש וקדשיו (או נפש אשר תגע... והוא טמא ואשם דהיינו טומאת מקדש וקדשיו דהוא בקרבן עולה ויורד דהטאת שאינה קבועה הוא, דכתיב והוא טמא ואשם)?

אמר רב פפא דנין ואשם ומצות ה' (דכתיב באשם תלוי) מן ואשם ומצות ה' (לאפוקי טומאת מקדש וקדשיו דלא כתב ואשם ומצות ה').

א"ל רב שימי בר אשי לרב פפא ונילף ואשם ונשיאת עון (דכתיב באשם תלוי, ולא ידע ואשם ונשא עונו) מן ואשם ונשיא עון (כתיב בעולה ויורד אם לא יגיד ונשא עונו והוא ידע ואשם לאחת מאלה)?

אלא אמר ר"נ בר יצחק דנין ואשם ומצות ה' אשר לא תעשינה (דכתיב באשם תלוי) מואשם ומצות ה' אשר לא תעשינה (דכתיב בפר ובהעלם דבר של צבור הלכך אמרינן מה צבור הטאה בקבועה אף אשם תלוי אינו בא אלא על ספק הטאת קבועה) ואל יוכיח שמיעת קול וביטוי שפתים וטומאת מקדש וקדשיו שלא נאמר בהם ואשם ומצות ה' אשר לא תעשינה.

משנה אין חייבין (צ"ל לזכור) פה העלם דבר על שמיעת קול (נפלטת עדים כחושבנים שאין הם יודעים עזות) ועל (שזעום) ביטוי שפתים, ועל טומאת מקדש וקדשיו (דכל הני הויין בקרבן עולה ויורד כדאמרינן לעיל דצבור אין מביאין הטאת אלא בקבועה, ובדין הוא דלא איבעי למיתנא דהא תנא לעיל אין חייבין על עשה ועל לא תעשה שבמקדש, ואמרינן משום דבעינן צבור בהטאת קבועה, וטומאת מקדש וקדשיו הוי בעולה ויורד, וה"ה על שמיעת קול ועל בטוי שפתים דלא הוי הטאת קבועה דב"ד פטור והאי דקתני הכא אין ב"ד חייבין על שמיעת קול... משום דבעי אפלוני ר' יוסי הגלילי ור"ע אין ב"ד חייבין על שמיעת קול ועל בטוי שפתים וטומאת מקדש וקדשיו וה"ה למשיח) והנשיא כיוצא בהם (דאינו בקרבן עולה ויורד) דברי רבי יוסי הגלילי, ר"ע אומר הנשיא (מלך) חייב בכלן (בקרבן עולה ויורד) הוין משמיעת הקול [שאין שמיעת קול חל עליו] שהמלך לא דן ולא דנין

אמר רב יצחק בר אבדימי נאמר וְאִשֶּׁם בהטאת (בהטאת קבועה דיחיד, דכתיב בפרשת ויקרא 'ואם נפש אחת תחטא בשגגה מעם הארץ בעשותה אחת ממצות ה' אשר לא תעשינה ואשם' וכתוב 'והביא את קרבנו' דמביא כשבה או שעירה דאינו בעולה ויורד) ובאשם תלוי (ואשם האמור באשם תלוי אינו בא אלא על ספק הטאת קבועה, לאפוקי עשה ולא תעשה שבמקדש דאין אשם תלוי בא עליו משום דהוי הטאת עולה ויורד ולא הוי הטאת קבועה, ותרתי מפקינן מדר' יצחק בר אבדימי דהא דצבור בהטאת קבועה דאין ב"ד חייבין על עשה ועל לא תעשה שבמקדש, ואידך דאין אשם תלוי בא עליו אלא על ספק הטאת קבועה דאשם תלוי אפילו דיחיד אינו בא על עשה ועל לא תעשה שבמקדש שהרי אינו ספק הטאת קבועה) ונאמר וְאִשֶּׁמוּ בצבור, מה ואשם (האמור בפרשת ויקרא) ביחיד בהטאת קבועה, אף ואשמו בצבור (אין מביאין שום קרבן אלא...) בהטאת קבועה (דאילו עשאו יחיד הוי בעולה ויורד נאמר ואשם).

אמרי אי הכי, קרבן עולה ויורד נמי הא כתיב וְהָיָה כִּי־יֵאָשֶׁם לְאַחַת מֵאֲלֹהֵי (דכתיב נפש כי תחטא בשגגה ושמעה קול אלה דהיינו שמיעת הקול, וכתוב או נפש אשר תגע... דהיינו טומאת מקדש וקדשיו, וכתוב או נפש כי תשבע לבטא בשפתים... דהיינו בטוי שפתים, דכולהו בקרבן עולה ויורד, וכתוב והיה כי יאשם לאחת מאלה, מה כי יאשם בעולה ויורד, אף ואשם דכתיב באשם תלוי תהוי במקום עולה ויורד דלהוי אשם תלוי בא ואפילו על ספק הטאת שאינה קבועה)?

דנין אשמו מן אשם ואין דנין אשם מן יאשם. ומאי נ"מ? והא תני דבי רבי ישמעאל ושב הכהן ובא הכהן זו היא שיבה זו היא ביאה (דהא דכתיב ושב הכהן לא תימא ושב הכהן מבית המנוגע לביתו אלא הכי הוא ושב הכהן מביתו לבית המנוגע דהאי שיבה זו היא ביאה לבית המנוגע). ועוד, נילף מן ואשם מטומאת

מנשיאותו שאין ראוי להיות מלך כשהוא מצורע כדאמרינן לקמן (י.) 'וינגע ה' את המלך ויהי מצורע עד יום מותו וישב בבית החפשית' דמשמע שנעשה הפשי ממלכותו מהו (מי אמרינן פטור מקרבן עולה ויורד כשהוא נשיא ועכשיו כשנצטרע דעבר מנשיאותו ליחייב, או דלמא מאי דהוי הוי כשהוא נשיא כלומר הואיל ונדחה ידחה כשנצטרע) מידחא דחי (להאי נשיאות מקרבן עולה ויורד לגמרי דהואיל ונדחה ידחה אפילו כשנצטרע) או מיפטר פטור (נשיאות מקרבן עולה ויורד ובזמן דליכא נשיאות ליחייב דהיינו משנצטרע)?

א"ל (ממאי קבעית לחיוביה לאתויי קרבן כשנצטרע) דילך (ממזון שלך) או דגזא (או ממזון דגזא דידיה, הוי אומר מגזא דידיה הוא דבעי לאתויי, וכיון דמגזא דידיה קבעי אתויי אמטו להכי פטור לגמרי מקרבן עולה ויורד דהכי קאמר רבי ירמיה ור' יוסי יצא נשיא ומשיח שאין באין לידי עניות, האי נשיא שנצטרע נמי אינו בא לידי עניות דגזא דידיה כדקאי קאי הלכך פטור לגמרי).

תניא, ר"ע אומר משיח פטור מכולן (מקרבן עולה ויורד) אמר רבא מ"ט דר"ע? אמר קרא **זֶה קֶרְבַּן אֶהְרֹן וּבְנָיו בַּיּוֹם הַמִּשָּׁח אֹתוֹ עֲשִׂיֹרֶת הָאֵפָה** (דהיינו חביתי כהן משיח) זו (חביתין) באה חובה לו, ואין אחרת באה חובה לו (דעשירית האיפה עולה ויורד לא באה לו חובה הלכך פטור מכולם מעולה ויורד, ואמרינן לקמן דמפר לא פטר ליה ר"ע, ואיכא לתרוצי דטעמא דר"ע משום דמעולה ויורד הוא דאמעית כדכתיב זה קרבן אהרן אבל מפר לא אמעיט).

ואימא כי ממעט ליה רחמנא (לכהן משיח) מדלי דלות ומאי ניהו, עשירית האיפה (דכתיב 'זה קרבן אהרן' דאין אחרת עשירית האיפה באה לו חובה) אבל עניות ועשירות לא מעטיה רחמנא (דעל שמיעת קול ובטוי שפתים וטומאת מקדש וקדשיו לחייב כשבה או שעירה או תורין ובני יונה)?

אותו, לא מעיד ולא מעידין אותו וכדתנן במסכת סנהדרין (יה.) ור"ע במשיח לא פירש כמתניתין ופירש בברייתא כדאמרינן בברייתא תניא ר"ע אומר משיח פטור מכולן מקרבן עולה ויורד ומביא על כולן פר כדאמרינן בסוף פירקין דר"ע לא פטר ליה מפר.

(גמרא) אמר עולא מ"ט דר' יוסי הגלילי (שפטר נשיא דכל שיהיה חייב עליו קרבן עולה ויורד)? אמר קרא **וְתָנָה כִּי־יֵאָשֵׁם לְאַחַת מֵאֵלֶּה** (דאשמיעת קול ובטוי שפתים וטומאת מקדש וקדשיו קאי וקסבר ר' יוסי הגלילי 'כי יאשם לאחת' הכי משמע) כל שמתחייב באחת (כלומר כל שמצווה בכל אחת ואחת) מתחייב (קרבן) בכולן, ושאין מתחייב באחת אין מתחייב בכולן (ונשיא הואיל ואינו מתחייב באחת מהן דהיינו בשמיעת קול אין מתחייב בכולן, דפטור מכולן).

ואימא (כי יאשם לאחת הכי משמע...) מתחייב באחת מהן ואע"פ שאין מתחייב בכולן (הוי חייב, ונשיא נמי אע"פ שאינו חייב בשמיעת קול יהא חייב בבטוי שפתים וטומאת מקדש וקדשיו)?

אלא טעמא דר' יוסי הגלילי מהכא (נאמר בשמיעת קול ובטוי שפתים וטומאת מקדש וקדשיו) דתניא, היה רבי ירמיה אומר נאמר **[דף ט ע"א] לֹא תִגַּיעַ יָדוֹ**, ונאמר **לֹא תִשָּׂג יָדוֹ** (דמשמע...) מי שבא לידי עניות ועשירות (דפעמים עני ופעמים עשיר, הוא דיחנו בקרבן עולה ויורד) יצא נשיא ומשיח שאין באין לידי עניות נשיא דכתיב **וְעֵשָׂה אֶחָת מִכָּל־מִצְוֹת ה' אֱלֹהֶיו**, מי שאין על גביו (שום אדון) אלא ה' אלהיו (לעולם עשיר הוא), משיח דכתיב **וְהִפְחֵן הַגְּדֹל מֵאֲחָיו**, שהוא גדול מאחיו בנוי בכח בחכמה ובעושר (דליהוי לעולם עשיר) אחרים אומרים מנין שאם אין לו גדלהו משל אחיו ת"ל והכהן הגדול מאחיו אשר יוצק על ראשו, גדלהו מאחיו.

בעא מיניה רבינא מר"נ בר יצחק נשיא שנצטרע [לר' ירמיה ולר' יוסי הגלילי דעבר

יחיד ואם נפש ילמוד תחתון מעליון] ובעבודת כוכבים היחיד והנשיא והמשיח מביאין שעירה (דכתיב בפרשת שלח לך בעבודת כוכבים ואם נפש... וכולן בכלל נפש אחת הן) וב"ד פר ושעיר, פר לעולה ושעיר להטאת [כדכתיב בפרשת שלח לך ואמר לעיל (ה): יליף מעיני מעיני מה להלן ב"ד אף כאן ב"ד]. אשם תלוי היחיד והנשיא חייבין, ומשיח וב"ד פטורין (כדאמר בריש פירקין דכתיב באשם תלוי וכפר הכהן על שגגתו אשר שגג מי שחטאו ושגגתו שוה...) אשם ודאי היחיד והנשיא והמשיח חייבין [דכתיב באשמות 'ואם נפש' ונשיא ומשיח בכלל נפש אחת הן, והא דתנן לעיל (ה): אין חייבים אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת, ואשם ודאי אין שגגתו חטאת וכן המשיח, הכי משמע וכן המשיח דגבי אשם ודאי פר הוא דלא יביא אבל אשם ודאי יביא כהדיוט] וב"ד פטורין (מאשם ודאי דפטורים לגמרי דאינן בכלל נפש אחת). על שמיעת הקול, ועל בטוי שפתים, ועל טומאת מקדש וקדשיו ב"ד פטורין [דאמר לעיל (שם): אין חטאת צבור אלא בקבועה והני עולה ויורד נינהו] והיחיד והנשיא והמשיח חייבין (בשמיעת קול ובטוי שפתים וטומאת מקדש וקדשיו וכולן בכלל נפש אחת הן) אלא שאין כ"ג משיח חייב על טומאת מקדש וקדשיו, דברי ר"ש (מפרש בגמרא והוא הדין דקאמר רבי שמעון אלא שאין הנשיא חייב על שמיעת הקול דמלך לא מעיד ולא מעידין אותו, אלא לא אצטריך ליה למיתנא דהא תנא ליה לעיל ר"ע).

(המשך המסנה) ומה הן מביאין (נשיא בבטוי שפתים וטומאת מקדש וקדשיו, ומשיח בשמיעת קול ובטוי שפתים)? קרבן עולה ויורד, ר"א אומר הנשיא מביא שעיר (ושלש מחלוקות בדבר ר' יוסי הגלילי סבר נשיא ומשיח פטורין מכולן, ור"ע סבר נשיא חייב מכולן חוץ משמיעת הקול, ומשיח פטור מכולן מעולה ויורד, ור"ש סבר נשיא ומשיח חייבין מכולן בעולה ויורד אלא שאין כהן גדול משיח חייב על טומאת מקדש וקדשיו).

לא סלקא דעתך, דכתיב (גבי עשירית האיפה) וְכַפֵּר עָלָיו הַכֹּהֵן עַל־חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר־חָטָא מֵאֲחַת מֵאֵלֶּה (דמשמע...) המתכפר באחת (כלומר בכל אחת ואחת אפילו בעשירית האיפה) מתכפר בכולן (דישנו בעשירות ובדלות ובדלי דלות) ושאין מתכפר באחת (כגון משיח, דודאי אין מתכפר בעשירית האיפה דכתיב זה קרבן) אין מתכפר בכולן (דאמעיט נמי דאינו בקרבן עולה ויורד כלל).

אלא מעתה, דכתיב וְהָיָה כִּי־יֵאָשֵׁם לְאֲחַת מֵאֵלֶּה, הכא נמי דכל המתחייב באחת (כלומר בכל אחת ואחת) מתחייב בכולן, ושאין מתחייב באחת (כגון נשיא שאין מתחייב בשמיעת הקול) אין מתחייב בכולן (כדאמר ר' יוסי הגלילי והא חוץ משמיעת הקול קתני דקתני ר"ע אומר הנשיא חייב בכולן חוץ משמיעת הקול דאע"ג דאין מתחייב באחת מהן מתחייב בשאר כולן) אלמה תנן, ר"ע אומר נשיא חייב חוץ משמיעת קול?

אביי ורבא דאמרי תרוייהו מאחת משמע ליה, לאחת לא משמע ליה.

ומאי שנא מאחת דמשמע ליה, דכתביה רחמנא לבסוף גבי עשירית האיפה, למימרא דכל דמחייב בעשירית האיפה מחייב בכולן, דאי ס"ד מתחייב באחת אע"פ שאין מתחייב בכולן, נכתביה להאי מאחת מאלה בדלות (בתורין ובני יונה) אי נמי בעשירות (דהיינו כשבה או שעירה, אלא מדכתב ביה רחמנא מאחת גבי עשירית האיפה למימרא דשאין מתחייב בעשירית האיפה אין מתחייב בכולן כלל הלכך פטור משיח מכולן הואיל ואין מתכפר בעשירית האיפה דכתיב זה קרבן דאין אחרת באה לו הובח).

משנה כל המצות שכתורה שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתן חטאת, היחיד מביא כשבה ושעירה, והנשיא שעיר, ומשיח וב"ד מביאין פר [כדאמרינן לעיל (ה): נאמר כאן עליה ונאמר להלן לגלות ערותה עליה, ונשיא יליף ממצות

וקדשיו)? דכתיב (בטומאת מקדש וקדשיו) וּבְקִרְתָּהּ הִנָּפֵשׁ הֵהוּא מִתּוֹךְ הַקֹּהֵל, מי שקרבנו שוה לקהל (דמתכפר בשל קהל הוא דחייב בטומאת מקדש וקדשיו) יצא זה (משיח) שאין קרבנו שוה לקהל (דאין מתכפר בשל קהל בכפרת יוה"כ, דהוא מביא שעיר והם מתכפרין בפר בשאר ימות השנה).

א"כ, נשיא נמי אין קרבנו שוה לקהל (ואמאי קתני המשיח לחודיה פטור בטומאת מקדש וקדשיו ולא נשיא ויחיד)? שוה בכפרה דיוה"כ. א"כ, כהנים נמי לא שוו לקהל בכפרה דיוה"כ (דמתכפרין בפרו של אהרן וליפטרו בטומאת מקדש וקדשיו)? כהנים שוו לקהל בשאר מצות דשנה כולה (דמתכפרי עם הצבור בפר הבא על כל המצות הלכך חייבין בטומאת מקדש וקדשיו).

משיח נמי הא שוה בשאר מצות דשנה (דכל השנה כולה דכי הורה עם הצבור מתכפר עם הצבור וליחייב בטומאת מקדש וקדשיו)?

אלא אמר רבא, אימא הכי (מתוך הקהל) מי שהטאתו שוה ליחידים (דמחייבי בשגגת מעשה כחידים) ומאי ניהו? קהל (דיחידים) שהטאו בשגגת מעשה מייתי כל חד ומאן יחידים קהל, דכי הטאו קהל בשגגת מעשה לחודיה בלא העלם דבר מייתו כל חד קרבן דאותן השוה ליחידים בדבר זה הוא דמחייבי בטומאת מקדש וקדשיו יצא משיח שאין הטאו שוה ליחיד, דכי הטאו בשגגת מעשה בלא העלם דבר פטור לגמרי כדאמרינן לקמן בפרק בתרא (יא.) מעם הארץ פרט למשיח דאין מביא בשגגת מעשה, והיינו דאמרינן לעיל (י) יצא משיח שאין הטאו בשגגה וכיון דאין הטאו שוה ליחיד לפיכך פטור בטומאת מקדש וקדשיו).

ר"א אומר הנשיא מביא שעיר... א"ר יוחנן לא אמר ר' אליעזר (דנשיא מביא שעיר במקום עולה ויורד) אלא בטומאת מקדש וקדשיו, הואיל ונאמר כרת בו כבקבועה (כלומר כבחטאת קבועה, דקסבר ר"א דכי

(גמרא) תניא, ר"ש היה נותן כלל כל שהיחיד באשם תלוי הנשיא כיוצא בו, משיח וב"ד פטורין, וכל שהוא באשם ודאי נשיא ומשיח כיוצא בהן, וב"ד פטורין. שמיעת הקול, ובטוי שפתים, וטומאת מקדש וקדשיו בית דין פטורין, נשיא ומשיח חייבין, אלא שאין הנשיא חייב בשמיעת הקול, ולא משיח בטומאת מקדש וקדשיו. כל שהוא בעולה ויורד (דהיינו שמיעת קול ובטוי שפתים וטומאת מקדש וקדשיו) נשיא כיוצא בו, משיח ובית דין פטורין (משיח דומיא דב"ד, מה ב"ד פטורים מכולהו משמיעת הקול ובטוי שפתים וטומאת מקדש וקדשיו דצבור אין הטאתו אלא בקבועה אף משיח פטור מכולהו).

הא גופא קשיא, אמרת שאין משיח חייב בטומאת מקדש וקדשיו, בטומאת מקדש וקדשיו הוא דפטור, אבל בשמיעת הקול ובטוי שפתים חייב, אימא סיפא כל שהוא בעולה ויורד נשיא כיוצא בו, משיח ובית דין פטורין, קתני משיח ובית דין פטורין, מה בית דין פטורין מכולהו, אף משיח פטור מכולהו, [דף ט ע"ב] קשיין אהדי (דקתני אלא שאין משיח חייב בטומאת מקדש וקדשיו הא בשמיעת קול ובטוי שפתים חייב)?

אמר רב הונא בריה דרב יהושע, לא קשיא כאן בדלות, כאן בדלי דלות (משיח פטור מכולהו דכתיב 'זה קרבן אהרן' דאין אחרת באה לו חובה, והאי דקאמר דמשיח חייב בשמיעת קול ובטוי שפתים כגון בדלות בתורין ובני יונה שעדיין לא בא לדלי דלות) ור"ש סבר לה כר"ע כהדא (דפטור ליה למשיח מדלי דלות מיזה קרבן אהרן ובניו) ופליג עליה כהדא, סבר לה כר"ע בדלי דלות דפטור ופליג עליה בדלות (ר"ע פטר ליה נמי בדלות דקאמר שאין מתכפר בעשירית האיפה אין מתכפר בכלום, ולר"ש בדלי דלות הוא דאין מתכפר הא בדלות ועשירות מתכפר).

'אלא שאין כ"ג חייב...' אמר חזקיה מ"ט דר"ש (דאמר ולא משיח אינו חייב בטומאת מקדש

א"ל ור"ע מי פטר ליה (למשיח) מפר (כי קאמר ר' עקיבא משיח פטור מכולן מטומאת מקדש וקדשיו ושמייעת קול ובטוי שפתים כגון להביא קרבן עולה ויורד אבל להביא פר מחייב, וכיון דמחייב בפר, אם כן ניתני נמי ר"א משיח מביא פר בשמייעת קול ובטוי שפתים, אלא מדלא קתני הכי, ש"מ דאטומאת מקדש וקדשיו קאי רבי אליעזר דנשיא מביא שעיר הואיל ונאמר בו כרת כבקבועה, והא דלא קתני ומשיח מביא פר בטומאת מקדש וקדשיו משום דסבר לה כר"ש דאמר דאין כהן משיח חייב בטומאת מקדש וקדשיו) ותו לא מידי (ותו ליכא למיקשי ולא מידי).

א"ר יוחנן מודה ר"א שאין מביא אשם (אע"ג דקאמר ר"א הואיל ונאמר בו כרת כבקבועה דנשיא מביא שעיר כבחטאת קבועה, מודה ר"א לענין אשם תלוי דלא דיניה כבחטאת קבועה, דכי היכי דאמר לעיל אין יחיד מביא אשם תלוי אלא על ספק קבועה הכא נמי אין מביא אשם תלוי על ספק טומאת מקדש וקדשיו שאע"פ שנאמר בו כרת כבקבועה הואיל ואינה ממש חטאת קבועה אין מביא אשם תלוי).

תני תנא קמיה דרב ששת אשם תלוי בא על טומאת מקדש וקדשיו (הואיל ונאמר בו כרת כבקבועה). אמר לו דאמר לך מני? ר"א היא, דאמר (נשיא מביא שעיר) הואיל ונאמר בו כרת כבקבועה מיייתי נשיא שעיר עליה. ומי מצית אמרת הכי ^{ג' רש"י} והא"ר יוחנן מודה ר' אליעזר שאין מביא אשם תלוי? קשיא (דמתניתין דידך לא מיתוקמא דלא כחד).

פרק כהן משיח

משנה כהן משיח שהטא ואח"כ עבר ממשיחותו, וכן נשיא שהטא ואחר כך עבר מגדולתו כהן משיח מביא פר, והנשיא מביא שעיר. משיח שעבר ממשיחותו, ואח"כ הטא, וכן הנשיא שעבר מגדולתו ואח"כ הטא כהן משיח מביא פר, והנשיא כהדיוט.

היכי דבמקום שהיביים על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת דהיינו במקום חטאת קבועה נשיא מביא שעיר הכא נמי היכא דחייב לה על זדונו כרת ועל שגגתו עולה ויורד מביא שעיר הואיל ודמי לחטאת קבועה לענין כרת, אבל בשמייעת קול ובטוי שפתים דאין חייבין על זדונו כרת דלא דמי לחטאת קבועה לא בזדון ולא בשוגג מודה ר' אליעזר דנשיא אין מביא שעיר אלא קרבן עולה ויורד כהדיוט).

אמר רב פפא הכא נמי מסתברא, דאי ס"ד ר"א (דאמר נשיא מביא שעיר) על כולהון קאמר (שמייעת קול ובטוי שפתים, וטומאת מקדש וקדשיו).

מכדי שעיר נשיא ופר משיח במקום יחיד לחטאת קאי (וכדתנא כל מצות שבתורה שהיביין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת דהיינו חטאת קבועה יחיד מביא כשבה או שעירה ונשיא מביא שעיר ומשיח פר, וכיון דשעיר דנשיא ופר כהן משיח במקום חטאת קבועה דיחיד קיימי אי אמרת אכולהו קאמר ר"א דנשיא מביא שעיר אע"ג דלית בהו כרת כבקבועה) ניתני נמי משיח מביא פר בשמייעת קול ובטוי שפתים (כי דיניה אע"ג דלית בהו כרת כבקבועה) אלא מדלא קתני משיח, ש"מ אטומאת מקדש וקדשיו קאי דמשיח פטור (הואיל ונאמר בו כרת כבקבועה. והאי דלא קתני ומשיח מביא פר בטומאת מקדש וקדשיו הואיל ונאמר בו כרת כבקבועה משום דמשיח פטור לגמרי בטומאת מקדש וקדשיו דסבר לה כר"ש דפוסר).

א"ל רב הונא בריה דרב נתן לר"פ ממאי דלמא ר"א אכולהון קאי (דנשיא מביא שעיר אפילו שלא במקום כרת, והאי דלא קתני נמי משיח מביא פר בטומאת מקדש וקדשיו ובשמייעת קול ובטוי שפתים משום...) ובמשיח סבר לה כר"ע, דאמר משיח פטור בכולן (משמייעת קול ובטוי שפתים, ולעולם אכולהו קאי ר"א דנשיא מביא שעיר)?

הטאתו משעבר? תלמוד לומר אשר נשיא יחטא, כשהוא נשיא אין, כשהוא הדיום לא.

משנה הטאו (כסן משיח או נשיא) עד שלא נתמנו ואח"כ נתמנו הרי אלו כהדיוטות (דרבנן בטר הטאו אזלי ומציאים סעירה או כשנה כהדיוט) ר"ש אומר אם נודע להם (מתטאס) עד שלא (לפני ש...) נתמנו חייבים (להציל קרנן יחיד) ומשנתמנו פטורים (דר"ש הטאה וידיעה בעי, וה"ה דפליג ר"ש ברישא דקתני נשיא שחטא ואח"כ עבר מגדולתו מביא שיער דר"ש קאמר נמי דאם נודע לו משעבר דאין מביא שיער דהטאה וידיעה בעי כשהוא נשיא).

איזהו נשיא? זה מלך, שנאמר מְכַלֵּם מִצְוֹת ה' אֱלֹהֵינוּ, שאין על גביו אלא ה' אלהיו.

(גמרא) מה"מ? דתנו רבנן אִם הִכְתָּן הַמְּשִׁיחַ יִחָטָא (חטא במשיחות הוא דמביא פר) פרט לקודמות (לשחטא ואח"כ נתמנה דהרי הוא כהדיוט ואין מביא פר). והלא דין הוא, ומה נשיא שמביא בשגגת מעשה, אין מביא על הקודמות (כדאמר לקמן אשר נשיא יחטא כשיחטא והרי הוא נשיא ולא כשיחטא והרי הוא הדיום) משיח שאין מביא אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה אינו דין שלא יביא על הקודמות? לא, אם אמרת בנשיא שכן אין מביא הטאתו משעבר (כדתנן וכן הנשיא שעבר מגדולתו ואח"כ הטא הנשיא כהדיוט) תאמר במשיח שמביא הטאתו משעבר, הואיל ומביא הטאתו משעבר יביא על הקודמות, תלמוד לומר המשיח יחטא, הטא כשהוא משיח מביא, כשהוא הדיום אינו מביא.

ותניא נמי גבי נשיא כהאי גוונא אשר נשיא יחטא פרט לקודמות, והלא דין הוא ומה משיח שמביא הטאתו משעבר אינו מביא על הקודמות, נשיא שאין מביא הטאתו משעבר אינו דין שלא יביא על הקודמות, מה למשיח

(גמרא) השתא יש לומר עבר ממשיחותו [דף י ע"א] ואח"כ הטא מביא פר, הטא ואח"כ עבר ממשיחותו צריכא למימר? משום דקתני גבי נשיא, דכי עבר מנשיאותו ואח"כ הטא כהדיוט מייתי (לכן נלך לומר שאם הנשיא חטא ואח"כ עבר הרינו מביא קרנן נשיא) אהכי תני גבי משיח הטא ואח"כ עבר מביא פר [לישנא לאקונה השתא יש לומר עבר ממשיחותו ואחר כך הטא מביא פר, הטא ואחר כך עבר ממשיחותו מיבעיא? נשיא איצטריכא ליה סלקא דעתך הואיל ועבר מנשיאותו ואחר כך הטא הוי כהדיוט, הטא ואחר כך עבר מנשיאותו נמי ליהוי כהדיוט קמ"ל. לישנא אחרינא צריכא למימר דהטא ואחר כך עבר ממשיחותו דמביא פר הא כיון דתנא ליה עבר ממשיחותו דמביא פר כל שכן הטא ואחר כך עבר ממשיחותו דמביא פר? הא לא קשיא משום דקתני גבי נשיא כי עבר מגדולתו ואחר כך הטא כי הדיום מייתי, סלקא דעתך אמינא כי הטא ואחר כך עבר נייטי נמי כי הדיום, הלכך תנא גבי נשיא שחטא ואחר כך עבר דמייתי כי נשיא, ואידי דתנא גבי נשיא הטא ואחר כך עבר תנא נמי גבי [דף י ע"א] משיח הטא ואח"כ עבר ממשיחותו מביא פר. ולשון ראשון עיקר דקאמר השתא יש לומר...⁶

מנא הני מילי (דמשיח שעבר ואח"כ הטא דמביא פר) דתנו רבנן וְהַקְרִיב עַל חַטָּאתוֹ, מלמד שמביא הטאתו משעבר, שיכול והלא דין הוא, ומה נשיא שמביא בשגגת מעשה אין מביא הטאתו משעבר, משיח שאין מביא בשגגת מעשה אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה לא כל שכן? תלמוד לומר והקריב על חטאתו, מלמד שמביא על חטאתו משעבר.

ונייתי נמי נשיא מק"ו, ומה משיח שאין מביא בשגגת מעשה מביא חטאת משעבר, נשיא שמביא חטאת בשגגת מעשה, אינו דין שמביא

ומוסיפין וגורעין בנוסחת לשון הגמרא. ולי נראה שאין שום הפרש בין אלו שתי לשונות בענין נוסחת לשון הגמרא... וע"ש כיצד מעמיד את החילוק בין שני הלשונות.

⁶ כתב הבאר שבע רבים מן המעיינים השתכשו שבוש גדול בהבנת דבריו אלה מהו הפרש שיש בין אלו שתי לשונות,

רבא אמר (לא קשיא הא דקאמר ר"ש פרט לנגעי אונסין) פרט לנגעי רוחות (דע"י נפחת שד ולא ע"י אדם, וכי קתני תאמר בנגעים שמטמאין באונס כגון ע"י הכאה וכויה).

רב פפא אמר (כי אמר ר"ש פרט לנגעי אונס) פרט לנגעי כשפים (דלא מטמו, וכי קתני תאמר בנגעים דמטמאו באונס כגון שלא ע"י כשפים).

תנו רבנן **אֲשֶׁר נָשִׂא יִחְטָא** פרט לחולה. משום דהוה ליה חולה אידחי ליה מנשיאותיה? אמר רב אבדימי בר המא פרט לנשיא שנצטרע, שנאמר **וַיִּנָּע הוּא אֶת־הַמֶּלֶךְ וַיְהִי מִצְרַעַל עַד־יוֹם מָלְכוֹ וַיָּשָׁב בְּבֵית הַחֲפְשִׁית** ודנעשה חפשי מן המלכות כהדיוט דמי ואינו מביא שעיר ודלא כרבי יוסי דאמר לעיל (הוריות ט.) מי שבא לידי עניות, והאי נצטרע לא בא לידי עניות דגזא דידיה מיהא איתיה [וְיֹתֵם בְּן־הַמֶּלֶךְ עַל־הַפִּיִת שִׁפְטֵי אֶת־עַם הָאָרֶץ. מדקאמר בבית החפשית, מכלל דעד השתא עבד הוה (דשררות עבדות הוא לו, לפי שמוטל עליו עול רבים) כי הא דר' גמליאל ורבי יהושע הוה אזלי בספינתא, בהדי דר' גמליאל הוה פיתא, בהדי רבי יהושע הוה פיתא וסולתא (סולת ולהכי נקט בהדי פיתא סולת קמהא לפי שהפת מתעפש ואינו מתקיים כסולת) שלים פיתיה דר' גמליאל סמך אסולתיה דרבי יהושע. אמר ליה מי הוה ידעת דהוה לן עכובא כולי האי דאיתית סולתא? אמר ליה כוכב אחד לשבעים שנה עולה ומתעה את הספנים (שכן דרך של ספנים לשעה הפורשין לים רב החובל נותן עיניו בצפון והכוכב מתהלך לדרום ורואה בכוכב אחד העומד לימינו או לשמאלו וכל זמן שרואה אותו כוכב לצדו אחר יודע שנהפכה הספינה ומיישרה לדרכה וכוכב שעולה אחת לשבעים שנה פעמים נראה בצפון ופעמים נראה בדרום וכשרב החובל נותן עיניו בו בצפון והספינה תהפך בדרום ורואהו לצדו אחר סבור שנהפכה הספינה ומיישרה אחר הכוכב והוא סבור ליישרה ומהפכה לדרך אחר וכן הוא מתעה את הספנים) ואמרתי שמא יעלה ויתעה אותנו.

שכן אין מביא בשגגת מעשה, תאמר בנשיא שמביא בשגגת מעשה, הואיל ומביא בשגגת מעשה יביא על הקודמות? תלמוד לומר **אֲשֶׁר נָשִׂא יִחְטָא**, שחטא והרי הוא נשיא, ולא שחטא ועודוהו הדיוט.

ת"ר **אֲשֶׁר נָשִׂא יִחְטָא**, יכול גזרה (דגזרת מלך היא שנשיא יחטא מדלא כתיב ואם נשיא יחטא) ת"ל **אִם הִפְחִין הַמְּשִׁים יִחְטָא**, מה (יחטא האמור) להלן לכשיחטא (דהא כתיב אם) אף (יחטא האמור) כאן (גבי נשיא) לכשיחטא.

אמר מר יכול גזרה. גזרה, מהיכא תיתי (כלומר היכי מצית למימר יכול גזרה דהיכא אשכחן גזרה כהאי גוונא)? אמרי אין (דודאי אשכחן כהאי גוונא) אשכחן, דכתיב **וְנִתְּלִי נָנַע צְרַעַת בְּבֵית אָרֶץ אֲחֻזְתְּכֶם**, בשורה היא להם שנגעים באים עליהם (שהכתוב מבשרן שעתידי להיות אע"פ שדבר רע הוא, הכא נמי אימא גזרה הלכך כתיב 'אם הכהן המשיח יחטא' לכשיחטא, והכא נמי 'אשר נשיא יחטא' לכשיחטא) דברי רבי יהודה, רבי שמעון אומר (ונתתי נגע צרעת, שיחא בא מזליו) פרט לנגעי אונסין (שאם באו נגעים ע"י נפחת שד דלא מיטמו). לאו אמר רבי יהודה בשורה, הכא נמי אימא גזרה היא? הלכך כתיב אם (שמטמאו לכשיחטא).

ולרבי שמעון, נגעי אונסין מי לא מטמו, והא תניא **אֲלֵם כִּי־יִהְיֶה מִן הַדְּבֹר וְאֵילֶךְ** (דנגעים בין באדם ובין בכתים פטר כהן לפני הדבור דאותן נגעים שארעו לפני הדבור אין מטמאין לאחר הדבור) והלא דין הוא טמא בזב וטמא בנגעים, מה זב מן הדבור ואילך (דכתיב 'כי יהיה זב מבשרו' דזבין שהיו לפני הדבור אין מטמאין לאחר הדבור אלא אם כן ראו זיבות אחר הדבור) אף נגעים מן הדבור ואילך? לא, אם אמרת בזב שכן אין מטמא באונס, תאמר בנגעים שמטמאין באונס (כגון על ידי נפילה והכאה וכויה או ע"י שד וה"ה לנגעי בתים דמטמאו באונס)? תלמוד לומר **אֲלֵם כִּי־יִהְיֶה**, מן הדבור ואילך.

הזה כדרך שמגייע לרשעים בעוה"ב) אוי (כמו ווי דהכא לא כתיב אשר דמשמע אוי) להם לרשעים שמגייע אליהם כמעשה הצדיקים של עולם הבא בעולם הזה (טובות בעולם הזה כדרך שמגייע טובות לצדיקים בעולם הבא, דרעה היא לרשעים כדכתיב ומשלם לשונאיו אל פניו להאבידו).

אמר רבא אטו צדיקי אי אכלי תרי עלמי מי סני להו (מי שנאוי הוא להם, כלומר כלום רע להם לצדיקים שאוכלים שני עולמות שיש להם טובה בעוה"ז ובעוה"ב)? אלא אמר רבא אשריהם לצדיקים שמגייע אליהם (טובות כמעשה הרשעים שבעוה"ז שיש להם טובה כדכתיב ומשלם לשונאיו דכך מגייע לצדיקים בעוה"ז אשריהם שיש להם טובה בעולם הזה ולעוה"ב) כמעשה הרשעים של עולם הזה בעולם הזה, אוי להם לרשעים שמגייע אליהם (צרות כמעשה הצדיקים שבעולם הזה [דמשמע שבאים עליהם צרות כמו שבאים על הצדיקים בעוה"ז] דהקב"ה עושה כדי לגבות חובם מהצדיקים בעוה"ז כדי שיהא להם שכר טוב בעוה"ב דכך מצינו צרות לרשעים בעוה"ז אוי להם שאין להם טובה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא) כמעשה הצדיקים של עולם הזה בעולם הזה.

רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע אתו לקמיה דרבא, אמר להו אוקימתון מסכתא פלן ומסכתא פלן (כלומר יש לכם מסכתא סדורה בפניכם מסכתא פלוני ופלוני) אמרו ליה אין. איעתריתו פורתא (כלומר יש לכם עושר ואין לכם לטרוח אחר מזונות ויש לכם פנאי לעסוק תדיר בתורה)? אמרו ליה אין, דובנן (לכל חד וחד מינן) קמינא דארעא (ומתזנינן מינה ברווחא) קרי עלייהו אשריהם לצדיקים שמגייע אליהם כמעשה הרשעים שבעולם הזה בעולם הזה (דאכלי צדיקים תרי עלמי).

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן, מאי דכתיב כִּי־יִשְׁרִים דְּרַכֵּי הו' וְצַדִּיקִים יִלְכוּ בָּם

אמר ליה כל כך (חכמה) בידך ואתה עולה בספינה (בשביל מזונותיך כלומר ואתה צריך לירד לספינה לצורך מזונות)? א"ל עד שאתה תמה עלי, תמה על שני תלמידים שיש לך ביבשה, רבי אלעזר הסמא ורבי יוחנן בן גודגדא, שיודעין לשער כמה טפות יש בים, ואין להם פת לאכול ולא בגד ללבוש, נתן (רבן גמליאל) דעתו (עליהם) להושיבם בראש (כדי שיהו מתפרנסים מאותה שררה שיתן להם). כשעלה, שלח להם ולא באו, חזר ושלח ובאו. אמר להם כמדומין אתם ששררה אני נותן לכם (שלא באתם בשליחות ראשון שהייתם בורחים מן הגדולה) [דף י ע"ב] עבדות אני נותן לכם (שהשררות עבדות הוא לו לאדם לפי שמוטל עליו עול רבים) שנאמר וַיְדַבְּרוּ אֵלָיו לֵאמֹר אִם־הַיּוֹם תִּהְיֶה־עֹבֵד לְעַם הַזֶּה.

ת"ר אֲשֶׁר (כמו אשרי) נְשִׂיא יִחְטָא אמר ריב"ז אשרי הדור שהנשיא שלו מביא קרבן על שגגתו, אם נשיא שלו מביא קרבן, צריך אתה לומר מהו הדיוט (בתמיהה, כלומר אם המלך שאין לבו כפוף מרגיש ומביא קרבן על שגגתו, כל שכן שהדיוטות מרגישין שלכם כפופים) ואם על שגגתו מביא קרבן, צריך אתה לומר מהו זדונו (בתמיהה, כלומר אם על שגגתו מרגיש, כל שכן שמרגיש על זדונו וחוזר בתשובה).

מתקיף לה רבא בריה דרבה אלא מעתה, דכתיב וְאֵת אֲשֶׁר חָטָא מִן־הַקֹּדֶשׁ יִשְׁלַם, וכירבעם בן נבט דכתיב ביה אֲשֶׁר חָטָא וְאֲשֶׁר חָטָא, הכי נמו דאשרי הדור הוא? שאני הכא, דשני קרא בדבוריה (דבאיך כתיב אם כל עדת ישראל ישגו, אם הכהן המשיח אם נפש, והכא כתיב אשר נשיא יחטא ודאי אשרי משמע).

דרש רב נחמן בר רב הסדא, מאי דכתיב יִשְׁלַם הַבָּל אֲשֶׁר נַעֲשָׂה עַל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר יִשׁ צַדִּיקִים אֲשֶׁר מְגִיעַ אֲלֵהֶם כְּמַעֲשֵׂה הַרְשָׁעִים וְיִשׁ רְשָׁעִים שְׂמִינִיעַ אֲלֵהֶם כְּמַעֲשֵׂה הַצַּדִּיקִים...? אשריהם לצדיקים (כלומר אשרי הצדיקים...) שמגייע אליהם כמעשה הרשעים של עולם הבא בעולם הזה (כלומר שמגייע אליהם צרות לצדיקים בעולם

שמרד בו, שפירש ממנו) מקרית עוז (עוז כמו עז אברהם כדכתיב אל צור הוצבתם) זה לוט שפירש מאברהם, ז'מדינים ככריח ארמון' שהטיל מדינים (בינו ובין בני ישראל ככריחים שנועלים שהחיצונים אינם יכולין ליכנס לפנים וכך אין עמוני ומואבי יכולין להתערב בישראל דכתיב לא יבא עמוני ומואבי) בין ישראל לעמון, שנאמר לֹא יִבְּא עַמּוֹנִי וּמוֹאָבִי בְּקִתְלֵי הָי.

דרש רבא ואיתימא ר' יצחק, מאי דכתיב לְתַאֲנָה (של עבירה) יִבְקֶשׁ נִפְקֵד בְּקָל־תּוֹשִׁיָה יִתְנַלְעַע? לתאוה יבקש נפרד זה לוט (דכתיב ביה ויפרדו איש מעל אחיו) שנפרד מאברהם, ככל תושיה יתגלע (לשון גלוי) שנתגלה קלונו בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, דתנן עמוני ומואבי אסורין איסור עולם.

ואמר עולא תמר זנתה (ונתכוונה לשום מצוה כדי להעמיד זרע מן הצדיקים כדכתיב כי ראתה כי גדל שלה) וזימרי זינה (ונתכוון לשם עבירה) תמר זנתה יצאו ממנה מלכים ונביאים, זימרי זינה נפלו כמה רבבות מישראל.

אמר רב נחמן בר יצחק גדולה עבירה לשמה ממצוה שלא לשמה, שנאמר תִּבְרַךְ מְנַשִּׁים יַעֲלֵ אֵשֶׁת תִּבְרַךְ תְּקִינֵי מְנַשִּׁים בְּאֵהָל תִּבְרַךְ, מאן נינהו נשים באהל? שרה, רבקה, רחל ולאה?

איני (מדקאמר גדולה עבירה לשמה ממצוה שלא לשמה, מכלל דמצוה שלא לשמה גריעותא הוא) והאמר רב יהודה אמר רב לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אפילו שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה? אימא (גדולה עבירה לשמה, כלומר לשום מצוה) כמצוה שלא לשמה.

אמר רבי יוחנן שבע בעילות בעל אותו רשע באותה שעה, שנאמר בֵּין רִגְלֶיהָ פָּרַע נָפֵל

מה שנבעלה יעל למיסרא לא להנאתה נתכוונה אלא לתשש כוחו שירדם ותהרגהו, אבל בעילת האמהות להנאתן הלכך קרי להו מצוה שלא לשמה.

וּפְשָׁעִים יִפְשְׁלוּ בָּם? משל לשני בני אדם שצלו פסחיהם, אחד אכלו לשום מצוה ואחד אכלו לשום אכילה גסה (שלא לשום מצוה אלא נתכוין לאוכלו לשם קנוה סעודה) זה שאכלו לשום מצוה צדיקים ילכו בם, זה שאכלו לשום אכילה גסה ופושעים יכשלו בם.

א"ל ריש לקיש רשע קרית ליה? נהי דלא עביד מצוה מן המובהר, פסח מי לא קאכיל? אלא משל לשני בני אדם, זה אשתו ואחותו עמו בבית וזה אשתו ואחותו עמו בבית, אחד נזדמנה לו אשתו ואחד נזדמנה לו אחותו, זה שנזדמנה לו אשתו צדיקים ילכו בם, וזה שנזדמנה לו אחותו ופושעים יכשלו בם.

מי דמי, אנן קאמרינן חדא דרך (דזה ילך בה וזה יכשל בה) והכא שני דרכים (דלזה נזדמנה לו אשתו ולזה נזדמנה לו אחותו)? אלא משל ללוט ושתי בנותיו, הן שנתכונו לשם מצוה צדיקים ילכו בם, הוא שנתכוון לשם עבירה ופושעים יכשלו בם.

ודלמא הוא נמי לשם מצוה הוא מכוין? א"ר יוחנן, כל הפסוק הזה לשם עבירה נאמר וַיִּשְׂא לֹט – וַתִּשָּׂא אֵשֶׁת־אֲדֹנָיו אֶת־עֵינֶיהָ, אֶת־עֵינָיו – וַיֹּאמֶר שִׁמְשׁוֹן אֶל־אִבּוֹ אוֹתָהּ קַח־לִי כִּי־הִיא יִשְׂרָה בְּעֵינָי. וַיֵּרָא – וַיֵּרָא אֹתָהּ שָׁכַם בֶּן־חַמּוֹר, אֶת־כָּל־כַּפְּרֵי הַיְרֵדָן – כִּי בָּעַד־אִשָּׁה זֹנֶה עַד־כְּפָר לָחֶם, כִּי כָלָה מִשְׁקָה אֶלְכָה אַחֲרַי מֵאֲהָבִי נִתְּנִי לְחָמִי וּמִימֵי צַמְרִי וּפִשְׁתֵּי שִׁמְנֵי וְשִׁקְנִי.

והא מינס אננים? תנא משום רבי יוסי בר רבי חוני למה נקוד על זו שבקומה של בכירה? לומר לך, שבשכבה לא ידע אבל בקומה ידע. ומאי ה"ל למעבד, מאי דהוה הוה? נפקא מינה דלפניא אחרינא לא איבעי ליה למישתי.

דרש רבה, מאי דכתיב אַחַ גִּבְשָׁע מִקְרִית־עֹז וְזִמְרִינִים בְּבָרִיחַ אַרְמֹן? אח נפשע (נמרד,

⁷ רש"י בנוזר (כג): ביאר בד"ה 'שרה רחל ולאה' שאמרו לבעליהן לבא אל שפתן, ולא לשם מצוה נתכונו אלא כדי שמתקנאות זו בזו, רחל באחותה ושרה ולאה באמהות. אמנם התוס' רא"ש ביאר גדולה עבירה לשמה.

למשיח (דמשמע דלא יביא כשבה או שעירה כיהוד) מעם הארץ פרט לנשיא שלם חטא הכהן המשיח או הגשיל בשגגה, אינו מביא כשבה או שעירה לחטאת כשאל עס הלך. (למה לי מעם הארץ למעוטי הני) וחלא כבר יצאו משיח (מכלל יחיד) לידון בפר, נשיא (יצא מכלל יחיד) לידון בשעיר שיכול (כלומר) אילו לא נאמר מעם הארץ הייתי אומר) משיח על העלם דבר עם שגגת מעשה מביא פר, על שגגת מעשה לחודיה מביא כשבה ושעירה (כהדיוט) ת"ל מעם הארץ פרט למשיח, מעם הארץ פרט לנשיא [דאינו מביא בשגגת מעשה לחודה כלל והיינו דקאמרן לעיל (3) יצא משיח שאין חטאו בשגגה דהיינו בשגגת מעשה].

תינה משיח, אלא נשיא בשגגת מעשה הוא דמייתי (ומאי קא ממעט דקאמר מעם הארץ פרט לנשיא)? אמר רב זביד משמיה דרבא הכא במאי עסקינן כגון שאכל כזית חלב כשהוא הדיוט, ונתמנה ואח"כ נודע לו, סלקא דעתך אמינא (הואיל וחטא כשהוא הדיוט) נייתי כשבה או שעירה (כהדיוט), קמ"ל (מעם הארץ פרט לנשיא דאינו מביא כשבה או שעירה).

הניחא לר"ש דאזל בתר ידיעה, אלא לרבנן דאזלו בתר חטאה (ומייתי ודאי כשבה או שעירה כדתנן חטאו עד שלא נתמנו ואח"כ נתמנו הרי אלו כהדיוטות) מאי איכא למימר (דממאי קא ממעט לנשיא דקתני פרט לנשיא)?

אלא אמר רב זביד משמיה דרבא הכא במאי עסקינן כגון שאכל חצי כזית חלב כשהוא הדיוט, ונתמנה והשלימו, ואח"כ נודע לו, סלקא דעתך אמינא נצטרף (חצי זית בתרא לחצי זית קמא) ונייתי כשבה או שעירה, קמ"ל (מעם הארץ פרט לנשיא דכהאי גוונא לא מייתי כשבה או שעירה וכהאי גוונא נמי לא מייתי שעיר דהא לא מצטרפי כלל, והוא הדין דמצי למימר סלקא דעתך אמינא נצטרף ונייתי שעיר אלא משום דקרא קא מישתעי בכשבה או שעירה).

שָׁכַב בֵּין רַגְלָיָהּ כָּרַע נָפֶל בְּאֶשֶׁר כָּרַע שָׁם נָפֶל שָׂדֵיךְ (הרי שבעה, נתכוונה לשם מצוה כדי להתיש כחו ותהא יכולה להורגו). והא קא מיתהניא מעבירה? אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי אפילו טובתם של רשעים רעה היא אצל צדיקים.

אמר רב יהודה אמר רב לעולם יעמוק אדם בתורה ובמצות אפילו שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה⁸ שבשכר מ"ב קרבנות (ג' פעמים ז' מזבחות פר ואיל במזבח) שהקריב בלק הרשע, זכה ויצתה ממנו רות (שיצא ממנה דוד שריוה להקב"ה בשירות ובתשבחות) דאמר רבי יוסי ברבי חנינא רות בת בנו של עגלון בן בנו של בלק מלך מואב.

א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן מנין שאין הקב"ה מקפה אפילו שכר שיחה נאה, מהכא, דאילו בכירה דקרייה מואב (משמע מאבי) אמר ליה רחמנא למשה אֵל-תִּצְרֹף אֶת-מוֹאֵב וְאֵל-תִּתְּנֶנּוּ בָּם מִלְחָמָה. [דף יא ע"א] מלחמה הוא דלא, הא צעורי צערינהו, ואילו צעירה דקרייה בן עמי (בלשון נקיה הוא דלא רצתה להודיע דמאביה נתעברה) א"ל אֵל-תִּצְרֹף וְאֵל-תִּתְּנֶנּוּ בָּם כָּלל (ומדלא כתיבא בהו מלחמה ש"מ ד...) אפילו צעורי לא (ליעבד להם, ולא עוד אפילו בכירה דקרייה אב הכתוב פירסמה דכתיב ותשכב את אביה, ובצעירה כתיב ותשכב עמו).

א"ר חייא בר אבין א"ר יהושע בן קרחה לעולם יקדים אדם לדבר מצוה, שבשכר לילה אחת שקדמה בכירה לצעירה, זכתה וקדמתה ארבע דורות למלכות (עובד, ישי, דוד, שלמה. ואילו צעירה לא הוה בישראל עד רחבעם בן שלמה דהוה ליה מנעמה העמונית).

תנו רבנן (כחונ גני חטאת יחיד ואס נפש אחת תחטא בשגגה...) מעם הארץ (לא כל עם הארץ) פרט

לא יבוא לזה, ואפשר שיעמוק האדם כל ימי חייו להרכבות במצות ומעשיו והשאל לשמה ישאר בלי שינוי.

⁸ כתב המכתב מאלהיו (חלק ג' עמוד 118) שאם האדם לא ישתדל לכיין מעשיו ע"מ להתקרב אל השלמה, מעצמו

יא.

דמומר לאכול חלב לדם נמי מומר הוי, ומ"ם לדם מיהא שב בידיעתו הוא.

והא רבא אמר דכולי עלמא מומר לאכול חלב לא הוי מומר לדם? אלא, הכא באוכל נבלה לתאבון (דכי אין לו בשר דהיתרא אוכל חלב ונבלה) ונתחלף לו (חלב) בשומן (דסבור דשומן הוא) ואכלו קמיפלגי (ולכשנודע לו דחלב הוא רוצה להקריב קרבן) מר סבר כיון דלתאבון אכיל, במזיד מומר הוא (ואין מקבלין מידו) ומר סבר כיון (דבמזיד) דאילו אשכח דהיתרא לא אכל דאיסורא (שב מדיעתו קרינא ביה) לאו מומר הוא (ומקבלין מידו).

תנו רבנן אכל חלב זהו מומר, ואיזהו מומר? אכל נבילות וטריפות, שקצים ורמשים, ושתה יין נסך רבי יהודה אומר אף הלוּבש כלאים.

אמר מר אכל חלב (שחומה) זהו מומר (והדר תני) ואיזהו מומר? אוכל נבילות... מאי קאמר? אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן, הכי קאמר אכל חלב לתאבון הרי זה מומר, להכעיס (דאית ליה היתרא ואכיל איסורא) הרי זה צדוקי (ושחימתו לעבודת כוכבים).

ואיזהו מומר דבסתמו צדוקי? הוי אומר אוכל נבילה וטריפה, שקצים ורמשים, ושתה יין נסך (הואיל והני אוכלין הוו דברים שהנפש קצה בהם ודאי להכעיס הוא עושה וסתמו רע). רבי יוסי ברבי יהודה אומר אף הלוּבש כלאים (הרי זה מומר).

מאי בינייהו (מאי איכא בין ת"ק לרבי יוסי בר רבי יהודה, כיון דאמר ת"ק אכל חלב הרי זה מומר, מה לי אוכל חלב מה לי לובש כלאים, אידי ואידי דאורייתא ואסור)? איכא בינייהו כלאים דרבנן, מר (ת"ק) סבר מדאורייתא הוי מומר, דרבנן לא הוי מומר (כלאים דאורייתא דומיא דחלב הוי מומר דהיינו ארוג ביה חוט של צמר וחוט של פשתים יחד על פני כולו) ומר (ר' יוסי) סבר [אף הלוּבש נמי כלאים דרבנן הוי מומר דהיינו או שוע או טווי או נוז

בעא מיניה רבא מרב נחמן נשיאות מהו שתפסיק? היכי דמי, כגון שאכל חצי כזית חלב כשהוא הדיוט, ונתמנה ועבר (מנשיאותו) והשלימו, התם הוא דלא מצטרף, דאכליה פלגא כשהוא הדיוט ופלגא כשהוא נשיא, אבל הכא דאידי ואידי כשהוא הדיוט אכליה מצטרף, או דלמא לא שנא, מאי?

תפשוט ליה מהא דאמר עולא א"ר יוחנן אכל חלב והפריש קרבן והמיר וחזר בו, הואיל ונדחה ידחה. הכי השתא, מומר לאו בר אתווי קרבן הוא, האי בר אתווי קרבן הוא.

בעא מיניה רבי זירא מרב ששת אכל ספק חלב כשהוא הדיוט, ונתמנה ונודע לו (לאחר שנתמנה) על ספקו (שספק חלב אכל) מהו (מי מייתי אשם תלוי או לא) אליבא דרבנן דאזלי בתר חטאה, לא תבעי לך דמייתי אשם תלוי, אלא כי תבעי לך אליבא דרבי שמעון, מדאשתני לודאי (דקאמר ר' שמעון דקודם לכן היו שוגגים שלא ידעו אם אכלו כלל ובהיחא ליכא אשם תלוי, אם נודע להם משנתמנו פטורים לפי שנשתנה גופם דהשתא נתמנו, ומדאישתנו לקרבן ודאי) אשתני (נמי לקרבן) לספק (ופטור, ואין מביאין אשם תלוי) או דלמא כי אשתני לודאי (היינו טעמא דר' שמעון דפטור משום...) דאשתני קרבן דידיה (דכשהוא הדיוט מביא כשבה או שעירה והשתא כי נתמנה משיח מביא פר ונשיא מביא שעיר) אבל הכא (כי נודע לו על ספק דנודע לו משנתמנה דספק חלב אכל) דלא אשתני קרבן דידיה (דעל ספק חטאת קבוע בין כשהוא הדיוט ובין כשהוא נשיא מביא אשם תלוי) אימא לייתי אשם תלוי? תיקו.

ת"ר מעם הארץ פרט למומר (שאינן מקבלין מידו) ר"ש בר יוסי אומר משום ר"ש אֶשֶׁר לֹא-תִעֲשֶׂינָהּ בְּשִׁנְיָהּ וְאֶשֶׁם הַשֵּׁב בִּידְעִיתוֹ מביא קרבן על שגגתו, לא שב בידיעתו אינו מביא קרבן על שגגתו.

מאי בינייהו? א"ר המנונא מומר לאכול חלב ומביא קרבן על הדם איכא בינייהו, מ"ם כיון

ליה התם לא כייפי אהדדי, הכא אנן כייפינן להו לדידהו.

רב ספרא מתני הכי, בעא מיניה רבי מרבי חייא כגון אני מהו בשעיר? א"ל התם (בגבל) שבט (דהיינו מקל כמו 'כי תכנו בשבט לא ימות') הכא (במחן ישאל, הגשיל אינו נקלח אלף) מחוקק (חכם) ותניא לא יסור שבט מיהודה זה ראש גולה שבבבל, שרודה את ישראל במקל, ומחוקק מבין רגליו אלו בני בניו של הלל, שמלמדים תורה לישראל ברבים.

פסק הרמב"ם א. כהן משיח או מלך שחטאו עד שלא נתמנו, אע"פ שלא נודע להם אלא אחר שנתמנו הרי אלו כהדיוט, שנאמר אשר נשיא יחטא, אם הכהן המשיח יחטא, עד שיחטא כשהוא נשיא וכשהוא משיח, לפיכך אם אכל ספק חלב כשהוא הדיוט ונודע לו על ספקו אחר שהתמנה להיות כהן גדול הרי זה מביא אשם תלוי, אבל חצי זית חלב כשהוא הדיוט וחצי זית כשהוא נשיא וחצי זית אחר שעבר אינו מצטרף ופטור, אבל חצי זית כשהוא הדיוט ונתמנה ועבר ואכל חצי זית כשהוא הדיוט, הרי זה ספק אם מצטרף או כבר הפסיקה הנשיאות שנגתה (טו, ג). **ב.** אי זהו נשיא האמור בתורה זה מלך שאין עליו רשות מאדם מישראל ואין למעלה ממנו במלכותו אלא ה' אלהיו, בין שהיה מבית דוד או משאר שבטי ישראל, ואם היו מלכים רבים ואין אחד מהן עובד את חבירו, כל אחד ואחד מהן מביא שעיר עזים על שגתו, ואי זהו כהן משיח זה כהן גדול שנמשח בשמן המשחה לא המרובה בכגדים שנגתה (טו, ג). **ג.** ישראל שהוא מומר לע"ז או מהלל שבת בפרהסיא אין מקבלין ממנו קרבן כלל, אפילו העולה שמקבלין אותה מן הנכרים אין מקבלין אותה מן המומר הזה שנאמר אדם כי יקריב מכם מפי השמועה למדו מכם ולא כולכם להוציא את המומר, אבל אם היה מומר לשאר עבירות מקבלין ממנו כל הקרבנות כדי שיהזור בתשובה, היה מומר

דהכי מפרשי רבנן שעטנו שוע טווי ונוו כדאמרינן במסכת נדה (סא:): ורבנן גזור בחד מנייהו שוע שמנפין כאחת ועשה מהם לבד טווי שנמוה כאחת ותכף בו שתי תכיפות נוו שארוג אפילו חוט אחד של צמר בבגד פשתן או חוט אחד של פשתן בבגד צמר דכולהו אסור מדרבנן] כלאים כיון דמפרסם אסוריה, אפילו בדרבנן הוי מומר.

פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר (האוכל חלב ונבילה) לתאבון מומר, להכעים (דאית ליה היתרא ואפילו הכי אכיל איסורא) צדוקי וחד אמר להכעים נמי מומר, אלא איזהו צדוקי? כל העובד עבודת כוכבים.

מיתיבי אכל פרעוש אחד או יתוש אחד הרי זה מומר, והא הכא דלהכעים הוא (דלאו מידי דבר מיכל הוא) וקא קרי ליה מומר (ואינו צדוקי, וקשיא למאן דאמר להכעים צדוקי הוא)? התם (לעולם אימא לך להכעים צדוקי הוא, והכא היינו טעמא דהוי מומר ולא הוי צדוקי משום...) דאמר אטעום טעם דאיסורא (שתאב למעום דבר אסור ולא להכעים קא עביד).

'ואיזהו נשיא? זה מלך...' תנו רבנן נשיא יכול נשיא שבט כנחשון בן עמינדב, ת"ל מקל-מצות ה' אלהיו, ולהלן הוא אומר למען ילמד ליראה את ה' אלהיו, [דף יא ע"ב] מה להלן שאין על גביו אלא ה' אלהיו (דבמלך קא משתעי קרא דכתיב שום תשים עליך מלך) אף נשיא (שכחזו בו "ה' אלהיו", הכונה הלא למי...) שאין על גביו אלא ה' אלהיו (דהיינו מלך).

בעא מיניה רבי מרבי חייא כגון אני מהו בשעיר (כלומר נשיאות דידי מי הוי נשיאות מעליא, דאילו הוינא בזמן שבית המקדש קיים מיייתנא שעיר או לא)? אמר ליה הרי צרתך בבבל (ראש גולה שבבבל דהוי על גבך, ואנן בעינן שאין על גביו אלא ה' אלהיו).

איתיביה מלכי ישראל ומלכי בית דוד, אלו מביאים לעצמם ואלו מביאים לעצמם? אמר

יא:

רבי יוסי אומר והלא לסוך את העקרים אינו סופק (אינו מספיק, לפי שהשמן לא היה אלא שנים עשר לוגין כדמפרש לקמן, והעקרים היו מרוכים ואפילו בסיכה היא נבלע בעקרים כל שכן בשליקה) אלא שורין את העקרים במים (ברישא שהיו מתמלאים מן המים ושוב לא יהו בולעים מן השמן כל כך) ומציף עליו שמן (לאחר שהוציאם מן המים כדי שיקלוט השמן מריח הבשמים) וקולט את הריח וקפחו [ומוציא השמן לאלתר וקפחו כמו קפחתי את הרועה (יומא פג.)]. אמר לו רבי יהודה וכי גם אחד נעשה בשמן המשחה, והלא תחלתו שנים עשר לוגין, וממנו היה נמשח משכן וכליו אהרן ובניו כל שבעת ימי המלוואים, וכולו קיים לעתיד לבוא, שנאמר שֶׁמֶן מִשְׁחַת־קֹדֶשׁ יִהְיֶה זֶה לְיָדֶיכֶם.

תניא איך נִיָּקַח מִשְׁחָה אֶת־שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְיִמְשַׁח אֶת־הַמִּשְׁכָּן וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־בּוֹ רַבִּי יְהוּדָה אומר שמן המשחה שעשה משה במדבר, כמה נסים נעשו בו מתחלה ועד סוף, תחלתו לא היה אלא שנים עשר לוגין, ראה כמה יורה בולעת, וכמה עקרים בולעים, וכמה האור שורף, ובו נמשח משכן וכליו ואהרן ובניו כל שבעת ימי המלוואים, ובו נמשחו כהנים גדולים ומלכים, ואפילו כהן גדול בן כהן גדול טעון משיחה (ואי לא משוח בשמן לא הוי כהן גדול) ואין מושחים מלך בן מלך, ואם תאמר מפני מה משחו את שלמה, מפני מחלוקתו של אדוניה (דהיכא דאיכא מחלוקת בעי משיחה) ואת יואש מפני עתליה, ואת יהואחז מפני יהויקים שהיה גדול ממנו שתי שנים, ואותו שמן קיים לעתיד לבוא, שנאמר שֶׁמֶן מִשְׁחַת־קֹדֶשׁ יִהְיֶה זֶה לְיָדֶיכֶם, זה בגימטריא שנים עשר לוגין הוו.

אמר מר ואפילו כהן גדול בן כהן גדול טעון משיחה. מנלן? דכתיב וְהִפְלִיחַ הַמִּשְׁיָח תַּחְתָּיו מִפְּנֵי, נימא קרא והכהן מתחתיו מבניו, מאי המשיח? קמ"ל, דמבניו דכהן גדול אי הוי משיח הוי כהן גדול, ואי לא לא הוי כהן גדול.

לעבירה והוא מפורסם וידוע לעשותה והורגל בה בין להכעים בין לתיאבון אין מקבלין ממנו קרבן לאותה עבירה, כיצד כגון שהיה רגיל לאכול חלב בין להכעים בין לתיאבון ושגג ואכל חלב והביא הטאת אין מקבלין אותה ממנו מעשה הקרבנות (ג.ד.). ד. המינים, והם עובדי עבודה זרה מישראל, או העושה עבירות להכעים אפילו אכל נבילה או לבש שעטנז להכעים הרי זה מין, והאפיקורוסין, והן שכופרין בתורה ובנבואה, מישראל, מצוה להרגן, אם יש בידו כח להרגן בסייף בפרהסיא הורג, ואם לא יבוא עליהן בעלילות עד שיסבב הריגתן. כיצד, ראה אחד מהן שנפל לבאר, והסולם בבאר, קודם ומסלק הסולם ואומר לו הריני מרוד להוריד בני מן הגג ואחזירנו לך, וכיוצא בדברים אלו רוצה ושמירת הנפש (ה.ו.).

משנה ואיזהו המשיח (שמביא פר כהוראה זה...) המשווח בשמן המשחה, לא המרובה בבגדים (שבבית שני שלא היה להם שמן המשחה). אין בין כהן המשווח בשמן המשחה למרובה בגדים אלא פר הבא על כל המצות (שמרובה בגדים אינו מביא פר העלם דבר לא משלו ולא משל צבור, אבל מביא כשבה או שעירה דיהוד) ואין בין כהן משמש (והיינו ראשון שחזר לעבודתו ולאחר שחזר הוי פר של יוה"כ שלו ועשירית האיפה שלו) לכהן שעבר אלא פר יוה"כ ועשירית האיפה, זה וזה (בין כהן המשמש דהיינו ראשון שחזר לעבודתו ובין כהן שעבר דהיינו שני שמינו תחתיו דלאחר שחזר הראשון מעבירין השני) שוים בעבודת יוה"כ (דמקרי קרבנות היום ביוה"כ איזה שירצה) ומצווים על הבתולה, ואסורים על האלמנה, ואינם מטמאים בקרוביהם, ולא פורעים ולא פורמים, ומחזירין הרוצח.

(גמרא) ת"ר שמן המשחה שעשה משה במדבר (כדכתיב שמן משחת קדש יהיה זה לי) היו שולקים בו את העיקרים (אותם שרשים של בשמים האמורים בפרשה דכתיב ואתה קח לך בשמים ראש מר דרור...) דברי רבי יהודה,

אמר מר הוא מושחין מלך בן מלך. מנלן? אמר רב אחא בר יעקב, דכתיב לְמַעַן יֵאָרֶיךָ יָמַימֵי עַל־מַמְלַכְתּוֹ הוּא וּבְנָיו בְּקֶרֶב יִשְׂרָאֵל (משמע ירושה היא להם כאדם שמוריש ירושה לבניו) ירושה היא לכם (בזמן ששלום בישראל).

ומנלן דכי איכא מחלוקת בעי משיחה, ולא כל דבעי מלכא מורית מלכותא לבניה (אפילו בלא משיחה)? אמר רב פפא, אמר קרא הוא ובניו בקרב ישראל, בזמן ששלום בישראל קרינא ביה הוא ובניו, ואפילו בלא משיחה.

ת"ר הוא שלום הוא צדקיהו, ולמה נקרא שמו שלום? שהיה משולם במעשיו (דצדיק גמור הוה בעל מעשים טובים). איכא דאמרי שלום ששלמה מלכות בית דוד בימיו, ומה שמו? מתניה שמו, שנאמר וַיִּמְלֹךְ מֶלֶךְ־בְּבֵל אֶת־מִתְנִיָה דְדָוִד תַּחְתָּיו וַיִּסַּב אֶת־שְׁמוֹ צִדְקָהּוּ, אמר לו (נבוכדנצר) יה יצדיק עליך את הדין אם תמרוד בי, וכתיב וְגַם בְּמֶלֶךְ נְבוּכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ־אֲשֶׁר הִשְׁבִּיעֻ בְּאֵלֵיהֶם.

תנא אף יהוא בן נמשי ממלכי ישראל לא נמשה אלא מפני מחלוקתו של יורם. ותיפוק ליה משום דראשון הוא (משום דמלך ראשון הוא ממשפחתו דאינו מלך בן מלך)? חסורי מחסרא והכי קתני מלכי בית דוד משוחין, מלכי ישראל אין משוחין. מנלן? אמר רבא, אמר קרא קום מִשְׁחָהוּ כִּי־נָהָה הוּא, זה (דמלכות בית דוד) טעון משיחה, ואין אחר (שאינו ממלכי בית דוד) טעון משיחה.

[דף יב ע"א] ומי הוה שמן המשחה (בימי יהואחז דקתני ויהואחז נמשה מפני יהויקים) והתניא משנגזו ארון, נגזו שמן המשחה וצנצנת המן, ומקלו של אהרן שקדיה ופרחיה, וארגזו ששלחו פלשתים דורון לישראל, שנאמר וְאֵתוּ כְּלֵי הַזָּהָב אֲשֶׁר הִשְׁבַּתְתֶּם לֹא אֲשֶׁם תְּשִׂימוּ בְּאֲרֹנֵי מִצְדֵּוֹ וְשַׁלַּחְתֶּם אֹתוֹ וְהִקְדָּה (מדכתיב תשימו בארגז מצדו דארגז בצד ארון קאי אלמא בהדי ארון נגזו ומדקאמר יאשיהו תנו את ארון ה' בבית... משמע שצוה לגנוזו) ומי נגזו יאשיהו מלך יהודה נגזו, שראה שכתוב בתורה יוֹלֵךְ הוּא אֶתְךָ וְאֶת־מֶלֶךְךָ צוה וגנוזם, שנאמר וַיֹּאמֶר לְלוּיִם הַמְּבִינִים לְכָל־יִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשִׁים לַה' תִּנְנוּ אֶת־אֲרוֹן־הַקֶּדֶשׁ בְּבֵית אֲשֶׁר בְּנָה שְׁלֹמֹה בֶן־דָּוִד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֵין־לְכֶם מִשָּׂא בְּכַתֵּף (ואמרינן במסכת שקלים אמר להם אם גולה עמכם שוב אינכם מחזירין אותו בכתפיכם צוה לגנוזו) עֲתָה עֲבַדְתִּי אֶתְהוּ אֶלְהֵיכֶם וְאֶת עֲמוֹ יִשְׂרָאֵל, ואמר רבי אלעזר אתיא שם שם (דכתיב בארון ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפורת... וכתיב ונועדתי שמה לבני ישראל, וכתיב בצנצנת המן ותן שמה מלא העומר מן מה ארון נגזו אף צנצנת המן נגזו) אתיא משמרת משמרת (דכתיב

אמר מר אף יהוא בן נמשי לא נמשה אלא מפני מחלוקתו של יורם. ומשום מחלוקתו של יורם בן אחאב נמעול בשמן (דאמרינן לעיל דמלכי ישראל אין מושחין ממנו)? כדאמר רב פפא באפרסמא דכיא, ה"נ באפרסמא דכיא (דלא הוי משמן המשחה).

זאת יהואחז מפני יהויקים, שהיה גדול ממנו שתי שנים. ומי קשיש מיניה, והכתיב וּבְנֵי יִאֲשִׁיְהוּ הַבְּכוֹר יוֹחָנָן הַשֵּׁנִי יְהוֹקִים הַשְּׁלִישִׁי צִדְקָהּוּ הַרְבִּיעִי שְׁלוֹם, וא"ר יוחנן הוא שלום הוא צדקיהו, הוא יוחנן הוא יהואחז? לעולם יהויקים קשיש, ומאי בכור (דקרי ליה הבכור יוחנן)? בכור למלכות (שמלך ראשון).

ומי מלכי זוטרי מקמי קשישי, והא כתיב וְאֶת־הַמִּמְלָכָה נָתַן לְיְהוֹרָם כִּי־הוּא הַבְּכוֹר? יהורם ממלא מקום אבותיו הוה (דכי מלך אבתי הוה צדיק ממלא מקום אבותיו הוה ואחר כך החמיץ) יהויקים לא ממלא מקום אבותיו הוה.

יב.

חרמון אין בו מעילה, אף שמן המשחה שבזקן אהרן אין בו מעילה. ועדיין היה אהרן דואג, אמר שמא משה לא מעל אבל אני מעלתי (שמא נפל עלי מן השמן במקום שאין ראוי למשיחה ומעלתי)? יצתה בת קול ואמרה לו הנה מה טוב ומה נעים שבת איתים גם יחד, מה משה לא מעל, אף אתה לא מעלת.

ת"ר אין מושחים את המלכים אלא על המעיין, כדי שתמשך מלכותם, שנא' וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְהֵם קְחוּ עִמָּכֶם אֶת־עַבְדֵי אֲדֹנֵיכֶם וְהִרְפַּתֶּם אֶת־שַׁלְמָה בְּנֵי עַל־הַפְּרֵדָה אֲשֶׁר־לִי וְהוֹרְדֶתֶם אֹתוֹ אֶל־נְהוֹן (אלמא בעי משיחה על המעיין).

אמר רבי אמי האי מאן דבעי לידע אי מסיק שתיה אי לא, ניתלי (ידליק) שרגא בעשרה יומי דבין ראש השנה ליום הכפורים בביתא דלא נשיב זיקא, אי משיך נהוריה (שדולק כל זמן שהשמן בתוכו) נידע דמסיק שתיה.

ומאן דבעי למיעבד בעיסקא, ובעי למידע אי מצלח אי לא מצלח, לירבי תרנגולא (על שם ההוא עיסקא) אי שמין ושפר (שמשמנת ומשבחת) מצלח.

האי מאן דבעי למיפק לאורחא, ובעי למידע אי חזר ואתי לביתא אי לא, ניקום בביתא דחברא (בית חשוך) אי חזי בכואה דבבואה לידע דהדר ואתי לביתא.

ולאו מלתא היא (דזימנא דאע"ג דלית ליה בבואה דבבואה דהדר אתי, ואפילו הכי לא ליעבד הכי... דלמא (לא חזי בבואה דבבואה) חלשא דעתיה ומיתרע מזליה (ולא הדר אתי משום דמיתרע מזליה, דאי לא הוה עביד הכי לא הוה מיתרע מזליה והדר אתי הלכך לא ליעביד).

אמר אביי, השתא דאמרת סימנא מילתא היא, לעולם יהא רגיל למיחזי בריש שתא קרא ורוביא, כרתי וסילקא ותמרי (דהני גדלי לעגל טפי משאר ירקות קרא דלעת רוביא תלתן).

אמר להו רב משרשיא לבריה כי בעיתו מיעל ומיגמרי קמי רבייכו, גרסו מתניתא (מעיקרא

בצנצנת המן דהוי נגנו למשמרת לדורותיכם וכתוב במקלו של אהרן למשמרת לאות לבני מרי... מה צנצנת המן נגנו אף מקלו של אהרן נגנו) אתיא דורות דורות (דכתוב בצנצנת המן והנה אותו לפני ה' למשמרת לדורותיכם וכתוב בשמן המשחה שמן משחת קדש יהיה זה לי לדורותיכם, מה צנצנת המן נגנו אף שמן המשחה נגנו)? אמר רב פפא באפרסמא דביא (משהו את יהואחז).

ת"ר כיצד מושחין את המלכים? כמין נזר (דהדר ליה הודרני באצבעתיה ככלילא) ואת הכהנים? כמין כי. מאי כמין כי? אמר רב מנשיא בר גדא כמין כף יוני (שמתחיל למשוה באצבעו בין ריסי עיניו ומושיך אצבעו על הראש והולך עד שמגיע לעורף ככף יוני).

תני חדא בתחלה מוצקין שמן על ראשו, ואח"כ נותנין לו שמן בין ריסי עיניו (ושם מושחים לכהן כמין כף יוני כדפרישנא) ותניא אחריתי בתחלה נותנין לו שמן בין ריסי עיניו (ושם מושחים לכהן כמין כף יוני כדפרישנא) ואח"כ מוצקים לו שמן על ראשו?

תנאי היא, איכא דאמרי משיחה עדיפא, ואיכא דאמרי יציקה עדיפא. מ"ט דמאן דאמר יציקה עדיפא? דכתיב וַיִּצַק מִשְׁמֵן הַמִּשְׁחָה עַל־רֹאשׁ אֶהֱרֹן וַיִּמָּשַׁח אֹתוֹ לְקָדְשׁוֹ. ומאן דאמר משיחה עדיפא, מ"ט? קסבר שכן אתה מוצא אצל כלי שרת (דהוה משיחה ולא יציקה). והכתיב ויצוק, ובסוף וימשה? הכי קאמר מאי טעם ויצוק, משום דוימשה (כבר).

ת"ר פְּשָׁמֶן הַטּוֹב עַל־הָרֹאשׁ יֵרֵד עַל־הַזָּקָן וְזָקָן אֶהְרֶן שִׁיֵּרֵד עַל־פִּי מְדוּחָתוֹ כְּמִין שְׁנֵי טְפֵי מֵרְגְלוֹתַי הֵיוּ תְלוּיוֹת לְאַהֲרֹן בְּזַקְנוֹ. אמר רב פפא, תנא כשהוא מספר (כשהיה מדבר עם אחרים) עולות ויושבות לו בעיקר זקנו (בעקרי זקנו כדי שלא יפלו) ועל דבר זה היה משה דואג, אמר שמא חס ושלום מעלתי בשמן המשחה (שנגעתי בו כשהלבשתיו)? יצתה בת קול ואמרה כשמן הטוב... כמל חרמון, מה מל

אין בין משוח בשמן המשחה... מתניתין דלא כרבי מאיר, דאי ר"מ, הא תניא מרובה בגדים מביא פר הבא על כל המצות, דברי ר"מ, ולא הודו לו חכמים. מ"ט דר"מ? דתניא משיח אין לי אלא משוח בשמן המשחה, מרובה בגדים מניין? תלמוד לומר הכהן המשיח.

במאי אוקימתיה, כרבנן. [דף יב ע"ב] אימא סיפא אין בין כהן משמש לכהן שעבר אלא פר יום הכפורים ועשירית האיפה (דמשל ראשון הן באין, הא לכל שאר דבריהם זה וזה שוין דשני נמי כל מצות כהונה גדולה עליו), אתאן לרבי מאיר דתניא אירע בו פסול בכהן גדול, ועבר (עבר דברייתא לא דמי לשעבר דמתניתין) ומינו כהן אחר תחתיו הראשון חוזר לעבודתו, והשני כל מצות כהונה עליו, דברי ר"מ, רבי יוסי אומר ראשון חוזר לעבודתו, ושני אינו ראוי לא לכהן גדול ולא לכהן הדיוט, אמר רבי יוסי מעשה ביוסף בין אילים מצפורי שאירע בו פסול בכהן גדול ומינוהו תחתיו ובא מעשה לפני חכמים ואמרו ראשון חוזר לעבודתו שני אינו ראוי לא לכהן גדול ולא לכהן הדיוט, כהן גדול משום איבה, כהן הדיוט משום מעלין בקדש ואין מורידין. רישא רבנן וסיפא ר"מ?

אמר רב חסדא אין, רישא רבנן וסיפא ר"מ. רב יוסף אמר רבי היא, ונסיב לה אליבא דתנאי (בחדא סבר לה כרבי מאיר וסתמה כרבי מאיר, וברישא סבר לה כרבנן וסתמה כרבנן). רבא אמר ר"ש היא, וסבר לה כר"מ בחדא (דכהן שעבר דשני כל מצות כהונה עליו חוץ מפר יוח"כ ועשירית האיפה) ופליג עליה בחדא (דאילו רבי מאיר סבר מרובה בגדים מביא פר הבא על כל המצות דהיינו פר העלם דבר של צבור, ואילו ר' שמעון סבר דאינו מביא פר הבא על כל המצות, כדתנן אין בין משוח בשמן המשחה למרובה בגדים אלא פר הבא על כל המצות).

דתניא דברים שבין כהן גדול לכהן הדיוט אלו הם פר הבא על כל המצות, ופר יוח"כ, ועשירית האיפה, ולא פורע ולא פורס, אבל

כי היכי דתהוי מרגלא מילתא בפומיכו ותהוון ידעין למשאל ליה) ועלו לקמי רבייכו, וכי יתביתו קמיה חזו לפומיה, דכתיב וְהָיוּ עֵינֶיךָ לְאֹת אֶת־מוֹקְדֶךָ, וכי גרסיתו גרסו על נהרא דמיא, דכי היכי דמשכן מיא משכן שמעתתיכו (דלא ליפסוק מפומיכו כמעין זה שמושך והולך) ותיבו אקילקלי דמתא מחסיא (הוו תלמידי חכמים ראויים להוראה, ותרבות יפה היה בהם אבל בפומבדיתא לא הוי תרבות מעליא כל כך, וקאמר ליה מוטב לו לדור באשפה במתא מחסיא...) ולא תיבו (מלדור) אפדני דפומבדיתא. טב גלדנא סריא (מוטב לאכול דג קטן מוסרח כדאמרינן (מועד קטן יא:) כוורא סמוך למיסרחיה מעלין דמתא מחסיא, למיכל מכותהא דרמי כיפי [אפילו מכותה שהוא משובח וחזק שמשבר את האבן כששופכים הימנו אעפ"כ לא תאכל הימנו כדאמרינן (פסחים מב.) שלשה דברים נאמרו בכותה מטמטם את הלב... כיפי סלעים כדמתרגמינן סלע כיפא אית דמפרשי מוטב תאכל גילדנא סריא שאין דמיהם יקרים מכותה שאוכלים אותו עשירים ושרים הדרים ברמי כיפי כלומר במגדלים וחומות גדולות לפי שדמיהם יקרים].

קָמָה קָרְנֵי קָהָ רמח קרני ולא רמה פכי, דוד ושלמה שנמשחו בקרן נמשכה מלכותן, שאול ויהוא שנמשחו בפך לא נמשכה מלכותן.

'המשוח בשמן המשחה... ת"ר משיח יכול מלך (יביא פר שהיה משוח ת"ל כהן)? ת"ל כהן, אי כהן, יכול מרובה בגדים? ת"ל משיח, אי משיח, יכול משוח מלחמה? תלמוד לומר וְהַפְלִיחַן הַמְּשִׁיחַ, שאינו משיח על גביו. מאי משמע? כדאמר רבא הירך המיומנת שבירך, הכא נמי המשיח המיומן שבמשוחים (דהיינו כהן גדול).

אמר מר משיח יכול מלך. מלך פר הוא דמייתי, שעיר הוא דמייתי? איצטריך, ס"ד אמינא על שגגת מעשה יביא שעיר, על העלם דבר יביא פר, קמ"ל.

יב:

אין לי אלא שעבר מחמת קריו (דהוי כהן גדול מעליא, שהרי חוזר לעבודתו הוא) מחמת מומין מנין (דאינו חוזר לעבודתו מפני המום מנין שמצווה על הבתולה)? ת"ל והוא.

בעא מיניה רבא מרב נחמן משיח (כלומר כהן גדול) שנצטרע מהו באלמנה, (מי אמרינן...) מידחא דחי (להאי מאלמנה) או (דלמא כהונה גדולה) מיפטר פטר (ליה להאי מאלמנה, וכי נצטרע דליכא כהונה גדולה לא פטר ומותר באלמנה)? לא הוה בידיה. זימנין הוי יתיב רב פפא וקמבעיא ליה, א"ל הונא בריה דרב נחמן לרב פפא, תנינא אין לי אלא שעבר מחמת קריו, עבר מחמת מומין מנין? ת"ל והוא (דאפילו עבר ראשון מחמת מומו אסור באלמנה, וכי נצטרע אין לך מום גדול מזה ושמעין מינה דאפילו הכי אסור באלמנה) קם נשקיה ברישיה ויהיב ליה ברתיה.

פסק הרמב"ם א. אין בין כהן משוח בשמן המשחה למרובה בגדים אלא פר שמביא כהן המשיח אם שגג באחד מן המצות שחייב עליהן חטאת שנאמר אם הכהן המשיח יחטא, אבל לשאר הדברים שוים הם כלי המקדש (הידי).
ב. כהן גדול שנמשח בשמן המשחה ועבר מעבודתו מפני מום או זקנה וכיוצא בהן וחטא בשגגה זו מביא פר על שגגתו, לפי שאין בין כהן משיח המשמש לכהן משיח שעבר אלא פר יום הכפורים ועשירית האיפה של כל יום שאין מקריב אותן אלא כהן המשמש בכהונה גדולה, אבל פר הבא על כל המצוות שוים הם בו שגגות (טו).
ג. וככה עשהו משה רבינו במדבר, לקח מן המור והקנמון והקדה מכל אחד משלשתן חמש מאות שקל בשקל הקודש, ומקנה הבושם חמשים ומאתים, וזהו שנאמר בתורה וקנמן בשם מחציתו חמשים ומאתים ששוקלים אותו בכ' פעמים חמשים ומאתים בכל פעם, ושוחק כל אחד ואחד לבדו, ועירב הכל ושרה אותן במים זכין ומתוקין עד שיצא כל כהן במים ונתן על המים שמן זית היו והוא י"ב לוג, כל לוג ד' רביעיות, ובישל הכל על

הוא פורם מלמטה וההדיוט מלמעלה, ואין מטמא לקרובים, ומוזהר על הבתולה, ואסור באלמנה, ומחזיר את הרוצה, ומקריב אונן ואינו אוכל ואינו חולק, מקריב חלק בראש ונוטל חלק בראש (אע"פ שאינו מקריב) ומשמש בשמונה כלים (וההדיוט בדי') וכל עבודת יום הכפורים אינה כשרה אלא בו, ופטור על טומאת מקדש וקדשיו, וכולן נוהגין כמרובה בגדים חוץ מפר המביא על כל המצות, וכולן נוהגין במשיח שעבר (דהיינו שני) חוץ מפר יוה"כ ועשירית האיפה (דאין בין כהן המשמש לכהן שעבר אלא פר יוה"כ ועשירית האיפה) וכולן אין נוהגין במשוח מלחמה חוץ מה' דברים האמורים בפרשה לא פורע ולא פורם, ואין מטמא לקרובים, ומוזהר על הבתולה, ואסור באלמנה, ומחזיר את הרוצה, דברי רבי יהודה וחכמים אומרים אינו מחזיר.

והאי ממאי דר"ש היא? א"ר פפא, מאן שמעת ליה דאמר פטור על טומאת מקדש וקדשיו, ר"ש.

'חוי' מה' דברים האמורים בפרשה'. מה"מ? דת"ר ותפחן הגדול מאתיו זה כהן גדול, אֲשֶׁר- יוֹצֵק עַל-רֵאשׁוֹ שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה זֶה מִשׁוּחַ מִלְחָמָה, וּמִלֵּא אֶת-יָדוֹ לְלִבֵּשׁ אֶת-הַבְּגָדִים זֶה מִרְוּבָה בְּגָדִים, עַל כֹּלֵן הוּא אוֹמֵר אֶת-רֵאשׁוֹ לֹא יִפְרָע וּבְגָדָיו לֹא יִפָּרֵם וְעַל כֹּל-נִפְשֵׁת מֵת לֹא יָבֵא. יְכוּל יְהוּ כֹלֵן מִקְרִיבִין אוֹנְנִים? ת"ל כִּי גִזַּר שֶׁמֶן מִשְׁחַת אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ, עָלֵינוּ וְלֹא עַל (מְשִׁיחַ) חִבְרֵנוּ (לְמַעֲוֵטֵי מִשׁוּחַ מִלְחָמָה דֹּאֵין מִקְרִיב אוֹנֵן אֲבָל כֹּהֵן גָּדוֹל מִקְרִיב אוֹנֵן בֵּין מִרְוּבָה בְּגָדִים וּבֵין רֵאשׁוֹן שְׁחוֹזֵר לְעִבּוּדָה וְאִפִּילוּ שְׁנֵי מִפְנֵי שֶׁהֵן בְּכָל כְּהוֹנָה גְּדוּלָה לְאִפּוּקֵי מִשׁוּחַ מִלְחָמָה דְּלֹא בְּכָל כְּהוֹנָה גְּדוּלָה הוּא) וְאַחַר שֶׁחִלְקוּ הַכְּתוּב (לְמִשׁוּחַ מִלְחָמָה שְׁאִינוּ מִקְרִיב אוֹנֵן כְּכֹהֵן גָּדוֹל) יְכוּל לֹא יְהֵא מְצוּוּהָ עַל הַבְּתוּלָה? ת"ל וְהָיָא.

כתנאי והוא אשה בבתוליה יקח אחר שחלק הכתוב (למשוח מלחמה שאינו מקריב אונן ככהן גדול, יכול לא יהא מצווה על הבתולה) ריבה, דברי רבי ישמעאל, רבי עקיבא אומר

שמואל כרבי יהודה סבירא ליה, דאמר כל קרע שאינו מבדיל שפה שלו אינו אלא קרע של תפלות (דבעלמא לא יצא ידי קריעה הלכך מותר בכהן גדול).

ומי אית ליה לר' יהודה קריעה בכהן גדול, והא תניא אילו נאמר ראש לא יפרע ובגד לא יפרום, הייתי אומר בראש ובגד של סוטה הכתוב מדבר וכוונת הכתוב לומר שפליעת ופלימת סוטה לא תעשה על ידי כהן גדול, אלא ככהן הדיוט [דכתוב ופרע את ראש האשה ותנן במסכת סוטה (ז):] הכהן אוחז בבגדיה אם נקרעו נקרעו, ואם נפרמו נפרמו] ת"ל את ראשו לא יפרע ובגדיו לא יפרום, נא הכתוב ללמד, שכהן גדול... שאינו בפריעה ופרימה כל עיקר ואסור לו לקרוע בגדיו כלל דברי רבי יהודה, רבי ישמעאל אומר אינו פורם כדרך שבני אדם פורמין, אלא הוא כהן גדול מלמטה וההדיוט מלמעלה?

שמואל סבר לה כר' יהודה בחדא (דכל שאינו מבדיל מקמי שפה הוי קרע של תפלות) ופליג עליה בחדא (דאילו רבי יהודה סבר דכהן גדול אינו בפריעה ופרימה כל עיקר, ושמואל סבר דפורם מלמטה למטה מקמי שפה).

פסק הרמב"ם כהן גדול חייב בכל דברי אבילות, אלא שאסור לו לקרוע בגדיו למעלה אבל (ז). **פסק הש"ע** על כל המתים, אם רצה מניח שפת הבגד שלימה, וקורע מהשפה ולמטה. ועל אביו ואמו, צריך לקרוע כל השפה. (הגה וי"א אף על שאר מתים צריך לקרוע השפה, וכן נוהגין). יו"ד (שמ"ב).

משנה כל התדיר מחבירו קודם את חבירו, וכל המקודש מחבירו קודם את חבירו. פר המשיח ופר העדה עומדים פר המשיח קודם לפר העדה בכל מעשיו.

(גמרא) **מנא הני מילי?** אמר אב"י, דאמר קרא **מְלִבְדֵי עֲלֵת הַפֶּקֶר אֲשֶׁר לְעֵלֵת הַתְּמִיד** (למה לי) מכדי כתיב עולת הבקר, עולת התמיד למה לי? הכי קאמר רחמנא כל דתדירה קדמה (דזה

האש עד שאבדו המים ונשאר השמן והניחו בכלי לדורות כלי המקדש (א.ב.). ד. אין מושחין ממנו לדורות אלא כהנים גדולים ומשוה מלחמה ומלכי בית דוד בלבד, אפילו כהן בן כהן מושחין אותו, שנאמר והכהן המשיח תחתיו מבניו וגו' כלי המקדש (א.ז.). ה. אין מושחין את המלך אלא על גבי המעיין, ואין מושחין מלך בן מלך שהמלכות ירושה למלך לעולם שנאמר הוא ובניו בקרב ישראל, ואם היתה שם מחלוקת מושחין אותו כדי לסלק המחלוקת ולהודיע לכל שזהו מלך לבדו, כמו שמשחו שלמה מפני מחלוקת אדוניהו, ויואש מפני עתליה, ויהואחז מפני יהויקים אחיו, וזה שמשחו אלישע ליהוא לא בשמן המושחה משחו אלא בשמן אפרסמון ודבר זה מסורת ביד החכמים כלי המקדש (א.יא.). ו. כיצד מושחין את הכהן, צק את השמן על ראשו וסך ממנו על גבי עיניו כמין כי יונית שנאמר ויצק משמן המושחה על ראש אהרן וימשה אותו לקדשו, ומלכי בית דוד מושחין אותן כמין נזר על ראשו, ולא ימשה במקומות אחרות ולא ירבה בשמן כלי המקדש (א.ט.).

משנה כהן גדול פורם מלמטה, וההדיוט מלמעלה. כהן גדול מקריב אוגן ולא אוכל, וההדיוט לא מקריב ולא אוכל.

(גמרא) **אמר רב** למטה למטה ממש (דהיינו בשפת חלוקו) למעלה למעלה ממש (בצואר בשפה במפתח חלוקו) **ושמואל** אמר למטה למטה מקמי שפה (שקורעין למטה משפה לפיו שהוא למטה מבית הצואר) למעלה למעלה מקמי שפה (שקורעין בית הצואר ממש) וזה וזה בצואר.

מיתיבי על שמואל על כל המתים כולן רצה מבדיל קמי שפה שלו, רצה אינו מבדיל קמי שפה שלו, על אביו ועל אמו מבדיל, כיון דבעלמא על שאר קטונים הוי קרע (דאם רצה אינו מבדיל אלא קורעין למטה משפה ויצא ידי קריעה אם כן כהן גדול היכי מצי קרע למטה מקמי שפה...) קרי כאן בגדיו לא יפרום?

שעיר עבודת כוכבים קודם לשעיר נשיא.
מ"ט? האי צבור והאי יחיד.

שעיר נשיא קודם לשעירת יחיד. מ"ט? האי
מלך והאי הדיוט.

שעירת יחיד קודמת לכבשת יחיד (כגון שהיו
שנים זה הביא כשבה וזה הביא שעירה). והא
תניא כבשת יחיד קודמת לשעירת יחיד? אמר
אביי תנאי היא, מר סבר שעירה עדיפא, שכן
נתרבתה אצל עבודת כוכבים ביחיד, ומר סבר
כבשה עדיפא, שכן נתרבתה באליה (דעו
אינה טעונה אליה).

עומר קודם לכבש הבא עמו, שתי הלחם קודמים
לכבשים הבאים עמהם. זה הכלל דבר הבא בגין
ליום (בגלל יום, כבש גלל עומר, וכבשים בגלל
שתי הלחם) קודם לדבר הבא בגין לחם.

פסק הרמב"ם א. וכיצד סידור הקרבתו, מוסף
שבת תחלה ואחריו מוסף החדש ואחריו מוסף
יום טוב, שכל התדיר מחבירו קודם את חבירו
וכן כל המקודש מחבירו קודם את חבירו, היה
לפניו תדיר ומקודש יקדים איזה מהם שירצה
תמידין ומוספין (ט.ב). ב. ...שעיר ע"ז קודם לשעיר
נשיא שהנשיא יחיד, ושעיר נשיא קודם
לשעירת יחיד, ושעירת יחיד קודמת לכבשה,
אע"פ ששניהם חטאת, שהשעירה ראויה
לבוא על הכריתות שמביאין עליהם חטאת,
והכבשה אינה באה על שנגת ע"ז תמידין
ומוספין (ט.ז). ג. חטאת קודמת לעולה אפילו
חטאת העוף קודמת לעולת בהמה שנאמר את
אשר לחטאת ראשונה בנין אב לכל חטאת
שהיא קודמת לעולה הבא עמה, וכן בשעת
הפרשה מפריש החטאת תחלה ואחר כך
העולה תמידין ומוספין (ט.ו). ד. ... העומר קודם
לכבש הבא עמו, ושתי הלחם קודמין לשני
כבשים, זה הכלל דבר הבא בגלל היום קודם
לדבר הבא בגלל הלחם תמידין ומוספין (ט.ט).

משנה האיש קודם לאשה להחיות ולהשב
אבדה, והאשה קודמת לאיש לכסות ולהוציא

בנה אב דבכל מקום תדיר קודם דמשמע אשר
לעולת התמיד שהיתה כבר).

וכל המקודש מחבירו הוא קודם את חבירו.
מנלן? דתנא דבי רבי ישמעאל וקדש'תו לכל
דבר שבקדושה, לפתוח ראשון (לקרות
בתורה) ולברך ראשון (בזמון) וליטול מנה יפה
ראשון.

דף יג ע"א 'פר כהן משוח ופר עדה... מנא
הני מילי? דת"ר וְשָׁרְף אֹתוֹ כְּאִשֶּׁר שָׂרְף אֶת הַפָּר
הָרִאשׁוֹן, מה ת"ל הראשון (פרשת פר כהן
משיח כתיבא ברישא והדר כתיבא פר העלם
דבר של צבור, ועשה לפר כאשר עשה לפר
החטאת דהיינו לפר כהן משיח, למה ליה
למיהדר וכתב כאשר שרף את הפר הראשון)?
שיהא ראשון קודם לפר העדה בכל מעשיו.

ת"ר פר כהן משיח ופר העדה עומדים פר כהן
משיח קודם לפר העדה בכל מעשיו, הואיל
ומשיח מכפר ועדה מתכפרת, דין הוא שיקדים
המכפר למתכפר, וכן הוא אומר וְכָפַר בְּעֹדוֹ
(והדר) וּבְעֵד בֵּיתוֹ (והדר) וּבְעֵד כָּל-קִתְלֵי
יִשְׂרָאֵל.

פר העלם דבר של צבור קודם לפר של עבודת
כוכבים (הוי עולה).

מ"ט, האי חטאת והאי עולה, ותניא והקריב
את אשר לחטאת ראשונה. מה ת"ל, אם ללמד
שתהא חטאת ראשונה, הרי כבר נאמר וְאֶת-
הַשְּׂנִי יַעֲשֶׂה עֹלָה כְּמִשְׁפֵּט, אלא זה בנה אב,
שיהו כל חטאות קודמות לעולות הבאים
עמהם, וקיי"ל, דאפילו חטאת העוף קודמת
לעולת בהמה.

פר עבודת כוכבים קודם לשעיר עבודת
כוכבים. אמאי, האי חטאת והאי עולה? אמרי
במערבא משמיה דרבא בר מרי חטאת
עבודת כוכבים חסירא 'א' לחטאת כתיב
(למימרא דעולה קדמה). **רבא אמר** כמשפט
כתיב ביה (כפר דעבודת כוכבים דבתר
כתיבה אזלינן ועולה ברישא כתיבא).

קודם למושח שעבר מהמת קרי, והעובר מהמת קרי קודם לעובר מהמת מום, והעובר מהמת מום קודם לכהן משוח מלחמה, ומשוח מלחמה קודם לסגן, וסגן קודם לקתיקול, וקתיקול קודם לאמרכל, ואמרכל קודם לגזבר, וגזבר קודם לראש משמר, וראש המשמר קודם לראש בית אב, וראש בית אב קודם לכהן הדיוט משאר הכהנים, נמצאו הכהנים תמיד שמנה מעלות זו למעלה מזו כלי המקדש (ד"ט). ב. ... היה כהן גדול וכהן הדיוט יטמא ההדיוט, וכל הקודם את חבירו במעלה מתאחר בטומאה, וסגן עם משוח מלחמה שפגעו במת מצוה יטמא משוח מלחמה ואל יטמא הסגן אבל (ג.ט). **פסק הש"ע א.** פודים האשה קודם האיש, ואם רגילין במשכב זכור, פודין האיש קודם... יו"ד (רנב,ח). **ב.** איש ואשה שבאו לשאול מזון, מקדימין אשה לאיש. וכן אם באו לשאול כסות. וכן אם באו יתום ויתומה לינשא, מקדימין להשיא היתומה יו"ד (רנא,ח). ג. הוא ואביו ורבו בשבי, הוא קודם לרבו, ורבו קודם לאביו, אמו קודמת לכולם (שי"ך פירוש אפילו לדדיה אע"ג דהיו קודמים לחיי אביו ורבו... אפ"ה להוציא מבית השבי אמו קודמת לכולן משום דלמא עבדי בה איסורא, ומשמע דאין בשביה זו משום סכנת נפשות, אבל אם יש סכנת נפשות היו קודמין לשל אמו) יו"ד (רנב,ט).

משנה כהן קודם ללוי, לוי לישראל, ישראל למזור, ומזור לנתין, ונתין לגר, וגר לעבד משוחרר. אימתי, בזמן שכולם שוים, אבל אם היה ממזר תלמיד חכם וכהן גדול עם הארץ, ממזר תלמיד חכם קודם לכהן גדול עם הארץ.

(גמרא) כהן קודם ללוי שנאמר כְּנִי עִמָּכֶם אֶתְּחַן וּמִשָּׁה נִיבְבֵל אֶתְּחַן לְהַקְדִּישׁוּ קָדֶשׁ קָדָשִׁים (אלמא כהן עדיף מלוי). לוי קודם לישראל שנאמר בְּעֵת הַהוּא הִבְדִּיל ה' אֶת־שִׁבְט הַלְוִי, ישראל קודם למזור שזה מיוחס, וזה אינו מיוחס. ממזר קודם לנתין זה בא מטפה כשרה, וזה בא מטפה פסולה. נתין קודם לגר זה גדל עמנו בקדושה, וזה לא גדל עמנו בקדושה. גר קודם לעבד משוחרר זה היה בכלל ארור, וזה לא היה בכלל ארור.

מבית השבי. בזמן ששניהם עומדים בקלקלה (האיש למשכב זכור) האיש קודם לאשה.

(גמרא) ת"ר היה הוא ואביו ורבו בשבי הוא קודם לרבו, ורבו קודם לאביו, אמו קודמת לכולם (דאית לה זילותא טפי). חכם קודם למלך ישראל (שאין כל ישראל ראויין לחכמה, אבל מלך כל ישראל ראויין למלכות) חכם שמת אין לנו כיוצא בו, מלך ישראל שמת כל ישראל ראויים למלכות. מלך קודם לכהן גדול שנאמר וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ (דוד) לָהֶם קָחֵי עִמָּכֶם אֶת־עַבְדֵי אַדְוִינְיָכֶם... (ועל כרחק אנפשיה קאמר אלמא מלך עדיף) כהן גדול קודם לנביא, שנאמר וּמִשָּׁח אֶתְּו שֵׁם צְדוּק הַכֹּהֵן וַנִּתֵּן הַנְּבִיא, הקדים צדוק לנתן ואומר שְׁמַעֲנָא יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל אֶתְּהוּ וְרַעֲיָה... יכול הדיוטות היו? ת"ל כִּי־אֲנֹשִׁי מוֹפֵת הָמָּה, ואין מופת אלא נביא, שנאמר וַנִּתֵּן אֲלֵיָה אֹת אֹז מוֹפֵת. משוח בשמן המשחה קודם למרובה בגדים, מרובה בגדים קודם למשיח שעבר מהמת קריו, משיח שעבר מהמת קריו קודם לעבר מהמת מומו, עבר מהמת מומו קודם למשוח מלחמה, משוח מלחמה קודם לסגן, סגן קודם לאמרכל. מאי אמרכל? אמר רב חסדא אמר כולא (שממונה על כולם ואין משיבין על דבריו). אמרכל קודם לגזבר (הממונה על האוצרות שבמקדש) גזבר קודם לראש משמר, ראש משמר קודם לראש בית אב, ראש בית אב קודם לכהן הדיוט.

איבעיא להו לענין טומאה (ליטמא למת מצוה) סגן ומשוח מלחמה איזה מהם קודם? אמר מר זוטרא בריה דרב נחמן ת"ש, דתניא סגן ומשוח מלחמה שהיו מהלכים בדרך ופגע בהם מת מצוה, מוטב שיטמא משוח מלחמה ואל יטמא סגן, שאם יארע בו פסול בכהן גדול, נכנס הסגן ומשמש תחתיו. והתניא משוח מלחמה קודם לסגן? אמר רבינא כי תניא ההיא להחיותו (הוא קודם לסגן משום דצבור צריכים לו למשוח מלחמה לצורך מלחמה טפי מסגן).

פסק הרמב"ם א. כהן הגדול המשוח קודם למרובה בגדים, ומרובה בגדים העומד לשרת

(האוכל פת - ופחמין עצמן כהדא השיב להו) והאוכל ביצה מגולגלת בלא מלח, והרגיל בשמן זית, והרגיל ביין ובשמים, והשותה מים של שיורי עיסה (שנשתויריה מלישה) ויש אומרים אף הטובל אצבעו במלח ואוכל.

'הרגיל בשמן זית' מסייע ליה לרבי יוחנן, דאמר רבי יוחנן כשם שהזית משכח לימוד של שבועים שנה (שסדור בפיו כל ע' שנה), כך שמן זית משיב (מחזיר) לימוד (שנשתכח הימנו) של שבועים שנה.

'והרגיל ביין ובשמים' מסייע ליה לרבא, דאמר רבא חמרא וריחני פקחין.

'והטובל אצבעו במלח' אמר ר"ל ובאחת. כתנאי, ר' יהודה אומר אחת ולא שתיים, רבי יוסי אומר שתיים ולא שלש וסימניך (לגרסא שלא תטעה שאם לא תדע אם אחד אומר אחד ולא שתיים ואחד אומר שתיים ולא שלש או שמא אחד אומר שתיים ולא שלש ואחד אומר שלש ולא ארבע יהא סימן...) קמיצה זיל ימין סא האצבע טהני ממיין (כלומר כפוף הקמיצה ונשתוירו מאותן אצבעות של יד העומדין לבד שתי אצבעות זקופין כסדרן מכאן דהיינו אצבע ואמה מכאן זורת מכאן דהיינו שתי אצבעות מכאן ואצבע אחד מכאן, ובכך תהא זכור שאחד אומר אחת ולא שתיים ואחד אומר שתיים ולא שלש, גודל האצבע הכי שמאלית כלל ימין לא קא חשיב הכא עם שאר אצבעות משום דלא קאי בסדר אצבעות).

עשרה דברים קשים ללימוד (שהעושה אותן יהא קשה לשמוע) העובר תחת האפסר הגמל וכל שכן תחת גמל עצמו (כהדא השיב להו) והעובר בין שני גמלים, והעובר בין שתי נשים, והאשה העוברת בין שני אנשים, והעובר מתחת ריח של נבילה (כלומר ההולך ומריח ריח נבילה דכל ההולך ומריח הוא עובר תחת אותו ריח שהריח הולך ועולה) והעובר תחת הנשר שלא עברו תחתיו מים מ'.

'אימתי, בזמן שכולן שוין...' כו'. מה"מ? א"ר אחא ברבי חנינא, דאמר קרא יקרה היא מפנינים, מכהן גדול שנכנס לפני ולפנים.

תניא, רשב"י אומר בדין הוא שיקדים עבד משוחרר לגר, שזה גדל עמנו בקדושה, וזה לא גדל עמנו בקדושה, אלא זה היה בכלל ארור, וזה לא היה בכלל ארור.

שאלו תלמידיו את רבי אלעזר ברבי צדוק מפני מה הכל רצין (מתרצין) לישא גיורת ואין הכל רצין (מתרצין) לישא משוחררת, אמר להם זו היתה בכלל ארור, וזו לא היתה בכלל ארור. דבר אחר זו היתה בחזקת שמור, וזו לא היתה בחזקת שמור (דסתם שפחה מופקרת לשון אחר גיורת בעיא לאיגורי ומשמרת עצמה לפי שבדעתה להתגייר, אבל שפחה אין בידה לשחרר עצמה ואינה משמרת עצמה).

שאלו תלמידיו את רבי אלעזר מפני מה הכל מכיר את קונו, והתול אינו מכיר את קונו? אמר להם ומה האוכל ממה שעכבר אוכל משכה, האוכל עכבר עצמו עאכ"ו.

שאלו תלמידיו את ר"א מפני מה הכל מושלים בעכברים? מפני שסורן רע ושיצר לבם רע הוא יותר מדאי סורו שר שלהם כדאמר (ב"מ נט:): בגר שסורו רע דהיינו יצר הרע ששר שלו רע הוא. מאי היא (היכי הוי סורן רע)? רבא אמר אפילו גלימי (דלאו מאכל ולית בהו הנאה) גייצי (נושכין). [דף יג ע"ב] רב פפא אמר אפילו שופתא מרא (ביתד של מרא דעיץ) גייצי.

ת"ר, חמשה דברים משכחים את הלימוד האוכל ממה שאוכל עכבר וממה שאוכל התול, והאוכל לב של בהמה, והרגיל בזיתים, והשותה מים של שיורי רחיצה, והרוחץ רגליו זו על גבי זו ויש אומרים אף המניח כליו (מלבושיו) תחת מראשותיו.

חמשה דברים משיבים את הלימוד פת פחמין (פת האפוי בגחלים) וכל שכן פחמין עצמן

א"ר יוחנן בימי רשב"ג נישנית משנה זו (הא דתניא לעיל כשהנשיא נכנס).

(וכן היו המעמדות בזמן שמתקנו את חילוקי הכינויים הנזכרים לעיל) רבן שמעון בן גמליאל נשיא, רבי מאיר חכם, רבי נתן אב"ד, כי הוה רשב"ג התם הוה קיימי כולי עלמא מקמיה, כי הוה עיילי רבי מאיר ורבי נתן הוה קיימי כולי עלמא מקמייהו, אמר רשב"ג לא בעו למיהוי היכרא בין דילי לדידהו, תקין הא מתניתא, ההוא יומא לא הוה רבי מאיר ורבי נתן התם, למחר כי אתו, חזו דלא קמו מקמייהו כדרגילא מילתא, אמרי מאי האי, אמרו להו הכי תקין רשב"ג. אמר ליה ר"מ לרבי נתן אנא חכם ואת אב"ד, נתקין מילתא כי לדידן (כלומר נעבד ליה כי היכי דעבד הוא לדידן ואית דגרסי נתקין מילתא כי ליתנן כלומר נתקין מילתא דלהוי לזכרון לעולם לדורות אפילו כי אינן בעולם, ואית דאמרי נתקין מילתא כי ליתני לומר לו שילמדנו דבר שאינו יודע ללמוד ויתבייש). מאי נעביד ליה, נימא ליה גלי עוקצים (ידרוש לן מסכת עוקצין) דלית ליה (שאינן סדור לו) וכיון דלא גמר, נימא ליה מַי יַמְלֵל גְבוּרֹת ה' יִשְׁמִיעַ כָּל-תְּהִלָּתוֹ, למי נאה למלל גבורות ה', מי שיכול להשמיע כל תהלותיו, נעבריה, והוי אנא אב"ד ואת נשיא. שמעינהו רבי יעקב בן קרשי, אמר דלמא חס ושלום אתיא מלתא לידי כיסופא, אזל יתיב אחורי עיליתיה דרשב"ג, פשטו (פירש) גרם ותנא (ושנה) גרם ותנא. אמר (רבן שמעון בן גמליאל) מאי דקמא, דלמא חס ושלום איכא בי מדרשא מידי, יהב דעתיה וגרסה. למחר אמרו ליה ניתי מר וניתני בעוקצין, פתח ואמר. בתר דאוקים (בתר שסיים) אמר להו אי לא גמירנא כסיפיתנן, פקיד ואפקינהו מבי מדרשא. הוה כתבי קושייתא בפתקא ושדו התם (לפיתקא בי מדרשא) דהוה מיפריק מיפריק, דלא הוה מיפריק כתבי פירוקי ושדו (ומה שלא היה מתרין כתבו אינהו הפירוקין ושדו בי מדרשא). אמר להו רבי יוסי תורה מבחוץ ואנו

יום, והאוכל פת שלא בשל כל צרכו, והאוכל בשר מזוהמא ליסמרון (אותו כף שבחשין את הקדרה קרי להו הכי על שם שמעבירין הזוהמא לצדדין) והשותה מאמת המים העוברת בבית הקברות, והמסתכל בפני המת ויש אומרים אף הקורא כתב שעל גבי הקבר.

ת"ר כשהנשיא נכנס, כל העם (כל השורות כולן אפילו הן מאה) עומדים, ואין יושבים עד שאומר להם שבו, כשאב"ד נכנס, עושים לו (שתי שורות בלבד) שורה אחת מכאן ושורה אחת מכאן עד שישב במקומו, כשחכם נכנס, אחד עומד ואחד יושב עד שישב במקומו. בני חכמים ותלמידי חכמים, בזמן שרבים צריכים להם מפסיעין על ראשי העם, יצא לצורך יכנס וישב במקומו.

בני ת"ח שממונים אביהם פרנס על הצבור, בזמן שיש להם דעת לשמוע נכנסים ויושבים לפני אביהם ואחוריהם כלפי העם, בזמן שאין להם דעת לשמוע נכנסים ויושבים לפני אביהם ופניהם כלפי העם. רבי אלעזר בר ר' צדוק אומר אף בבית המשתה עושים אותם (לבני חכמים שממונים אביהם פרנס על הצבור) סניפין (שמושיבין אותן בצד הזקנים מפני כבוד אביהם והויין סניפין לזקנים כסניף זה שמצניפין לקורה גדולה).

אמר מר יצא לצורך נכנס ויושב במקומו. אמר רב פפא לא אמרו אלא לקטנים (דאנום הוא), אבל (יצא) לגדולים לא (אינו נכנס ויושב במקומו דפושע הוא משום ד...) הוה ליה למבדק נפשיה מעיקרא, דאמר רב יהודה אמר רב לעולם ילמד אדם עצמו להשכים ולהעריב, כדי שלא יתרחק (דהיוצא לפנות ביום צריך שיתרחק מן הדרך כדי שלא יהו אחרים רואים אותו כדאמרינן במסכת ברכות) האידינא דחלשא עלמא, אפילו לגדולים נמי.

ר"א ב"ר צדוק אומר אף בבית המשתה עושים אותם סניפים, אמר רבא בהוי אביהם בפני אביהם (הא דעושים סניפין מפני כבוד אביהם).

אמרו משום ר"מ, אמר ר"מ לא אמר (לא רצה לומר בהדיא אמר ר"מ).

אמר רבי יוחנן פליגי בה רבן שמעון בן גמליאל ורבנן, **חד אמר** סיני עדיף (מי ששנה משנה וברייתא סדורין לו כנתינתן מהר סיני) **וחד אמר** עוקר הרים עדיף (דחריף ומפולפל בתורה אע"פ שאין משנה וברייתא סדורין לו כל כך).

רב יוסף סיני (קרו ליה סיני לפי שהיו משניות וברייתות סדורות לו כנתינתן מהר סיני אבל לא היה מפולפל כרבה) רבה עוקר הרים, שלחו לתמן איזה מהם קודם? שלחו להו סיני עדיף⁹, דאמר מר הכל צריכין למרי חטיא (כלומר רב יוסף הוא מרי חטיא שמשנה וברייתא סדורין לו מפי השמועה כנתינתן מהר סיני דמשנה וברייתא אבוהון דהלכתא) ואפילו הכי לא קביל רב יוסף עליה, מלך רבה עשרין ותרתי שנין, והדר מלך רב יוסף. וכל שני דמלך רבה, רב יוסף אפילו אומנא לביתיה לא חליף (שלא רצה לנהוג שררה בעצמו כל אותן השנים שמלך רבה אפילו בהאי שררותא שלא רצה להביא שום אומן בתוך ביתו אלא כשהוא רוצה להקיו דם היה האומן על לביתיה דרבה ושם היה מקומו, **ואית דגרסי** שלא רצה לנהוג שררות בעצמו כל אותן שנים שמלך רבה כלומר שלא היה לו פנאי להקיו עצמו אלא היה עוסק כל שעה בתורה לפני רבה).

אביי ורבא ורבי זירא ורבה בר מתנה הוו יתבי והוו צריכי רישא, אמרי כל דאמר מלתא ולא מפרין להו רישא. דכולהו איפריך, דאביי לא איפריך. חזייה רבה לאביי דגבה רישא (כלומר ראה לו הרמת ראש) א"ל נחמני, פתח ואימא (ואמור דרשא דמשמיא פסקו ליה רבותא אביי קרו ליה נחמני **ואיבא דאמרי** דבלשון גנאי קרי ליה נחמני כלומר עדיין אתה תלמידו של רב נחמן).

מבפנים (או הם יכנסו לבהמ"ד או אנו נצא אליהם ונשב עמם) אמר להן רבן שמעון בן גמליאל ניעיילינהו, מיהו ניקנסינהו דלא נימרו שמעתא משמייהו, אסיקו לרבי מאיר אחרים, ולר' נתן יש אומרים. אהוו להו בחלמייהו זילו פייסוהו לרבן שמעון ב"ג, רבי נתן אזל, רבי מאיר לא אזל, אמר דברי חלומות לא מעלין ולא מורדין. כי אזל רבי נתן, אמר ליה רשב"ג נהי דאהני לך קמרא [אבנט מוזהב כדאמרינן (שבת נט:)] דאבך (כלומר דאהני לך חשיבותא דאבך) למהוי אב ב"ד, שויניך נמי נשיא (דקא בעית למהוי נשיא).

מתני ליה רבי לרבן שמעון בריה, אחרים אומרים אילו היה תמורה [דף יד ע"א] לא היה קרב [דתנן במסכת בכורות (ב) קרא לתשיעי עשירי ולעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי שלשתן מקודשין, התשיעי נאכל במומו, והעשירי מעשר, והאחד עשר קרב שלמים ועושהו תמורה דברי ר"מ, אמר לו רבי יהודה וכי יש תמורה עושה תמורה והא קיימא לן דאין תמורה עושה תמורה כדתנן במסכת תמורה (ה) אך בכור שור קדש הן... הן קריבין ואין תמורתן קריבין, ומעשר יליף עברה עברה מבכור כתיב הכא כל אשר יעבור תחת השבט וכתוב התם בבכור והעברת כל פטר רחם...]. אמר לו מי הם הללו שמימיהם אנו שותים ושמותם אין אנו מזכירים? אמר ליה בני אדם שבקשו לעקור כבודך וכבוד בית אביך. אמר ליה **גַּם אֶהְיֶה גַּם שְׁנֵאתֶם גַּם קִנְיַתֶם כְּכֹר אֲבִיהָ**, אמר ליה **הָאוֹיְבוֹ תָּמוּ חֻרְבוֹת לְנִצָּח** (דמשמע אע"פ שכבר מתו חרבות לנצח ואין יפה להזכירם). אמר ליה הני מלי היבא דאהנו מעשייהו, רבנן לא אהנו מעשייהו, הדר אתני ליה, אמרו משום רבי מאיר אילו היה תמורה לא היה קרב. אמר רבא אפילו רבי דענוותנא הוא (הכא לא נהוג ענותנותא יתירא) תנא

⁹ יש לעיין שנפסק כאן דסיני עדיף והלא קי"ל דהלכה כרבה מרב יוסף הויז משהה עניין ומחצה? לפי הרא"ש (שבת כבג) בשם ר' יונה מיושב היטב. וז"ל דהא דקי"ל

הלכה כרבה היינו היבא דפליגי בסברות דנפשייהו משום דאמרינן בהוריות (יד) דרב יוסף סיני ורבה עוקר הרים. אבל הכא מפי השמועה הם חלוקים (ובזה הלכה כרב יוסף).

איבעיא להו רבי זירא ורבה בר רב מתנה הי מנייהו עדיף? רבי זירא חריף ומקשה (מתוך פלפול יתירא דהוה ליה הוה מקשה ומתריץ) ורבה בר רב מתנה מתון ומסיק (לא הוה חריף כל כך אלא מתוך שהוא שוהה ומעיין יפה יפה מסיק אליבא דהלכתא) מאי? תיקו.

פסק השי"ע א. היו לפנינו עניים הרבה, ואין בכים לפרנס או לכסות או לפדות את כולם, מקדים הכהן ללוי, והלוי לישראל, והישראל לחלל, והחלל לשתוקי, והשתוקי לאסופי, והאסופי לממזר, והממזר לנתין, והנתין לגר, והגר לעבד משוחרר. במה דברים אמורים, בזמן שהם שוים בחכמה, אבל אם היה ממזר ת"ח וכהן גדול עם הארץ, ממזר תלמיד חכם קודם... יו"ד (רנא, ט). **ב.** כשהנשיא נכנס לבית המדרש, עומדים ואינם יושבים עד שיאמר להם: שבו. כשאב בית דין נכנס, עושים לו שורות עומדים מכאן ומכאן, עד שישב במקומו. כשהחכם נכנס, כל שגייע לו בארבע אמותיו עומד מלפניו, אחד עומד ואחד יושב, עד שנכנס במקומו יו"ד (רמד, טו). **ג.** בני חכמים ות"ח, בזמן שהרבים צריכים להם, מפסיעים על ראשי העם ונכנסים למקומם. ואין שבה לתלמיד חכם שיכנס באחרונה. יצא לצרכיו, נכנס וחוזר למקומו (באר הגולה כרכא דאמר האידינא דהלשא עלמא ואפילו לגדולים) יו"ד (רמד, טז).

תם ונשלם השבח לה' בורא עולם